

SPOR BİLİMLERİNDE SOSYAL YAKLAŞIMLAR

Editörler

Arş. Gör. Berzan ŞİMŞEK
Doç. Dr. Nevzat DİNÇER

SPOR BİLİMLERİNDE SOSYAL YAKLAŞIMLAR

Editörler

Arş. Gör. Berzan ŞİMŞEK

Doç. Dr. Nevzat DİNÇER

Spor Bilimlerinde Sosyal Yaklaşımlar

Editörler: Arş. Gör. Berzan ŞİMŞEK, Doç. Dr. Nevzat DİNÇER

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Duvar Design

Baskı: Mayıs 2024

Yayıncı Sertifika No: 49837

ISBN: 978-625-6069-07-7

© Duvar Yayınları

853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir

Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com

duvarkitabevi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1.Bölüm.....5

YÜZÜCÜLERİN, ZİHİNSEL DAYANIKLILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Mahsum ÖZDEMİR, Cemil AKSOY

2. Bölüm 22

SPORTİF ETKİNLİKLER KAPSAMINDA LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ONAY İHTİYACI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksel Betül SİNCAR, Murat ŞAHBUDAK

3. Bölüm 54

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRMELERİ AÇISINDAN OKULLARDAKİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR İMKAN VE EKSİKLİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Özgür Levent SİNCAR, Murat ŞAHBUDAK

4. Bölüm 80

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN KAMU PERSONELİ SEÇME SINAVINA YÖNELİK TUTUMLARI İLE KAYGI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mehmet TAFLIOĞLU, Alpaslan KARTAL

5. Bölüm 116

BASKETBOLCULARDA ZİHİNSEL DAYANIKLILIK VE SPORDA İMGELEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Seher İRİDİL, Nevzat DİNÇER

6. Bölüm 146

**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
EGZERSİZ BAĞIMLILIĞININ, İNTERNET BAĞIMLILIĞI
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI**

*Duygu SEVİNÇ YILMAZ, Özlem EKİZOĞLU,
Aslı KAZGAN KILIÇASLAN*

1. Bölüm

YÜZÜCÜLERİN SPORCULARININ ZİHİNSEL DAYANIKLILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ¹

Mahsum ÖZDEMİR², Cemil AKSOY³

ÖZET

Bu araştırmada yüzme sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evren ve örneklemini 2024 yılında Batman ilinde yüzme branşından 360 sporcu oluşturmuştur. Sporcuların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler "Kişisel Bilgi Formu" aracılığıyla toplanmış, zihinsel dayanıklılık düzeyleri ise "Zihinsel Dayanıklılık Envanteri" ile ölçülmüştür. Elde edilen veriler SPSS 22.0 yazılım paketi kullanılarak istatistiksel analizlere tabi tutulmuş; frekans analizi, yüzde analizi, aritmetik ortalama, bağımsız değişken t testi, Anova analizleri ve post hoc testleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, yüzme ile kaç yıldır ilgileniyorsunuz ve hangi düzeyde ilgileniyorsunuz değişkenlerine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < .05$). Ancak fiziksel durum değişkeninde ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > .05$). Bu doğrultuda fiziksel antrenmanların yanında sporcuların zihinsel dayanıklılıklarını arttırmaya yönelik imgeleme antrenmanları, bilgilendirici ve eğitici programlar yapılarak yüzme sporcularının performanslarının artırılması amaçlanabilir.

Anahtar kelimeler: Yüzme, Sporcu, Zihinsel Dayanıklılık.

---

¹ Yayınlanmamış tezden üretilmiştir.

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş Türkiye.

Orcid:0000-0001-5434-8748 Mail: mahsumozdemir006@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kahramanmaraş Türkiye.

Orcid:0000-0001-5469-7454 Mail: aksoycml@hotmail.com

INVESTIGATION OF MENTAL ENDURANCE LEVELS OF SWIMMERS

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the mental endurance levels of swimming athletes. The population and sample of the study consisted of 360 athletes from the swimming branch in Batman in 2024. Information about the demographic characteristics of the athletes was collected through the "Personal Information Form", and their mental endurance levels were measured with the "Mental Endurance Inventory". The data obtained were subjected to statistical analysis using SPSS 22.0 software package; frequency analysis, percentage analysis, arithmetic mean, independent variable t test, Anova analysis and post hoc tests were performed. According to the results of the analysis, a statistically significant difference was found in the variables of gender, age, educational level, how many years you have been interested in swimming and at what level you are interested ($p < .05$). However, no statistically significant difference was found in the physical condition variable ($p > .05$). In this direction, it can be aimed to increase the performance of swimming athletes by performing imagery training, informative and educational programs to increase the mental endurance of athletes in addition to physical training.

Keywords: Swim, Athlete, Mental Toughness.

GİRİŞ

Spor, çağdaş yaşamın önem düzeyine sahip modülü olarak önümüze çıkmaktadır (Altınışık ve ark., 2020). Çünkü spor, psikolojiden sosyolojiye, fizyolojiden anatomiye birçok alan ile doğrudan ilişkilidir (Çelik ve ark., 2017). Sporun kelime anlamına bakıldığında mücadeleye, rekabete, eğlenceli zaman geçirmeye ve sağlıklı yaşama (Ramazanoğlu ve ark., 2005) gibi kavramların yanı sıra kişilerin fiziksel ve zihinsel gelişimine katkı sağlayan, davranışların düzenlenmesinde büyük rol oynayan sosyal bir olgu (Yetim, 2005) olduğu ifade edilmektedir. Sporunun, sportif becerilerini en üst seviyelere çıkarabilmesi ve yüksek düzeyde performans elde edebilmesi için fiziksel yeterliliğin beraberinde psikolojik yeterliliğin önemi de bilinen bir gerçektir. Bir sporunun performansını yükseltmesinde zihinsel dayanıklılıkta oldukça önemli bir faktördür. Bireylerin günlük yaşamlarında, spor ortamlarında ve sportif becerilerin uygulanması aşamalarında karşılımları çıkan zorluklar, çeşitli baskılar ve zorlu stres etkenleriyle başa çıkma yöntemleri konusunda istatistiksel bakımdan zihinsel dayanıklılık metodu çağımızda güncel olarak ruh sağlığı ve spor bilimleri alanında (St Clair-Thompson ve ark., 2017) önem arz eden bir psikolojik etken olarak yer almaktadır. Tarihte ilk olarak sportif performansı artırmak amacı ile spor psikolojisi uzmanı Loehr tarafından zihinsel dayanıklılık kavramı olarak ortaya çıkarılmıştır.

Zihinsel dayanıklılık üst düzey başarıya ulaşabilmek için önemli görülen bir kavramdır. Yaşadığımız çağda spor araştırmacılarının, spor yöneticilerinin, sporcuların ve antrenörlerin yoğun olarak üzerine düştüğü bir konudur (Jacelon, 1997; Jones ve ark., 2007). Fiziksel olarak üst düzey olan bir sporunun, zihinsel olarak da performansının üst düzey olması gerekmektedir (Özkara ve Özbay, 2019; Zengin ve Kırkbir, 2020).

İnsan sadece fiziksel ve fizyolojik bir varlık değil aynı zamanda psikolojik, sosyolojik ve kültürel özelliklere sahip olan bir canlıdır. Bu nedenle spor ortamında sporunun zihinsel ve duygusal olarak bulunduğu durum, performansı ile yakından ilişkili olmaktadır. Günümüzde sporda performans, sporunun aktivite sırasında göstermiş olduğu fizyolojik, biyomekanik ve psikolojik verim olarak tanımlanmaktadır. Optimal ve üstün bir performansa ulaşmak ise sporunun hem psikolojik hem de fizyolojik yetilerinin geliştirilmesine ve amaca uygun bir biçimde belirli seviyeye yükseltilmesine bağlıdır (Konter, 2003). Spor psikolojisi alanında çıkan sayısız araştırmalar, kitaplar, dergiler, yapılan seminerler, kongreler ve hem takım sporlarında hem de bireysel sporlarda uygulanan çeşitli spor psikolojisi çalışmaları bu alana olan gereksinimi yeterince ortaya koymaktadır (Konter, 1998). Günümüzde

artık performans sporcuları, fiziksel hazırlığın yanında psikolojik yaklaşımlardan da faydalanmaktadır.

Zihinsel dayanıklılık, yaşanan zorlu süreçte kaygı ve stresin etkilerini baskılayan, yaşanan duruma adaptasyonu sağlayan bir unsur olarak genel bir tanım içerisinde değerlendirilirken (Clough ve ark., 2002) 4C modeli ile zihinsel dayanıklılığı “Zihinsel açıdan dayanıklı bireyler, sosyal ve dışa dönük olma eğilimindedir. Sakin ve rahat kalabildikleri için birçok durumda rekabet edebilmektedirler ve diğerlerine göre daha düşük kaygı düzeylerine sahiptirler. Yüksek bir özgüven duygusu ve kendi geleceklerini kontrol edebileceklerine dair sarsılmaz bir inançla, bu bireyler rekabet veya sıkıntıdan nispeten etkilenmeyebilirler.” olarak tanımlanmaktadır. Zihinsel dayanıklılık tüm spor branşlarında oldukça önemlidir. Zihinsel dayanıklılığı yüksek olan sporcuların olaylardan etkilenme durumları, kaygı düzeylerinin düşük olduğu ve yüzme sporcularının gelişimleri adına da oldukça önem arz etmektedir.

Yüzme branşı, biyomekanik ve enerjisel faktörlerin en alakalı olduğu çok faktörlü bir grup belirleyiciden etkilenen bireysel ve döngüsel bir spordur (Barbosa ve ark., 2010). Yüzme sporu çocuk, yetişkin ya da yaşlılar için hayatın her alanında en popüler sporlardan biridir. Yüzme, vücuttaki çoğu organın koordinasyonunu gerektirir. Üst ve alt uzuvlar, karmaşık kas performansı, karmaşık beceriler ve iyi bir temel bilgi gerektirir (Sanjaya ve ark., 2022). Spor alanında yüzme ise “sıvı içerisinde sporcunun belirli mesafeleri serbest, sırt, kurbağalama, kelebek ve karışık tekniklerle en kısa zamanda kat edebilme yeteneği” olarak tanımlanır (Hannula ve Thornton, 2001). Bu becerilerin gelişmelerinin daha sağlıklı ve hızlı olması için yüzme sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının yüksek olması gelişmelerinin aktif bir şekilde devam etmesi adına önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma yüzme sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden iki veya daha fazla değişken arasındaki farklılıkları bulmaya yarayan, verilerin değişim varlığının derecesini bulmaya yarayan (Karasar, 2015) ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2024 yılında Batman ilinde yüzme branşı ile uğraşan sporcular oluşturmaktadır. Çalışma örneklemini ise gönderilen çevrimiçi anket araştırmasına gönüllü olarak katılım sağlayan 360 yüzme sporcusu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan anket formunun ilk bölümü “Kişisel Bilgi Formu” ikinci bölümünde ise yüzme sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerini belirlemeye yönelik “Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği” kullanılmıştır.

Sporla Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği

Sporla Zihinsel Dayanıklılık Envanteri: Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarını ölçmek amacıyla Sheard, Golby ve Van Wersch (2009) tarafından geliştirilen ölçek, Altıntaş (2015) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, toplam zihinsel dayanıklılık hakkında bilgi sağlamanın yanında; güven (1, 5, 6, 11, 13, 14), devamlılık (3, 8, 10, 12) ve kontrol (2, 4, 7, 9) alt boyutlarını belirleyen 14 sorudan oluşmaktadır. Sporcular maddelerde yer alan ifadelere ne ölçüde katıldıklarını belirtmek için 4'lü likert tipi (tamamen yanlış, yanlış, doğru, tamamen doğru) bir değerlendirme yapmaktadırlar. Ölçekte ters sorular yer almaktadır (2, 4, 7, 8, 9, 10).

Yapılan araştırmada ölçeğin güvenilirlik toplam puanının 79, olduğu tespit edilerek, ölçeğin güvenilirliğinin olduğu belirlenmiştir.

Veri Analizi

Çalışmada elde edilen veriler analiz için SPSS 22.0 paket programına aktarılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analiz işlemleri yapılmadan önce verilerin hazır hale getirilmesi ve analiz işlemlerine uygun hale getirilmesi oldukça önem arz etmektedir. Ölçekte yer alan tüm alt boyutların eğiklik (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanmıştır. Çarpıklık ve Basıklık değerlerinin +1,5 ve -1,5 aralığında olduğu verilerin normal dağılım sergilediği görülmektedir. Çalışma kapsamı alanındaki değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayıları +1,5 ve -1,5 aralığında görüldüğünden dolayı değişkenlerin normal dağılım varsayımını karşılamaktadır (Tabachnick & Fidell, 2013).

Çalışmada elde edilen verilerin çarpıklık değerlerinin -0.759 / 0.329 arasında, basıklık değerlerinin ise -0.991 / -0.164 arasında olduğu görülmekte olup, verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmada frekans ve yüzde analizi, bağımsız değişken t testi, ANOVA analizi ve Post Hoc testlerinden Scheffe, LSD ve Gabriel testleri kullanılmıştır. İstatistiksel anlam düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

		n	%
Cinsiyet	Kadın	162	45,0
	Erkek	198	55,0
Yaş	14 - 17 Yaş	70	19,4
	18 - 21 Yaş	76	21,1
	22 - 25 Yaş	102	28,3
	26 Yaş ve üzeri	112	31,1
Eğitim Durumu	Ortaöğretim	84	23,3
	Üniversite	240	66,7
	Lisansüstü	36	10,0
Yüzme ile Kaç Yıldır İlgileniyorsunuz	1 - 3 Yıl	186	51,7
	4 - 6 Yıl	70	19,4
	7 Yıl ve üzeri	104	28,9
Fiziksel Durumu	Dezavantajlı (Engelli)	39	10,8
	Normal	321	89,2
Hangi Düzeyde İlgileniyorsunuz	Profesyonel	106	29,4
	Amatör	254	70,6
	Total	236	100,0

Tablo 1 incelendiğinde yüzme sporcularının 162'si (%45) kadın, 198'i (%55) erkektir. 70'i (%19,4) 14 – 17 yaş, 76'sı (%21,1) 18 – 21 yaş, 102'si (%28,3) 22 – 25 yaş ve 112'si (%31,1) 26 yaş ve üzeridir. 84'ü (%23,3) ortaöğretim, 240'ı (%66,7) üniversite ve 36'sı (%10) lisansüstü eğitim almışlardır. 186'sı (%51,7) 1 – 3 yıl, 70'i (%19,4) 4 – 6 yıl ve 104'ü (%28,9) 7 yıl ve üzeridir yüzme branşı ile ilgilenmektedir. 39'u (%10,8) dezavantajlı, 321'i (%89,2) normal bireylerden, 106'sı (%29,4) profesyonel ve 254'ü (%70,6) amatör bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 2. Yüzme sporcuların zihinsel dayanıklılık ölçeği alt boyut ve toplam puanlarına ilişkin bulgular

	n	Min.	Max.	Ort.	Ss.	Skewness	Kurtosis
Güven	360	12,00	24,00	3,14	3,26	,083	-,991
Devamlılık	360	7,00	16,00	3,35	2,31	-,759	-,164
Kontrol	360	4,00	16,00	2,59	3,10	,045	-,681
Ölçek Toplam Puan Ortalaması	360	29,00	56,00	3,04	6,63	,329	-,645

Tablo 2 incelendiğinde Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarının en önemlisinin 3,35 ile devamlılık olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin toplam puan ortalaması ise 3,04 olarak belirlenmiştir. Yüzme sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkeni t testi bulguları

	Cinsiyet	n	Ort.	Ss.	T	p
Güven	Kadın	162	3,04	3,26	-	,002
	Erkek	198	3,21	3,19	3,049	
Devamlılık	Kadın	162	3,29	2,35	-	,038
	Erkek	198	3,41	2,25	2,077	
Kontrol	Kadın	162	2,49	2,86	-	,020
	Erkek	198	2,67	3,25	2,338	

p<0.05*

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven, Devamlılık ve Kontrol boyutlarında istatistiki bakımdan anlamsal farklılık tespit edilmiştir (p<.05). Erkek yüzme sporcularının güven, devamlılık ve kontrol düzeyleri kadın yüzme sporcularına göre daha yüksektir.

Tablo 4. Yaş değişkeni ANOVA analizi bulguları

	Yaş	n	Ort.	Ss.	f	p	Scheffe Fark
Güven	14 - 17 Yaş (1)	70	2,87	2,66	17,838	,000	3>1,2 4>1,2
	18 - 21 Yaş (2)	76	2,94	3,23			
	22 - 25 Yaş (3)	102	3,22	3,12			
	26 Yaş ve üzeri(4)	112	3,36	3,08			
Devamlılık	14 - 17 Yaş (1)	70	3,39	2,07	4,861	,003	4>2
	18 - 21 Yaş (2)	76	3,19	2,34			
	22 - 25 Yaş (3)	102	3,30	2,51			
	26 Yaş ve üzeri(4)	112	3,50	2,10			
Kontrol	14 - 17 Yaş (1)	70	2,50	3,54	,858	,463	
	18 - 21 Yaş (2)	76	2,53	3,24			
	22 - 25 Yaş (3)	102	2,63	2,57			
	26 Yaş ve üzeri(4)	112	2,66	3,15			

p<0.05*

Tablo 4 incelendiğinde yaş değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven ve Devamlılık boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (p<.05). 22 – 25 yaş ve 26 yaş ve üzeri olan yüzme sporcularının güven düzeyleri 14 – 17 yaş ve 18 – 21 yaş aralığındaki yüzme sporcularına

göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Devamlılık düzeylerinde ise 26 yaş ve üzeri olanların devamlılık düzeyi 18 – 21 yaş aralığında olanlara göre daha yüksektir. Kontrol boyutunda istatistiki bakımdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>.05$).

Tablo 5. Eğitim durumu değişkeni ANOVA analizi bulguları

	Eğitim Durumu	n	Ort.	Ss.	f	p	LSD Fark
Güven	Ortaöğretim (1)	84	3,01	3,21	3,114	,046	2>1 3>1
	Üniversite (2)	240	3,16	3,15			
	Lisansüstü (3)	36	3,25	3,84			
Devamlılık	Ortaöğretim (1)	84	3,45	2,05	1,608	,202	
	Üniversite (2)	240	3,33	2,35			
	Lisansüstü (3)	36	3,31	2,54			
Kontrol	Ortaöğretim (1)	84	2,67	3,63	,611	,543	
	Üniversite (2)	240	2,56	2,89			
	Lisansüstü (3)	36	2,61	3,13			

$p<0.05^*$

Tablo 5 incelendiğinde eğitim durumu değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<.05$). Üniversite ve lisansüstü eğitimi alan yüzme sporcularının güven düzeyi ortaöğretim eğitimi alanlara göre daha yüksek düzeydedir. Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Devamlılık ve Kontrol boyutları arasında istatistiki bakımdan anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 6. Yüzme ile kaç yıldır ilgileniyorsunuz değişkeni ANOVA analizi bulguları

	Yüzme ile kaç yıldır ilgileniyorsunuz	n	Ort.	Ss.	f	p	Gabriel Fark
Güven	1 - 3 Yıl (1)	186	3,05	3,13	7,368	,001	3>1,2
	4 - 6 Yıl (2)	70	3,10	3,04			
	7 Yıl ve üzeri (3)	104	3,30	3,43			
Devamlılık	1 - 3 Yıl (1)	186	3,26	2,37	6,542	,002	2>1
	4 - 6 Yıl (2)	70	3,52	2,16			
	7 Yıl ve üzeri (3)	104	3,42	2,17			
Kontrol	1 - 3 Yıl (1)	186	2,58	2,83	,114	,892	
	4 - 6 Yıl (2)	70	2,57	2,90			
	7 Yıl ve üzeri (3)	104	2,62	3,66			

$p<0.05^*$

Tablo 6 incelendiğinde yüzme ile kaç yıldır ilgileniyorsunuz değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven ve Devamlılık boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığa rastlanılmıştır ($p<.05$). 7 yıl ve üzeridir yüzme branşı ile ilgilenen sporcuların güven seviyeleri 1 – 3 yıl ve 4 – 6 yıldır ilgilenenlere göre daha yüksek seviyededir. 4 – 6 yıldır yüzme sporu ile ilgilenen sporcuların devamlılık düzeyleri ise 1 – 3 yıldır yüzme sporcu ile ilgilenenlere göre daha yüksek düzeydedir. Kontrol boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanılmamıştır ($p>.05$).

Tablo 7. Fiziksel durum değişkeni t testi bulguları

	Fiziksel durum	n	Ort.	Ss.	T	p
Güven	Dezavantajlı (Engelli)	39	3,08	3,75	-,547	,587
	Normal	321	3,14	3,20		
Devamlılık	Dezavantajlı (Engelli)	39	3,52	2,10	-1,907	,057
	Normal	321	3,33	2,32		
Kontrol	Dezavantajlı (Engelli)	39	2,37	3,74	-1,559	,126
	Normal	321	2,62	3,00		

$p>0.05$

Tablo 7 incelendiğinde fiziksel durum değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven, Devamlılık ve Kontrol boyutları arasında istatistiki bakımdan anlamsal bir farklılık bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 8. Hangi düzeyde ilgileniyorsunuz değişkeni t testi bulguları

	Hangi düzeyde ilgileniyorsunuz	n	Ort.	Ss.	T	p
Güven	Profesyonel	106	3,25	3,39	2,663	,008
	Amatör	254	3,09	3,16		
Devamlılık	Profesyonel	106	3,54	1,85	4,396	,000
	Amatör	254	3,28	2,41		
Kontrol	Profesyonel	106	2,48	3,50	-1,665	,073
	Amatör	254	2,64	2,90		

$p<0.05^*$

Tablo 8 incelendiğinde hangi düzeyde ilgileniyorsunuz değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven ve Devamlılık boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<.05$). Profesyonel düzeyde yüzme branşı ile ilgilenen sporcuların güven ve devamlılık düzeyleri amatör düzeyde ilgilenenlere göre daha yüksek düzeydedir. Kontrol boyutunda ise herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>.05$).

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Gerçekleştirilen çalışmada yüzme sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna bakıldığında cinsiyet değişkenine göre Güven, Devamlılık ve Kontrol boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Erkek yüzme sporcularının güven, devamlılık ve kontrol düzeyleri kadın yüzme sporcularına göre daha yüksek seviyededir. Erkek sporcuların kadınlara göre spor ile daha erken yaşlarda tanıştığı ve spora başladığı söylenebilir. Bu durum erken yaşta spora başlayan erkek sporcuları daha deneyimli ve tecrübeli olmasını sağladığı düşünülmektedir. Deneyim ve tecrübe kazanmasıyla beraber sporda zihinsel dayanıklılık becerilerinin de gelişmesine sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Ayrıca erkeklerin kadınlara nazaran hedeflere ulaşmak için yeteneklerine inanmaları ve rakiplerine göre daha iyi düzeyde oldukları düşüncesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Şimşek ve Kartal (2023) yaptığı çalışmada erkek sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyleri kadın sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dalay (2024) tarafından elit hentbolcular üzerine yapılan araştırmada zihinsel dayanıklılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın erkekler lehine olduğu belirlenmiştir. Dinçer (2018) kadın güreşçiler üzerinde yapmış olduğu çalışmada tüm yaşananlar karşısında kadın güreşçilerin kişisel sorunlarının üstesinden gelirken kendilerine güven duydukları tespit edilmiştir. Bireyin başa çıkma yeteneği, stresli olaylarla başa çıkma anlamına geldiği sürece kişi yüksek gerilimden uzak durabildikleri görülmüştür. Eroğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada Güven, dayanıklılık ve Kontrol boyutlarında erkeklerin lehine farklılık olduğu tespit edilmiştir ve çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çalışma bulguları ile benzerlik göstermeyen çalışmalarda mevcuttur. Şimşek ve ark., (2023); Şahiner ve Ersoy (2019) ve Demir ve Türkeli (2019) tarafından yapılan çalışmalarda istatistiksel olarak herhangi bir farklılığa rastlanılmamıştır. Şimşek, İşlen ve Dinçer (2023a) tarafından yapılan e-sporcular üzerine yapılan çalışmada kadınların devamlılık ve kontrol düzeyleri erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelemesinde edinilen bulgular çalışma bulguları ile benzerlik göstermemektedir.

Yüzme sporcularının yaş değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven ve Devamlılık boyutlarında istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. 22 – 25 yaş ve 26 yaş ve üzeri olan yüzme sporcuların güven düzeyleri 14 – 17 yaş ve 18 – 21 yaş aralığındaki yüzme sporcularına göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Devamlılık düzeylerinde ise 26

yaş ve üzeri olanların devamlılık düzeyi 18 – 21 yaş aralığında olanlara göre daha yüksektir. Yaş ilerledikçe sporcuların birçok zorluktan ve engelden geçmiş olmaları, bu durumun sporcuların daha tecrübeli ve deneyimli hale gelmesi zihinsel dayanıklılıklarını geliştirdiği söylenebilir. Şimşek, İşlen ve Dinçer (2023a) tarafından e-sporcular üzerine yapılan çalışmada yaş değişkeninde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Demir ve Çelebi (2019) tarafından yapılan çalışmada zihinsel dayanıklılık ölçeği güven ve devamlılık boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Şimşek ve Kartal (2023) tarafından yapılan çalışmada yaş ilerledikçe güvenlerinin arttığı ve 21 – 23 yaş, 24 – 26 yaş ve 30 yaş ve üzeri sporcuların güven düzeylerinin 18 – 20 yaş aralığında olan sporculara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Onan (2017); Şimşek ve ark., (2023b) ve Masum (2014), sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin yaş değişkenine göre incelediğinde pozitif yönlü anlamsal bir farklılaşma tespit etmişlerdir. Literatür incelemesinde elde edilen bulgular çalışma bulguları ile örtüşmektedir.

Yüzme sporcularının eğitim durumu değişkenine göre Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Güven boyutunda üniversite ve lisansüstü eğitimi alan yüzme sporcuların güven düzeyi ortaöğretim eğitimi alanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sporcuların eğitim düzeyleri arttıkça zeka gelişimi, beceri öğrenimi ve kazanımların daha iyi ve çabuk öğrenildiği düşünülmektedir. Bu durumun zihinsel dayanıklılık gelişimini daha iyi sağladığı ve olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Şimşek ve ark., (2023b) tarafından yapılan erkek ve kadın futbolcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelendiği çalışmada eğitim durumu değişkeni zihinsel dayanıklılık ölçeği güven boyutunda, eğitim düzeyi arttıkça güven düzeyinin de arttığı görülmekte ve lisansüstü eğitimi alanların üniversite eğitimi alanlara göre daha yüksek güven düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bir başka çalışmada Şimşek ve Kartal (2023) tarafından yapılan takım ve bireysel sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının incelendiği araştırmada eğitim durumu değişkenine göre eğitim seviyesi arttıkça güven düzeylerinin de yükseldiği belirlenmiştir. İncelenen bu araştırmalar çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çalışma ile benzerlik göstermeyen çalışmalar da ise Sarı ve ark., (2020) tarafından yapılan zihinsel dayanıklılıklarının incelendiği çalışmada eğitim düzeyi puan ortalamalarında herhangi bir farklılık saptanmamıştır. Türkoğlu (2019) tarafından yapılan araştırmada eğitim durumu değişkeni güven boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yarayan ve ark., (2018) tarafından yapılan ve

eğitim düzeylerinin incelendiği çalışmada Güven ve Dayanıklılık boyutlarında istatistiki bakımdan bir farklılık bulunamamıştır.

Yüzme sporcularının yüzme ile kaç yıldır ilgileniyorsunuz değişkenine göre yüzme ile ilgilenme süresi arttıka güven düzeyinin de arttığı görülmektedir. Devamlılık düzeyinde ise 4 – 6 yıldır ilgilenenlerin, 1 – 3 yıldır ilgilenenlere göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Yüzme sporcularının yüzme ile ilgilenme süresi arttıka zihinsel dayanıklılığın arttığı söylenebilir. Yüksek spor yaşına sahip olan sporcuların karşılaşılan durumlar karşısında daha iyi ve olumlu tepkiler verdiği, soğukkanlılığını koruduğu, heyecanına yenik düşmediği, deneyim kazandıkları, uzun süre spor branşı ile ilgilenendiği için zihinsel dayanıklılık düzeylerinin de arttığı söylenebilir. şahinler ve Ersoy (2019) tarafından yapılan ve sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelendiği çalışmada spor yılı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık düzeyleri puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlılık bulunmuştur. Eroğlu ve ark., (2020) yaptığı çalışmada spor özgeçmişi arttıka güven düzeyinde artış yaşandığı, 8 ve üzeri yıldır spor özgeçmişine sahip olan ve branş ile ilgilenenlerin düzeyleri 3 ve altı yıldır spor özgeçmişine sahip olanlara göre daha yüksek düzeydedir. Güvendi ve ark., (2020); şimşek ve Kartal (2023); Demir ve elebi (2019) ve Harmancı (2019) tarafından yapılan çalışmalar araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir.

Yüzme sporcularının hangi düzeyde ilgileniyorsunuz değişkenine göre Güven ve Devamlılık boyutları puan ortalamalarında anlamlı farklılık görüldüğü ve yüzme branşı ile profesyonel düzeyde ilgilenenlerin zihinsel dayanıklılık düzeyleri amatör düzeyde ilgilenenlere göre daha yüksek düzeydedir. Sporcuların başarı ve hedef odaklı oldukları, yüzme branşının getirdiği sorumluluk bilincine sahip oldukları, daha sıkı çalışarak gelişimlerini sürdürdükleri, bir meslek ve kazanç kapısı olarak yüzme branşını yaptıkları düşünülmektedir. Yapılan literatür incelemesinde hangi düzeyde ilgileniyorsunuz değişkenine göre benzerlik gösteren bulgulara alan yazın incelenmesinde rastlanılmamıştır. Bayrak Ayaş ve ark., (2020) yapmış olduğu futbolcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesinde amatör futbolcuların devamlılık düzeyleri profesyonel futbolculara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. şimşek ve ark., (2023b) tarafından yapılan erkek ve kadın futbolcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelendiği çalışmada amatör futbolcuların devamlılık düzeylerinin profesyonel futbolculara göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir ve yapılan çalışma bulguları ile benzerlik göstermemektedir.

Sonuç olarak; Zihinsel Dayanıklılık lği alt boyutlarının en önemlisinin 3.35 ile Devamlılık olduğu belirlenmiştir. lğin toplam puan ortalaması ise

3,04 olarak belirlenmiştir. Yüzme sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir. Sporcuların yaşları arttıkça zihinsel dayanıklılık düzeylerinde de artış yaşandığı belirlenmiştir. Eğitim düzeylerinin artması zihinsel dayanıklılık düzeylerinde olumlu yönde artışa neden olduğu belirlenmiştir. Yüzme branşı ile ilgilenme zamanı ve süresi arttıkça zihinsel dayanıklılık düzeylerinde de olumlu yönde artış yaşanmaktadır.

ÖNERİLER

- ✓ Sporculara zihinsel dayanıklılığın faydaları hakkında bilgilendirici programlar yapılabilir.
- ✓ Antrenörlerin zihinsel dayanıklılık hakkında bilgi sahibi olmaları ve sporculara zihinsel dayanıklılığın sporcu hayatındaki önemlerini anlatması önerilebilir.
- ✓ Antrenörlerin sporculara müsabaka öncesi, müsabaka zamanı ve müsabaka sonrası zihinsel dayanıklılığın sporcuya artıları, katkı ve kazanımları hakkında bilgiler verilebilir.
- ✓ Sporcular zihinsel dayanıklılık hakkında bilimsel ve güncel gelişmeleri takip ederek gelişimlerine katkı sağlanabilirler.

KAYNAKÇA

- Altınışık, Ü., Turhal. S. N., Çelik. A. ve Yetim. A. A. (2020). Employability perceptions of sports manager candidates. *Ambient Science*, 7(1), 275-279.
- Barbosa, T. M., Bragada, J. A., Reis, V. M., Marinho, D. A., Carvalho, C. ve Silva, A. J. (2010). Energetics and biomechanics as determining factors of swimming performance: updating the state of the art. *Journal of science and medicine in sport*, 13(2), 262-269.
- Bayrak, Ayaş, E., Murathan, F. ve Murathan, G. (2020). Farklı liglerdeki futbolcuların zihinsel dayanıklılık özellikleri ile fiziksel uygunluk durumlarının incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 6(22), 80-89.
- Clough, P., Earle, K. ve Sewell, D. (2002). Mental toughness: The concept and its measurement. *Solutions in sport psychology*, 1, 32-45.
- Çelik. A., Zengin. S. ve Baş, M. (2017). Sporcu lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 2(4), 20-31.
- Dalay, Y. (2024). Elit Hentbolcularda Psikolojik Sağlamlık, Zihinsel Dayanıklılık ve Kaygı. *Duvar Yayınları*, İzmir.
- Demir, P. ve Çelebi, M. (2019). Spor bilimleri fakültesinde eğitim gören mücadele sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 5(2), 188-199.
- Dincer, N., ve Kiliñç, Z. (2018). The Analysis of Stress Levels of the Female Wrestlers Studying in Higher Education (A Case of Batman Province). *Asian Journal of Education and Training*, 4(3), 156-160.
- Eroğlu, O., Ünveren, A., Ayna, Ç. ve Müftüoğlu, N. E. (2020). Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin sporda zihinsel dayanıklılık ve sporda ahlaktan uzaklaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 100-110.
- Güvendi, B., Can, H. C., ve Türksoy-Işım, A. (2020). Triatlon sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının karar verme stilleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 146-160.
- Hannula, D. ve Thornton, N. (2001). The swim coaching bible, worlds swimming coaches association. *Human Kinetics*, United States of America, 107-108.
- Harmancı, F. (2019). Sporda zihinsel dayanıklılık bisiklet sporcuları üzerinde bir çalışma. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Jacelon, C. S. (1997). The trait and process of resilience. *Journal of Advanced Nursing*, 25(1), 123-129.
- Jones, G., Hanton, S. ve Connaughton, D. (2007). A framework of mental toughness in the world's best performers. *The Sport Psychologist*, 21(2), 243-264.
- Karasar, N. (2015) Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Konter, E. (1998). Psikolojik Hazırlığın Teori ve Pratiği. Bağırğan Yayınevi,
- Konter, E. (2003). Spor Psikolojisi Uygulamalarında Yanılığlar ve Gerçekler. Dokuz Eylül Yayınları, s. 7, 31, 32, 37, Ankara.
- Masum, R. (2014). A mixed method analysis of mental toughness in elite and subelite male and female tennis players in Pakistan. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 1:110-122.
- Onan, M. (2017). Profesyonel futbolcuların antrenman öncesi ve sonrası performans beklenti ve değerlendirmeleri ile benlik saygısı, zihinsel dayanıklılık, ego ve görev yönelimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkara, A. B. ve Özbay. S. (2019). Lise düzeyindeki sporcu öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(221), 207-214.
- s. 16, 41, Ankara.
- Sanjaya, P. M. D., Priyudahari, B. A. P. ve Rediani, N. N. (2022). YouTube-based Learning onthe Knowledge of Swimming Concepts and Swimming Speed of Elementary School Students. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 149, p. 01051). EDP Sciences.
- Sarı, İ., Sağ, S. ve Demir, A. P. (2020). Sporda Zihinsel Dayanıklılık: Taekwondo Sporcularında Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4).
- Sheard, M., Golby, J. ve Van Wersch, A. (2009). Progress toward construct validation of the Sports Mental Toughness Questionnaire (SMTQ). *European Journal of Psychological Assessment*, 25(3), 186-193.
- St, Thompson, H. Giles, R. McGeown, S. P. Putwain, D. Clough, P. ve Perry J. (2017). Mental toughness and transitions to high school and to undergraduate study. *Educational Psychology*, 37(7), 792-809.
- Şahiner, Y. ve Ersoy, A. (2019). Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 5(2), 168-177.
- Şahiner, Y. ve Ersoy, A. (2019). Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 5(2), 168-177.

- Şimşek B., İşlen, T. ve Dinçer, N. (2023a). E-spor Oyunları Oynayanların Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Parametrelere Göre İncelenmesi. s. 5-25. Duvar Yayınları.
- Şimşek, B. ve Kartal, A. (2023). Takım ve bireysel sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 7(1), 28-40.
- Şimşek, B., Kartal, A. ve Aktaş, S. (2023b). Mental Toughness Levels of Male and Female Football Players. Turkish Journal of Sport and Exercise, 25(1), 92-100.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics (6th ed.). Boston: Pearson.
- Türkoğlu, F. (2019). Taekwondo sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yarayan, Y. E., Yıldız, A. B. ve Gülşen, D. B. A. (2018). Elit düzeyde bireysel ve takım sporu yapan sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(57), 992-999.
- Yetim, A. A. (2005). Sosyoloji ve Spor. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Zengin, S. ve Kırkbir, F. (2020). Investigation of mental training in sports branches. International Journal of Applied Exercise Physiology, 9(10).

2. Bölüm

SPORTİF ETKİNLİKLER KAPSAMINDA LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ONAY İHTİYACI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (BATMAN İLİ ÖRNEĞİ)¹

Yüksel Betül SİNCAR², Murat ŞAHBUDAK³

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Batman ilinde okul sporlarına katılan lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre yapılmıştır. Araştırmada alan yazın taranmış ve konu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırmada Batman ili 2019-2020 öğretim yılı bahar döneminde Batman il merkezinde MEB'e bağlı resmi ortaöğretim (lise) okullarında öğrenim gören 653 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmasında SPSS 22.0 istatistik paket program kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından geliştirilen "Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği" ve Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen, Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanan "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Araştırmada lise kademesindeki öğrencilerin sportif etkinlikler kapsamında sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyleri, okul türü, spor etkinliklere katılım türü, anne-baba eğitimi, aile gelir düzeyi, başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma ve boyun eğici davranışlar gibi değişkenlere göre anlamlı farklılıklar olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda cinsiyet, yaş, sınıf düzeyleri, okul türü, spor etkinliklere katılım türü, anne-baba eğitimi, aile gelir düzeyi değişkenleri ile sosyal onay ihtiyacının alt boyutları olan başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme, olumlu izlenim bırakma ve boyun eğici davranışlar ölçeği arasında farklılaşma olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak sportif faaliyetlere katılan lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçları ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin belirlendiği bu

¹ Bu çalışma 2021 yılında yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Batman, Türkiye.

³ Dr. Öğr. Üyesi Batman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Batman, Türkiye.

Murat.sahbudak@batman.edu.tr, ORCID:0000-0003-1700-0798

çalışmanın sonuçları beden eğitimi ve spor uygulamalarında dikkate alınması ve değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Boyun Eğici Davranışlar, Rekreasyon, Sportif Etkinlikler, Sosyal Onay İhtiyacı

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between high school students social approval requirement and submissive behavior within the sporting activities in Batman province. This research was designed according to the descriptive survey model that is one of the quantitative research methods. In the research, the literature was reviewed, and necessary information was given about the subject. In the research, 653 students, studying in official secondary (high school) schools affiliated to the Ministry of National Education in the city center of Batman in the spring semester of the 2019-2020 academic year, constitute the sample of the study. SPSS 22.0 IBM statistical package program was used to evaluate and calculate the data obtained from the participants. As the data collection tool, the data was collected with the " Social Approval Requirement Scale" developed by Karaşar and Öğülmüş (2016) and the "Submissive Behavior Scale" developed by Gilbert and Allan (1994) and adapted into Turkish by Şahin and Şahin (1992) and the "Personal Information Form" prepared by the researcher. In the study is to examine of the relationship between high school student's social approval requirement end submissive behavior within the sporting activities that whether there are significant differences or not according to the variables such as age, gender, class levels, school type, parent educations, type of participation in sporting events, family income level, sensitivity to the judgment of others, social withdrawal, make a positive impression and submissive behavior. As a result of the analysis, it was determined that there was a difference between the variables such as age, gender, grade levels,, school type, parent educations, type of participation in sporting events, family income level, submissive behavior and the sub-dimensions of social approval requirement scale (sensitivity to the judgment of others, social withdrawal, make a positive impression). As a result, it is thought that relationship between the need for social approval and submissive behaviors of high school students within the scope of sports activities should be determined and taken in to account in the field of physical education and sports.

Keywords: Submissive Behavior, Recreation, Sporting Activities, Social Approval Requirement

GİRİŞ

Günümüzde spor ve sportif etkinlikler, hareketsiz yaşam tarzı, teknolojik yenilik ve gelişmelerin doğurduğu monotonluk dolayısıyla bireylerin kişisel özelliklerine dair oluşan rahatsızlıklara yönelik olarak bir tedavi yöntemi haline gelmiştir. Sporun bir tedavi yöntemi olarak kullanılması şüphesiz toplum içerisinde sağlıklı ve girişken bireyler yetiştirmek düşüncesinden doğmuştur. Toplumun ve bireylerin ruhsal ve bedensel gelişimini sağlamada önemli görevleri üstlenen beden eğitimi ve spor, kişilerin bireysel yetenekleri ve çevre özellikleri ve bu çevrenin sportif olanakları (tesis, öğretici) göz önünde bulundurularak yetiştirilmesi faaliyetleriyle yakından ilişkilidir. Eğitim dünyasında ulaşılan yüksek standartlarla beraber öğrencilerin temel yeterliliklerini anlama ve desteklemede beden eğitiminin etkisi önemsenmeye başlanmıştır. Öğrencilerin okul sporları yolu ile olumlu tecrübeler edinmesi, onların ileriki yıllarda da düzenli spor yapma hususunda daha motive olmalarını sağlayacak ve sağlıklarını iyi yönde geliştirecektir (İkizler, 2000, s. 33). Çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda spor ve egzersizin depresyonun etkilerini azaltmada (Oğuz ve Oksay, 2017) ve hafıza, sınıf içi davranış ve entelektüel performans üzerinde olumlu etkilerinin (Trudeau ve Shephard, 2008) olduğu gösterilmiştir.

Spor, belirli kurallar çerçevesinde bir disiplin halinde, kazanan ve kaybedenin belirli sürelerde tespit edildiği, bireysel veya grup olarak yapılan etkinlikler için kullanılan ve seyredenlerin de izlemekten keyif aldığı etkinliklere karşılık olarak kullanılan bir kavramdır. Spor ve sportif etkinlikler aynı zamanda sosyalleştirici, bütünleştirici özellikleriyle birlikte fiziksel ve zihinsel faaliyetlerin tümünü kapsamaktadır. Rekabete dayalı, üstün gelme amacını içerse de bu özelliği ile bireylerin bedensel açıdan güçlenmesine, var olan yeteneklerinin geliştirilmesine katkısı oldukça büyüktür. Spor yetiştirilen nesillerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini amaç edinen ve genel eğitimin tamamlayıcısı ve de bilinçli-planlı faaliyetlerdir (Tuzcuoğlu, 2001, s. 3). Kişisel gelişimden dolayı da sosyal onayında önemi oldukça fazladır.

Sosyal Onay, kişilerin beklentilerinin ve yargılarının önemsendiği, toplumsal açıdan sosyal etkileşimlerin kişisel uyumu açısından davranışları olarak ifade edilmektedir. Leite ve Beretvas'a göre bireyin onaylanmamaktan kaçınmak yoluyla diğerlerinin onayını araması şeklinde açıklanmıştır. Bireyler arasındaki etkileşimlerde büyük role sahip olan bu ihtiyaç sosyal ilişkilerde başkalarının istek ve beklentilerinin önemsendiği ve bunlara göre yaşamasına sebep olabilen bir durumdur (Karaşar, 2014, s. 14). Fakat bireyler ile kendini karşılaştırdığı takdirde ve kendini diğer bireylere göre kötü değerlendirdiğinde kişide boyun eğici davranışlar yaşanmaktadır.

Boyun eğici davranış olarak birey kendisini diğer bireyler ile çatışma veya yarış içerisinde hissettikleri pozisyonlarda yarışı kazanma veya çatışmayı çözme ihtimallerinin düşük olduğunu sezdikleri durumlarda ve bununla birlikte olarak kendilerini sosyo-ekonomik anlamda diğerine kıyasla daha alt seviyede olduğunu algıladıkları süreçlerde çatışmadan, yarıştan kaçma ve boyun eğici davranışlar gösterme eğiliminde olduklarını kabul eder (Gilbert, 2001).

Boyun eğici davranışlar Sosyal Sıralama Kuramı kapsamında değerlendirildiğinde, kişi kendini diğerleri ile karşılaştırdıktan sonra ikinci sınıf gibi algılayıp, toplumsal destek sistemi dahilinde kendisini diğerlerinden aşağı konumda kabul etmektedir. Bireyin içerisinde bulunduğu pozisyona bakılmaksızın, kendisini rekabetçi olabilecek sıralama durumlarında hissederken aşağılanmak üzere olarak algılayabilmekte ve içinde bulunduğu toplumun özellikleri ile de bağlantılı biçimde kıyasta bulunarak suçluluk ve utanç duyguları hissedebilmektedir. Bu tür durumlar bireyi toplumda arka plana itebilmekte, bireyin cesaretini kırabilmekte ve aynı zamanda çekingen biri haline gelmesine sebep olabilmektedir (Şahin ve Şahin, 1992). Buna bağlı olarak bu çalışmanın amacı; sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve veri analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma, nicel bir çalışma olup ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. Tarama yolu ile bulunan ilişkiler gerçek bir neden- sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz, ancak o yönde bazı ipuçları vererek bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesinde faydalı sonuçlar verebilir (Karasar, 2003).

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi Batman il merkezi resmi ortaöğretim (lise) kurumlarında sportif etkinliklere (bireysel ve takım sporlar) katılan öğrenciler oluşturmaktadır. Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan verilere göre; 2019-2020 bahar dönemi Batman il merkezindeki resmi ortaöğretim kurumlarında toplam 29.135 öğrencinin öğrenim gördüğü

belirlenmiştir. Bu öğrencilerden sportif etkinliklere katılanların tespit edilememesi nedeniyle tüm öğrencilerin evreni temsil etmesine karar verilmiştir.

Araştırmada süre, maliyet ve ulaşım kısıtlılığı nedeniyle evrenin tümüne ulaşamadığından, evrenden örneklem alınma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın örnekleme belirlenirken her okul türünden öğrencilerin örnekleme girebilmesi için tabakalı örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi, evrendeki alt grupların evrendeki ağırlıklarına göre örnekleme temsil edilmelerini sağlamayı amaçlayan örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk ve ark., 2018).

Araştırmada okul türü tabakalar olarak belirlenmiş ve her okul türünden sportif etkinliklere katılan öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Her bir tabaka ise basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Basit seçkisiz örneklem tekniği, iyi bir örneklem çerçevesi bulunduğu ve evrenin coğrafi olarak belli bir bölgeye odaklanıldığı zaman kullanılmaya daha uygundur (De Vaus, 2002).

Örnekleme büyüklüğünü belirlemek için üniversitelerce geliştirilen excel hesaplama tabloları (www.aves.akdeniz.edu.tr) kullanılmış; %99 güven aralığında ve $\pm$ %5 örnekleme hatası ile örneklem büyüklüğünün en az 649 olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Okullardaki öğrenci sayısı dikkate alınarak toplamda 750 ölçek dağıtılmış ve bu ölçeklerden uygun görülen 653'ü değerlendirmeye alınmıştır. Bu kapsamda araştırmanın örneklem grubunu 653 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmada kullanılan ölçekler için ilgili yazarlardan, Üniversite Etik Kurulundan, ölçeklerin uygulanma aşaması için Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Araştırma verileri 2020 bahar döneminde bizzat araştırmacı tarafından ilgili okullara gidilerek toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Demografik Bilgi Formu, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formunda, öğrencilerin kişisel bilgilerine ilişkin 11 soru yer almaktadır.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından bireylerin sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla geliştirilen “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” üç alt boyuttan (Başkalarının Yargılarına Duyarlılık, Sosyal Geri Çekilme ve Olumlu İzlenim Bırakma) ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutların içerdikleri maddeler şu şekildedir; “Başkalarının yargılarına duyarlılık: 3, 7, 9, 12, 16, 19, 22, 23, 24”, “Sosyal geri çekilme: 10, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 25”, “Olumlu izlenim bırakma: 1, 2, 4, 5, 6, 8, 11, 13”. Beşli Likert tipinde olan ölçeğin maddeleri “1-Kesinlikle Katılmıyorum”, “2-Katılmıyorum”, “3-Karasızım”, “4-Katılıyorum” ve “5-

Tamamen Katılıyorum” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği sosyal onay ihtiyacının yükseldiğini göstermektedir.

Araştırmacılar Karaşar ve Öğülmüş (2016), tarafından ölçeğin üç alt boyutuna ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .80 ile .83 arasında, ölçeğin tümü için .90 olarak hesaplanmıştır. İki hafta arayla gerçekleştirilen test-tekrar test yöntemi ile iki uygulama arasında .90 seviyesinde yüksek bir korelasyon saptanmıştır. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 2.11$, RMSEA=.06, NNFI=.94, CFI=.95, RMR=.06, NFI=.90, IFI=.95 olarak bulunmuştur. Mevcut araştırmada ölçeğin üç boyutlu yapısı korunarak uygulanmış, ölçeğin üç alt boyutuna ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları “Başkalarının Yargılarına Duyarlılık” alt boyutu için .79, “Sosyal Geri Çekilme” alt boyutu için .72, “Olumlu İzlenim Bırakma” alt boyutu için .71, ölçeğin tümü için ise .86 olarak hesaplanmıştır.

Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği

Lise son sınıf öğrencilerinin boyun eğici sosyal davranışlarını ölçmek amacıyla Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen, Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanan “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği [Submissive Acts Scale (SAS)]” beşli Likert tipli, 16 maddelik bir ölçektir. Ergen ve yetişkin bireylere uygulanabilen ölçeğin her maddesi sözü edilen davranışın kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorulmakta ve cevapların “1-Hiç Yapmam”, “2-Çok Ender Yaparım”, “3-Bazen Yaparım”, “4- Sıklıkla Yaparım” ve “5-Her Zaman Yaparım” şeklinde puanlandırılması istenmektedir. Ölçekten en düşük 16, en yüksek 80 puan alınabilir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği bireyin daha fazla boyun eğici sosyal davranışa sahip olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır (Savaşır ve Şahin, 1997). Araştırmacılar tarafından ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .79 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 22.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizine geçmeden önce veri setinin normal dağılıma uyup uymadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve test sonucunda) verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda analizlerde betimsel istatistik teknikleri yanı sıra Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı, basit doğrusal regresyon analizi, Kruskal-Wallis varyans analizi ve Mann Whitney-U testinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular çizelgeler halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özelliklerinin dağılımları

Değişkenler	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	343	52,5
	Erkek	310	47,5
Yaş	14-16 arası	428	65,5
	17-19 arası	225	34,5
Sınıf	9. Sınıf	287	44,0
	10. Sınıf	88	13,5
	11. Sınıf	167	25,6
	12. Sınıf	111	17,0
Okul Türü	Fen Lisesi	49	7,5
	Anadolu Lisesi	370	56,7
	İmam Hatip Lisesi	43	6,6
	Sağlık Meslek Lisesi	30	4,6
	Spor Lisesi	44	6,7
	Mesleki Teknik Lise	117	17,9
Spor Etkinliklere Katılım Türü	Takım Sporları	509	77,9
	Bireysel Sporlar	144	22,1
Anne Eğitim	Okur-Yazar Değil	190	29,1
	İlköğretim	359	55,0
	Lise	67	10,3
	Üniversite	37	5,7
Baba Eğitim	Okur-Yazar Değil	36	5,5
	İlköğretim	336	51,5
	Lise	173	26,5
	Üniversite	108	16,5
Aile Gelir Düzeyi	Düşük	74	11,3
	Orta	527	80,7
	Yüksek	52	8,0
	Toplam	653	100,0

Tablo 1. incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin 343'ü (%52,5) kız, 310'u (%47,5) erkektir. Öğrencilerin 428'i (%65,5)14-16 arası, 225'i (%34,5) 17-19 arası yaşa sahiptir. Öğrencilerin 287'si (%44,0) 9.sınıf, 88'i (%13,5) 10.sınıf, 167'si (%25,6) 11.sınıf ve 111'i (%17,0) 12.sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırmaya Fen Lisesinden 49 (%7,5), Anadolu Lisesinden 370 (%56,7), İmam Hatip Lisesinden 43 (%6,6), Sağlık Meslek Lisesinden 30 (%4,6), Spor Lisesinden 44 (%6,7) ve Mesleki Teknik Lisesinden 117 (%17,9) öğrenci katılmıştır.

Öğrencilerin 509'u (%77,9) sportif etkinliklere takım halinde, 144'ü (%22,1) bireysel olarak katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin 190'ı (%29,1) annelerinin, 36'sı (%5,5) babalarının okur-yazar olmadıklarını, 359'u (%55,0) annelerinin, 336'sı (%51,5) babalarının ilköğretim mezunu, 67'si (%10,3) annelerinin, 173'ü (%26,5) babalarının lise mezunu, 37'si (%5,7) annelerinin, 108'i (%16,5) ise babalarının üniversite mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin 74'ü (%11,3) düşük, 527'si (%80,7) orta ve 52'si (%8,0) ise yüksek düzeyde aile gelir durumuna sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının betimsel istatistik sonuçları

		Sosyal Onay İhtiyaç Ölçeği	Ort.	Ss.
Başkalarının Duyularına Duyarlılık	3. Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	3,04	1,41	
	7. Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	3,56	1,33	
	9. Davranışlarımın başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	3,30	1,36	
	12. Düşüncelerimin başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	3,35	1,35	
	16. Olumlu yönlerimi ön plana çıkarmaya çalışırım.	3,40	1,38	
	19. Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	3,29	1,43	
	22. Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım	3,42	1,31	
	23. Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	3,45	1,34	
	24. Onaylanıp onaylanmadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.	3,55	1,32	
Alt boyut Ortalama		3,37	0,82	
Sosyal Geri Çekilmem	10. Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	2,29	1,36	
	14. Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	2,82	1,40	
	15. Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	2,99	1,38	
	17. Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	2,65	1,31	
	18. Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	2,69	1,35	
	20. Eğer bu espiye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülerim.	2,50	1,46	
	21. Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	2,85	1,31	
25. Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.	2,25	1,41		
Alt boyut Ortalama		2,63	0,79	
Olumlu İzlenim Bırakma	1. Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.	2,62	1,35	
	2. Sosyal ortamlarda yapmaktan korkarım.	2,91	1,30	

	4. Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	2,56	1,24
	5. Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	2,93	1,30
	6. Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	3,22	1,37
	8. Eleştiri almaktan kaçınırım.	2,58	1,33
	11. Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	2,76	1,31
	13. Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesi beni rahatsız eder.	3,03	1,43
Alt boyut Ortalama		2,83	0,77
Ölçek Genel Ortalama		2,96	0,65

Tablo 2 incelendiğinde; sportif etkinliklere katılan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ölçeğine vermiş oldukları cevapların genel ortalaması ($2,96\pm 0,65$) kararsızım düzeyinde kalmıştır. Alt boyutların ortalamasına bakıldığında ise öğrencilerin en fazla “Sosyal Geri Çekilme” ($2,63\pm 0,79$) alt boyutunda daha çok kararsız kaldıkları, sonra sırası ile “Olumlu İzlenim Bırakma” ($2,83\pm 0,77$) ve “Baskalarının Duygularına Duyarlılık” ($3,37\pm 0,82$) alt boyutlarında kararsız kaldıkları görülmektedir.

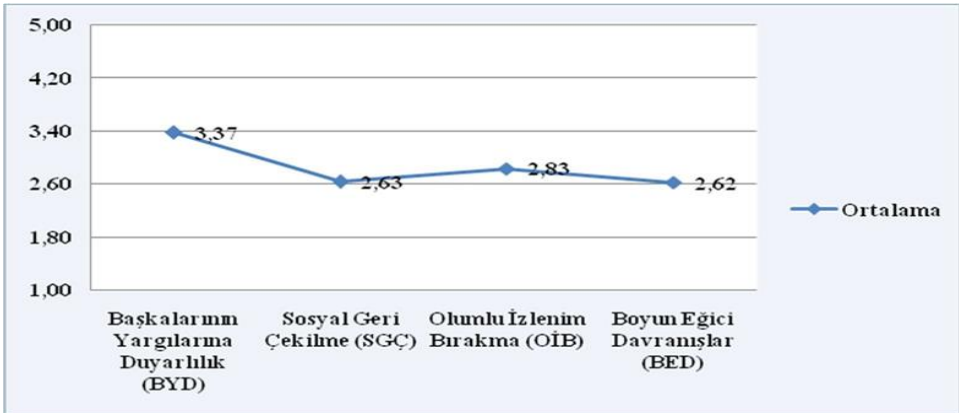
Genel ortalama olarak öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları konusunda kararsız olmakla birlikte ölçek maddeleri dikkate alındığında; “Baskaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir” ($3,56\pm 1,33$) ve “Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim” ($3,55\pm 1,32$) maddelerinde daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları, “Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım” ($2,29\pm 1,36$) ve “Baskalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim” ($2,25\pm 1,41$) maddelerinde ise daha az sosyal onaya ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin boyun eğici davranışlarının betimsel istatistik sonuçları

Boyun Eğici Davranış Ölçeği	Ort.	Ss.
1. Belirli bir konuda benim hatam olmasa da hatalı olduğum söyleniyorsa tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam.	2,20	1,35
2. Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye bazı davranışları yaparım.	1,90	1,15
3. Paramın üstü eksik verilmiş olsa da sesimi çıkarmadan oradan uzaklaşıyorum.	2,29	1,36
4. Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunmam.	1,79	1,28
5. Sevdiğim kişi benden yakınlık istediğinde, o anda içimden gelmese de yakınlık göstermeye çalışırım.	2,73	1,40
6. Konuşmaya çalışırken birisi lafımı ağızımdan alıp konuşmayı sürdürürse, ben susarım.	2,51	1,37

7. Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.	2,70	1,42
8. Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim.	3,04	1,46
9. Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söylemem.	2,59	1,38
10. Arkadaş toplantılarında konuşmaları yönlendirmeyi başkalarına bırakırım.	2,63	1,26
11. İnsanların benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım.	3,44	1,49
12. Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulursa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim.	3,78	1,32
13. İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınırım.	2,41	1,37
14. Arkadaş toplantılarında, konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.	2,53	1,31
15. İnsanlar ısrarla bana baktıklarında yüzüm kızarır.	2,77	1,45
16. Birinin davetini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi önemli bir bahane bulmaya çalışırım.	2,58	1,47
Genel ortalama	2,62	0,67

Tablo 3 incelendiğinde; öğrencilerin boyun eğici davranışlar ölçeğine vermiş olduğu cevapların genel ortalamasına (2,62±067) göre öğrencilerin bazen boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Ölçek maddelerine göre ise “Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulursa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim” (3,78±1,32) ve “İnsanların benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım” (3,44±1,49) maddelerinde öğrencilerin sıklıkla boyun eğici davranışlar sergilediklerini, “Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye bazı davranışları yaparım (1,90±1,15) ve “Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunmam” (1,79±1,28) maddelerinde ise boyun eğici davranışları hiç sergilemediklerini belirtmişlerdir. Ölçeklerden alınan ortalama puanların grafiksel görünümü Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışların puanları

Tablo 4. Öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişki

Boyun Eğici Davranışlar (BED)	Sosyal Onay İhtiyacı			
		BYD	SGÇ	ÖİB
	r	0,14**	0,45**	0,33**
p	0,00	0,00	0,00	

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 4. incelendiğinde; öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin “Başkalarının Yargılarına Duyarlılık (BYD) alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları (BED)” arasında pozitif yönde düşük derecede ($r = 0,14$; $p < 0,01$), “Sosyal Geri Çekilme (SGÇ)” alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları (BED)” arasında pozitif yönde orta derecede ($r = 0,45$; $p < 0,01$) ve “Olumlu İzlenim Bırakma (ÖİB)” alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları (BED)” arasında yine pozitif yönde orta derecede ($r = 0,33$; $p < 0,01$) anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğu görülmektedir.

Bu kapsamda öğrencilerin boyun eğici davranışları ve sosyal onay ihtiyaçları arasında yordayıcı bir ilişki olup olmadığını test etmek üzere sosyal onay ihtiyaçları ölçeğinin alt boyutlarına basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış, tablo 3 ve 4’te analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	n	S.O.	S.T.	U	z	p
Sosyal Onay İhtiyacı	Kız	343	312,43	107164,50			
	Erkek	310	343,12	106366,50	48168,50	-2,076	0,03
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranış	Kız	343	308,50	105814,00			
	Erkek	310	347,47	107717,00	46818,00	-2,638	0,00
	Toplam	653					

Tablo 5 incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=48168,50$; $p=0,03<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=46818,00$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 6. Yaş değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Yaş	n	S.O.	S.T.	U	z	p
Sosyal Onay İhtiyacı	14-16 arası	428	341,63	146217,00			
	17-19 arası	225	299,17	67314,00	41889,00	-2,734	0,00
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranış	14-16 arası	428	312,79	133874,50			
	17-19 arası	225	354,03	79656,50	42068,50	-2,656	0,00
	Toplam	653					

Tablo 6 incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının yaş değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=41889,00$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında 14-16 arası yaşa sahip öğrencilerin, 17-19 arası yaşa sahip öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının yaş değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=42068,50$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında 17-19 arası yaşa sahip öğrencilerin, 14-16 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 7. Sınıf değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları

	Sınıf	N	S.O.	$\frac{s}{d}$	X^2	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	9. Sınıf	287	335,97				
	10. Sınıf	88	349,84				12.sınıf-9.sınıf (0,001)
	11. Sınıf	167	340,84	3	14,87 6	0,00	12.sınıf-10.sınıf (0,001)
	12. Sınıf	111	264,89				12.sınıf-11.sınıf (0,002)
	Toplam	653					
Boyun Eğitic Davranışlar	9. Sınıf	287	303,38				
	10. Sınıf	88	371,38				
	11. Sınıf	167	337,04	3	10,21 7	0,01	9.sınıf-10.sınıf (0,003)
	12. Sınıf	111	337,78				
	Toplam	653					

* $p<0,012$

Tablo 7 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının sınıf değişkenine göre ($X^2=14,876$; $p=0,00<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise, 12.sınıf öğrencileri ile 9., 10. ve 11.sınıf öğrencileri arasında sosyal onay ihtiyaçlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,012$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, 12.sınıf öğrencilerinin, 9., 10. ve 11. sınıf öğrencilerine göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duydukları görülmektedir. Diğer bir ifade ile yaş ile paralel olarak öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe sosyal onaya olan ihtiyaçları da azalmaktadır.

Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının sınıf değişkenine göre ($X^2=10,217$; $p=0,01<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise sadece 9.sınıf öğrencileri ile 10.sınıf öğrencileri arasında boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,012$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, 10. sınıf öğrencilerinin, 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 8. Okul türü değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve Boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları

	Okul Türü	N	S.O.	sd	X^2	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	Fen Lisesi	49	342,12				
	Anadolu Lisesi	370	314,59				
	İmam Hatip Lisesi	43	376,79				
	Sağlık Meslek Lisesi	30	242,25	3	14,674	0,01	SML-MTL (0,002) SML-İHL (0,003)
	Spor Lisesi	44	335,56				
	Mesleki Teknik Lise	117	360,13				
	Toplam	653					
	Boyun Eğici Davranışlar	Fen Lisesi	49	353,56			
Anadolu Lisesi		370	311,96				
İmam Hatip Lisesi		43	415,79				
Sağlık Meslek Lisesi		30	345,70	5	13,224	0,02	AL-İHL (0,001)
Spor Lisesi		44	332,31				
Mesleki Teknik Lise		117	324,03				
Toplam		653					

* $p<0,012$

Tablo 8 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre ($X^2=14,674$; $p=0,01>0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi okul türleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise Sağlık Meslek Lisesi (SML)'nde öğrenim gören öğrenciler ile Mesleki Teknik Lise (MTL) ve İmam Hatip Lisesi (İHL)'nde öğrenim gören öğrenciler arasında sosyal onay ihtiyaçlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,008$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, Sağlık Meslek Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin, Mesleki Teknik ve İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilere göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre ($X^2=13,224$; $p=0,02<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi okul türleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise sadece Anadolu Lisesi (AL)'inde öğrenim öğrenciler ile İmam Hatip Lisesi (İHL)'nde öğrenim gören öğrenciler arasında boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,001$) belirlenmiştir. Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören öğrencilerin, Anadolu Lisesi'nde öğrenim öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 9. Spor müsabakalarına katılım türü değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Spor Etkinlik	N	S.O.	S.T.	U	z	p
Sosyal Onay İhtiyacı	Takım Sporları	509	338,45	172270,50			
	Bireysel Sporlar	144	286,53	41260,50	30820,50	-2,916	0,00
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranış	Takım Sporları	509	328,99	167453,50			
	Bireysel Sporlar	144	319,98	46077,50	35637,50	-0,506	0,61
	Toplam	653					

Tablo 9. incelendiğinde; Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değiştiği ($U=30820,50$; $p=0,00<0,05$) saptanmıştır. Grupların

sıra ortalamasına bakıldığında, takım sporlarında sportif etkinliklere katılan öğrencilerin, bireysel olarak sportif etkinliklere katılan öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin boyun eğici davranışlarının sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değişmediği ($U=35637,50$; $p=0,61>0,05$) saptanmıştır.

Tablo 10. Anne eğitim durumu göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans Analizi sonuçları

	Anne Eğitim	N	S.O.	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	Okur-Yazar	190	342,68	3	5,496	0,13	
	Değil						
	İlköğretim	359	317,61				
	Lise	67	305,98				
	Üniversite	37	375,64				
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışla	Okur-Yazar	190	335,23	3	8,807	0,03	Lise-Ünv. (0,006) İlköğretim-Ünv. (0,008)
	Değil						
	İlköğretim	359	319,76				
	Lise	67	299,01				
	Üniversite	37	405,65				
	Toplam	653					

Tablo 10. 10 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının anne eğitim durumu değişkenine göre ($X^2=5,496$; $p=0,13>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermediği, boyun eğici davranışlarının anne eğitim durumu değişkenine göre ($X^2=8,807$; $p=0,03<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise anneleri üniversite eğitim düzeyine sahip öğrenciler ile anneleri ilköğretim ve lise düzeyinde eğitime sahip öğrenciler arasında, boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,012$) belirlenmiştir.

Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, anneleri üniversite eğitim düzeyine sahip öğrencilerin, anneleri ilköğretim ve lise düzeyinde eğitime sahip öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 11. Baba eğitim durumu göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans analizi sonuçları

	Baba Eğitim	N	S.O.	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	Okur-Yazar	36	378,08	3	4,619	0,20	
	Değil						
	İlköğretim	336	331,85				
	Lise	173	308,05				
	Üniversite	108	325,24				
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışla	Okur-Yazar	36	391,07	3	6,543	0,08	
	Değil						
	İlköğretim	336	324,11				
	Lise	173	309,28				
	Üniversite	108	343,01				
	Toplam	653					

Tablo 11 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre sosyal onay ihtiyaçlarının ($X^2=4,619$; $p=0,20>0,05$) ve boyun eğici davranışlarının ($X^2=6,543$; $p=0,08>0,05$) anlamlı olarak değişmediği görülmektedir.

Tablo 12. Aile gelir durumu değişkenine göre öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışlarının Kruskal-Wallis Varyans Analizi Testi sonuçları

	Aile gelir durumu	n	S.O.	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark*
Sosyal Onay İhtiyaçları	Düşük	74	379,92	2	11,633	0,00	Orta-Düşük (0,005)
	Orta	527	314,70				
	Yüksek	52	376,38				
	Toplam	653					
Boyun Eğici Davranışlar	Düşük	74	344,28	2	9,431	0,00	Orta-Yüksek (0,005)
	Orta	527	317,52				
	Yüksek	52	398,49				
	Toplam	653					

Tablo 12 incelendiğinde; Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının aile gelir durumu değişkenine göre ($X^2=11,633$; $p=0,00<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir.

Bu farkın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise orta düzeyde aile gelirine sahip öğrenciler ile düşük düzeyde aile gelirine sahip öğrenciler

arasında, sosyal onay ihtiyaçlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,016$) belirlenmiştir.

Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, düşük düzeyde aile gelirin e sahip öğrencilerin, orta düzeyde aile gelirin e sahip öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Kruskal-Wallis Varyans analizi sonucunda, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının aile gelir durumu değişkenine göre ($X^2=9,431$; $p=0,00<0,05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Bu farkın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre ise orta düzeyde aile gelirin e sahip öğrenciler ile yüksek düzeyde aile gelirin e sahip öğrenciler arasında, boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değiştiği ($p<0,016$) belirlenmiştir.

Grupların sıra ortalamasına bakıldığında, yüksek düzeyde aile gelirin e sahip öğrencilerin, orta düzeyde aile gelirin e sahip öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada; öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları konusunda genel olarak kararsız kaldıkları, bir fikir birliğine varamadıkları görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacının alt boyutlarına göre ise öğrencilerin daha çok “Sosyal Geri Çekilme” alt boyutunda daha çok kararsız kaldıkları, bu boyutu sırası ile “Olumlu İzlenim Bırakma” ve “Başkalarının Duyularına Duyarlılık” alt boyutları izlerken, boyun eğici davranışları da bazen sergiledikleri tespit edilmiştir.

Alan yazında sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışlarının birlikte incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak lise ve üniversite örnekleminde öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının ayrı ayrı incelendiği çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Yalçınkaya ve ark. (2019), ergenlerin sosyal onay ihtiyacı ve iyilik hallerini bazı değişkenler açısından inceledikleri çalışmalarında; ergenlerin genel sosyal onay ihtiyaç düzeylerini ortanın üstünde bulurken, ergenlerin sosyal onay ihtiyacı ölçeğinde en yüksek ortalamayı “düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir” maddesinin, en düşük ortalamayı ise “başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissederim” maddesi ile “başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi istediklerimden vazgeçerim” maddelerinin aldığını tespit etmişlerdir.

Bu bulgulara göre araştırmacılar, ergenlerin sosyal onay ihtiyaçı konusunda en çok başkaları tarafından kabul görme, onaylanma ve gerektiğinde uygun yönde davranışlarını değiştirme ihtiyaçı önemli gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgu araştırma bulgularımızla ortalama puan düzeyinde örtüşmemekle birlikte, ölçek maddelerinden alınan puanlarla kısmen örtüşmektedir. Araştırmamızda lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarında genel olarak kararsız kalmalarında farklı lise türlerinden öğrencilerin örnekleme dâhil olmasının etkili olduğu düşünölmektedir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulgu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçı ile boyun eğici davranışları arasında anlamlı bir ilişkinin mevcut olmasıdır. Öğrencilerin; “Başkalarının Yargılarına Duyarlılık” alt boyutu ile “Boyun Eğici Davranışları” arasında pozitif yönde düşük derecede, “Sosyal Geri Çekilme” ve “Olumlu İzlenim Bırakma” alt boyutları ile “Boyun Eğici Davranışları” arasında ise pozitif yönde orta derecede anlamlı bir ilişi saptanmıştır. Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının, boyun eğici davranışlarının anlamlı birer yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Alan yazında öğrencilerin boyun eğici davranışlarının bazı sosyal faktörler açışından ele alındığı ve öğrencilerin sosyal ilişkilerinde başkaları tarafından onaylanma ihtiyaçının beraberinde bazı boyun eğici davranışları getirdiği görölmektedir. Bu kapsamda Apsler (1975), bireyleri kaygılandırmanın veya küçük düşürmenin boyun eğici davranışları arttırdığını, Allan ve Gilbert (1997) ise, boyun eğici davranışlar ile sosyal etkileşim kaygısı ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasında yüksek ilişkiler bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Brabender ve Fallon (2009), boyun eğme davranışının genellikle bireylerin içinde bulunduğu sosyal ortama uyum çabası sonucunda ortaya çıkabileceğini ifade ederken, Twenge ve Im (2007) ise, sosyal onay ihtiyaçı ile birlikte bireylerde başkalarının düşüncelerine uyma isteğine ilişkin kaygı hislerinin ortaya çıktığını belirlemişlerdir. Gerek sosyal etkileşim kaygısı ve gerekse sosyal ortama uyum çabası bireylerin bir nevi sosyal onaya olan ihtiyaçlarını da belirlemekte ve bireylerin boyun eğici davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir. Bu noktada araştırma bulgularımız alan yazınla paralellik göstermektedir.

Eren (2019) araştırmasında, öğrencilerin boyun eğici davranış puanları ile sosyal kaçınma puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişi saptamış ve sosyal kaçınmanın boyun eğici davranışları anlamlı düzeyde yordadığını tespit etmiştir. Anlı (2018), ortaokul öğrencilerinde boyun eğici davranışlar ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, öğrencilerin boyun eğici davranışlarının kişiler arası duyarlılık ile orta düzeyde bir

korelasyona sahip olduğunu ve kişiler arası duyarlılığın boyun eğici davranışların en güçlü yordayıcısı olduğunu belirlemiştir. Yahşi (2018) araştırmasında, lise öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma düzeyleri arasında doğrusal ilişkinin olduğunu saptamıştır.

Çardak ve ark., (2010) üniversite öğrencilerinin sosyal destek, sosyal öz-yeterlilik ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin boyun eğici davranışları ile sosyal öz-yeterlilikleri arasında negatif yönde, sosyal destek algıları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptamışlardır. Hamurcu ve Sargın (2011) ise, lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları (başarı, özerklik ve başatlık) ile boyun eğme davranışları arasında pozitif-doğrusal yönde bir ilişki saptamış ve boyun eğme davranışının en güçlü yordayıcısı olarak özerkliği ve ilişki ihtiyacı olarak belirlemiştir. Birer psikolojik davranış faktörü olarak özerklik ve ilişki ihtiyacı kavramları doğrudan olmasa da dolaylı olarak sosyal onay ihtiyacı ile de ilişkilidir. Bu kapsamda araştırmaların bu bulguları da, araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Yılmaz (2015) Eğitim fakültesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının yordayıcılarını araştırdığı çalışmasında, öğrencilerin boyun eğici davranış düzeyleri ile “onaylanma kaygısı”, “ayrılık kaygısı” ve “başkalarını memnun etme kaygısı” arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler saptamıştır. Boyun eğme davranışının sosyal kaygı ile ilişkisini gösteren başka çalışmalar da (Gilbert, 2000; Gilbert ve Procter, 2006) bulunmaktadır. Bir başka çalışmada ise, bireylerde algılanan sosyal destek azaldığında boyun eğici davranışların daha çok sergilendiği görülmüştür (O’Connor ve ark. 2002). Akburak (2023) beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören öğrencilerin serbest zaman engellerine ilişkin diğer alt boyutlara bakıldığında Sınıf değişkenine göre herhangi bir şekilde anlamlı bir değişiklik olmadığı görülmüştür.

Balık (2017) araştırmasında, öğrencilerin sosyotropik kişilik özellikleri ile kişilerarası duyarlılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptamış ve buna bağlı olarak onay bekleme ve karşı tarafa bağımlı olma halinin kişiler arası duyarlılığı arttırdığını belirtmiştir. Sosyotropik kişilerin özelliğine bakıldığında; kişisel doyum sağlamak amacıyla kendisinin görüşlerini ve davranışlarını diğerlerine bağımlı kılma, edilgen ve itaatkâr tutumlara sahip olarak düzenler (Beck, 1983). Sosyotropik kişilik özellikleri ile sosyal yönden onay alma ihtiyacı arasındaki kısmi benzerlikler dikkate alındığında, araştırma bulgularımız bu açıdan da alandaki araştırma sonuçları ile uyumlu görülmektedir.

Parkhurst ve Asher (1992), okul içinde boyun eğici davranışları yüksek olan ergenlerin genellikle pasif, sessiz ve sosyal etkinliklere katılımı düşük bireyler olarak gözlemlemişlerdir. Nitekim “Sosyal Sıralama Kuramına” göre boyun eğicilik kavramında, birey kendisini sosyal destek görmek istediği kimselerden daha aşağı seviyede algılamaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003). Bu durum aynı zamanda ergenlerin sosyal onaya olan ihtiyaçlarının bir sonucu olarak düşünülebilir. Diğer taraftan sosyal onay ihtiyacı fazla olan bireyler başkalarının beklentilerine ve fikirlerine aşırı derece önem vermekte ve davranışlarını çevresinin düşüncelerine göre şekillendirmektedir (Karaşar, 2014). Çünkü boyun eğici davranışların ortaya çıkmasında bireyin içinde yaşadığı kültürün de etkisi bulunmaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003). Bireyin çevresi, içinde yetiştirildiği ve sahip olduğu kültür, ergenin kişilik özelliklerini önemli olarak etkiler. Nitekim kişinin kültür özelliklerini nesilden nesile geçen düşünceler, normlar, tutumlar ve yargılar geliştirir (Marangoz, 2018).

Türkiye’de sosyal etkileşimde genellikle kişilerarası uyum önem taşımaktadır. Bireylerin çevresindeki kişilerin isteklerinin kendi isteklerinden daha önemli olarak görüldüğü toplulukçu kültürde, bireyin önemli bir karar almasında bile toplumun beklentileri önemli bir rol oynamaktadır (Özdemir ve Çok, 2011). Ancak sosyal onay için ihtiyacın toplumsal olarak istenen bir biçimde olması, bireysel farklılıkları da hesaba katılmasını gerektirmektedir (Marlowe, 1962). Bu kapsamda araştırma bulgularının farklı çıkması beklenen bir durumdur.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, öğrencilerin hem sosyal onay ihtiyaçlarının hem de boyun eğici davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermesidir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları ve boyun eğici davranışları daha çok gösterdikleri tespit edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde, Türk toplum yapısında cinsiyet kimlik rolleri düşünülerek tam tersi bir durumun beklenildiği ancak araştırma bulgularımızı destekleyen bulguların olduğu görülmektedir.

Karaşar ve Öğülmüş (2020) sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin ergenler üzerinde geçerlik ve güvenilirliğini inceledikleri çalışmalarında, sosyal geri çekilme boyutunda erkeklerin sosyal onay ihtiyaçlarını kız grubuna göre daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Aktaş ve Güvenç (2006) ise erkeklerin kadınlara oranla daha çok kamusal olumlu sosyal davranış sergileme eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir.

Araştırmamızda da erkek öğrencilerin kızlara göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duymalarını bu durumun yanı sıra, içinde yaşadıkları toplumsal değerlere ve normlara bağlayabiliriz. Yurt dışı araştırmalara bakıldığında ise farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Macdonald (1971) araştırmasında,

cinsiyet açısından onay ihtiyacının bir grupta kadınlar lehine istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaştığını, diğer grupta ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Araştırmamızda yine erkek öğrencilerin boyun eğici davranışları daha çok gösterdikleri görülmüştür. Bu bulgu erkek öğrencilerin sosyal onaya daha fazla ihtiyaç duymaları ile de ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Alan yazında cinsiyet açısından farklı bulgular görülmekle birlikte, erkek öğrencilerin boyun eğici davranışlar sergilediklerine ilişkin araştırma bulgumuzu destekler nitelikte birçok çalışma bulgusu mevcuttur. Bozkurt ve ark., (2019) spor lisesi öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, kız öğrenciler erkeklere göre daha az boyun eğici davranışlar sergilediği, farklı bir deyişle erkek öğrenciler daha çok boyun eğici davranış gösterdiklerini belirlemişlerdir. Atli ve ark. (2010), ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin boyun eğici davranış düzeylerini inceledikleri çalışmalarında; erkek öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerini kız öğrencilerinden daha yüksek tespit etmişlerdir.

Marangoz (2018), spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının farklı değişkenler açısından incelediği araştırmasında, erkek öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, kız öğrencilere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Tekin ve Filiz (2008) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarının antrenörlük eğitimi ve spor yöneticiliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin umutsuzluk ve boyun eğici davranış düzeylerini çeşitli değişkenlere göre inceledikleri çalışmalarında, erkek öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinin kız öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinden daha yüksek bulmuşlardır. Benzer sonuç (Eraydın, ve Karagözoğlu, 2017; Eren, 2019; Gülep, 2017; Kara ve ark., 2013; Karabilgin ve Şahin, 2012; Kaya ve ark., 2004; Kayan, 2012; Koç ve ark., 2010; Odacı, 2007; Yıldırım, 2004; Yılmaz, 2015) çalışmalarında da mevcuttur.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının yaş değişkenine göre anlamlı olarak değişmesidir. 14-16 arası yaşa sahip öğrencilerin, 17-19 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duyarken, 17-19 arası yaşa sahip öğrencilerin, 14-16 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergilemektedirler. Yaşla paralel olarak öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ve boyun eğici davranışları sınıf değişkenine göre de anlamlı olarak değişmektedir. Bu kapsamda; 12.sınıf öğrencilerinin, 9., 10. ve 11. sınıf öğrencilerine göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duydukları, 10.sınıf öğrencilerinin ise 9.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde benzer bulguların olduğu görülmektedir. Karaşar ve Öğülmüş (2020), sosyal onay ihtiyacı ölçeğinin ergenler üzerinde geçerlik ve güvenilirliğini inceledikleri çalışmalarında, sosyal onay ihtiyacı ve alt boyutlarından alınan puanlar açısından 1.sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarını üst sınıflarda okuyan öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek tespit etmişlerdir. Karaşar ve Öğülmüş (2020) bu durumu; ergenlerin liseye başladıklarında yeni arkadaşlıklar kurma, var olan arkadaşlıklarını sürdürme, çevresindeki diğer bireylere uyum sağlama gibi durumlarla daha çok karşılaştıklarını, bu nedenle birinci sınıf öğrencilerinin üst sınıftaki öğrencilere göre daha fazla sosyal onay ihtiyacı içerisinde olabilecekleri değerlendirilmiştir.

Erözkan (2004) çalışmasında, birinci sınıfta öğrenim gören bireylerin onaylanma ihtiyacı ortalamasının ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören bireylerin ortalamasından daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Değirmenci ve Demirli (2019) ise çalışmalarında, eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların sosyal onay gereksinimlerinin düştüğünü, bireyin eğitim düzeyinin artması onun sosyal açıdan diğerlerinden onay bekleme ihtiyacını azalttığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Yalçınkaya ve ark. (2019), ortaokul öğrencilerinde sınıf düzeyi arttıkça sosyal onay ihtiyaçlarının azaldığını, Göller (2010) ise, lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacını incelediği çalışmasında, 9. Sınıf öğrencilerinin diğer öğrencilere göre sosyal onay ihtiyaçlarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Tüm bu bulgular araştırma bulgularımızla birebir örtüşmektedir.

Araştırmamızda 17-19 arası yaşa sahip öğrencilerin, 14-16 arası yaşa sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranışlar sergiledikleri, yaşla paralel olarak boyun eğici davranışlarının sınıf değişkenine göre de anlamlı olarak değiştiği gözlenmiştir. Alan yazında boyun eğici davranışların yaşla, dolayısıyla öğrenim görülen sınıf düzeyinin yükselmesi birlikte azalması beklenilmekle birlikte, araştırma bulgumuzla paralel bulguların olduğu görülmektedir.

Marangoz (2018) araştırmasında, 18 ve üstü yaş grubundaki öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, 14 ve altı ve 16 yaş grubundaki öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Marangoz (2018) bu durumu; yaş arttıkça boyun eğici davranışların sıklığının artması, ergenlik dönemindeki bireylerin sosyal çevre baskısını, bir gruba ait olma çabası ve akran ilişkilerinin öneminin yoğun hissedildiği bir dönem olması ve kişinin tam anlamıyla duygusal gelişimini tamamlamış olmaması ve bir kimlik arayışında olması boyun eğici davranış bozukluk düzeyinin artışında bir sebep olarak görülebileceği şeklinde yorumlamıştır. Dikmen ve ark., (2017) hemşirelik bölümü, Tümkaya ve ark. (2011) lise dördüncü sınıf öğrencilerinin, Koç ve ark., (2010) ise üniversite üçüncü sınıf öğrencilerinin daha çok boyun

eğici davranış gösterdiklerini gözlemlemişlerdir. Bu noktada beklenenden öte farklı sonuçların çıkmasında, araştırma grubunun özelliklerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının öğrenim gördükleri okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermesidir. Sağlık Meslek Lisesi’nde öğrenim gören ğrencilerin, Mesleki Teknik ve İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören öğrencilere göre daha az sosyal onaya ihtiyaç duyarken, İmam Hatip Lisesi’nde öğrenim gören ğrencilerin, Anadolu Lisesi’nde öğrenim öğrencilere göre daha yüksek düzeyde boyun eğici davranış sergiledikleri saptanmıştır.

Akademik başarıya odaklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin sosyal onaya daha az ihtiyaç duydukları ve daha az boyun eğici davranış sergiledikleri düşünülmektedir. Anadolu ve Sağlık Meslek Liselerinin, Mesleki Teknik ve İmam Hatip Lisesine göre daha çok akademik başarı yönelimli oldukları söylenebilir. Nitekim benzer sonuç Marangoz’ un (2018) alışmasında da görülmektedir. Çalışmada, Meslek Liselerinde ğrenim gören öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarının, Genel Lise ve Anadolu Liselerinde ğrenim gören öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Canbay (2010) araştırmasında, lise ğrencilerinde akademik başarı arttıca, sosyal beceri alanlarından duyuşsal duyarlılık, sosyal anlatımcılık, sosyal kontrol, global sosyal beceri ve öznel iyi oluş düzeylerinin de arttığını saptamıştır.

Değirmenci ve Demirli (2019) alışmalarında, eğitim düzeyi arttıca katılımcıların sosyal onay gereksinimlerinin düştüğünü, Yıldırım (2004) ve Yıldırım ve Ergene (2003) ise araştırmalarında, akademik başarı azaldığında boyun eğici davranışların arttığı sonucuna varmışlardır. Eren (2019) alışmasında, öğrencilerin başarı düzeyleri düştükçe, boyun eğici davranışların arttığı görülmüştür. Koç ve ark. (2010), üniversite ğrencilerinin akademik başarıları arttıca boyun eğici davranışlarının azaldığını ifade etmişlerdir. Benzer sonuç Yılmaz (2015)’ın çalışmasında da mevcut olup, akademik başarısını iyi olarak algılayan öğrencilerin daha az boyun eğici davranış sergiledikleri görülmüştür.

Araştırmamızın diğer bir bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değişmesi, boyun eğici davranışlarının ise sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre anlamlı olarak değişmemesidir. Araştırmamızda, takım sporlarında sportif etkinliklere katılan öğrenciler, bireysel olarak sportif etkinliklere katılan öğrencilere göre sosyal onaya daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sonuca, takım sporlarında kuralların daha belirgin olması ve takımdaki sosyal ilişkilerin

takım hiyerarşisine göre şekillenmesinin neden olduğu düşünülebilir. Nitekim spor yapan çocukların ve ergenlerin, akranlarıyla işbirliği yapmaları, otoriteye saygı duymaları ve kurallara uymayı gerektirir (Stuart ve Ebbeck, 1995).

Demirel ve Buğdaycı (2019) çalışmalarında, pek çok sosyal davranışın yordayıcısı olan sporun; spor yapan üniversite öğrencilerinin kazanma içgüdüsüyle mücadele ettikleri sportif faaliyetlerinde de etkili olduğunu ancak etkinin hiçbir alt boyutta sporcuya yansımadığını belirlemiştirlerdir. Özdemir (2013) ise araştırmasında, öğrencilerin spor yapması ile sosyotropik kişilik özellikleri arasında anlamlı farkın olmadığını tespit etmiştir. Bu noktada kısıtlı olmakla birlikte farklı bulguların elde edildiği görülmektedir.

Alan yazında sportif etkinliklere katılım türü değişkenine göre öğrencilerin boyun eğici davranışlarına ilişkin herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanılmamıştır. Ancak spor değişkenine göre öğrencilerin boyun eğici davranışlarına ilişkin bazı araştırma bulgular mevcuttur. Bu bulgular araştırma bulgularımızla örtüşmektedir. Marangoz (2018) spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarını farklı değişkenler açısından incelediği çalışmada, öğrencilerin takım sporu ya da bireysel spor yapma, kaç yıldır spor yaptığı, okul takımında ya da milli takımında sporcu olma gibi değişkenler ile boyun eğici davranışları arasında istatistiksel anlamda bir farklılık olmadığını görmüştür. Aynı çalışmada cinsiyet değişkenine göre ise, spor yapan kız öğrenciler ile spor yapmayan kız öğrenciler arasında lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini, spor yapan erkek öğrenciler ile spor yapmayan erkek öğrenciler arasında lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğini saptamıştır.

Araştırmamızın diğer bir bulgusu, öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak değişmesi, boyun eğici davranışlarının ise anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak değişmemesidir. Öte taraftan öğrencilerin baba eğitim durumu değişkenine göre hem sosyal onay ihtiyaçları hem de boyun eğici davranışlarının anlamlı olarak değişmediği saptanmıştır. Alan yazında araştırma bulgularımızı genellikle destekler nitelikte çalışma bulguları olduğu görülmektedir. Karaşar (2020) üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının anne ve baba eğitim düzeyleri açısından farklılaşmadığını belirlemiştir. Karaşar ve Öğülmüş (2017) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının anne eğitim düzeyi açısından farklılık gösterdiği bulunmuştur. Sarıyar (2015), lise öğrencisi ergenlerde atılganlık, sosyal fobi ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, anne-babasının eğitim

düzeyi yüksek olan öğrencilerin sosyal kaygı-kaçınma davranışlarının daha az olduğunu tespit etmiştir.

Marangoz (2018) spor yapan ve yapmayan lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarını farklı değişkenler açısından incelendiği çalışmasında, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının hem annelerinin hem de babalarının eğitim durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Botan ve Yüksel (2019)'in mesleki eğitim merkezine devam eden gençlerin sağlık, sosyal, ekonomik durumları ve boyun eğici davranışlar açısından değerlendirdikleri çalışmalarında, hem anne hem baba eğitim durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranışların anlamlı olarak değişmediğini saptamıştır.

Dönmez ve Demirtaş (2009) ile Kaya ve ark., (2004) çalışmalarında, anne eğitim durumuna göre, Tuzcuoğlu ve Korkmaz (2001) ve Kaya ark., (2004) çalışmalarında, baba eğitim durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranış düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmişlerdir. Tekin ve Filiz (2009), çalışmalarında, anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin boyun eğici davranış puanlarında farklılığa rastlamamıştır.

Tümkaya ve ark., (2010) ise, yoksul ailelerden gelen ergenlerde psiko-sosyal bir olgu olarak umutsuzluk ve boyun eğici davranışlarını inceledikleri çalışmalarında, anlamlı olmamakla birlikte anne-babanın öğrenim düzeyi düşük olan ergenlerin boyun eğici davranış puanlarını daha yüksek bulmuşlardır. Bu bulgular araştırma bulgularımızla örtüşürken, bazı çalışma bulgularıyla (Atli ve ark., 2010; Tekin ve Filiz, 2008; Tümkaya ve ark., 2010) örtüşmemektedir. Farklı sonuçların çıkmasında, örnek grubunun niteliklerinin (yaş, okul türü, yaşanılan yer vb.) etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu ise öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçlarının ve boyun eğici davranışlarının aile gelir düzeyine göre anlamlı olarak farklılık göstermesidir. Düşük düzeyde aile gelirine sahip öğrencilerin orta düzeyde aile gelirine sahip öğrencilere göre daha çok sosyal onaya ihtiyaç duydukları, yüksek düzeyde aile gelirine sahip öğrencilerin ise orta düzeyde aile gelirine sahip öğrencilere göre daha çok boyun eğici davranış sergiledikleri görülmüştür. Sosyo-ekonomik açıdan bakıldığında düşük düzeyde aile gelirine sahip öğrencilerin sosyal onaya ihtiyaç duymaları beklenen bir durumdur. Nitekim alan yazında da benzer bulgular mevcuttur.

Değirmenci ve Demirli (2019) çalışmalarında, kişilerin gelir düzeylerinin onların benliklerinin ayrımlaşması ve sosyal onay ihtiyaçları üzerinde etkili olduğunu belirlemişlerdir.

Özden (2019) ise çalışmasında, genel olarak aylık gelirinin düşük olduğu belirten katılımcıların başkalarının duygularına duyarlılık, sosyal geri çekilme,

olumlu izlenim bırakma ve genel sosyal onay ihtiyacı toplum puan ortalamaları daha yüksek, aylık gelirin yüksek olduğu belirten katılımcıların puan ortalamalarının daha düşük bulunduğunu ifade etmiştir.

Tümkiye ve ark. (2011) lise öğrencileri ile yürütmüş oldukları çalışmalarında, gelir düzeyine göre öğrencilerin boyun eğici davranışlarında alt ve üst gruplar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu gözlemlemişlerdir. Marangoz (2018) çalışmasında, lise öğrencilerinin boyun eğici davranışlar ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının aile gelir durumlarına göre istatistiksel olarak farklılaşmadığını görmekle birlikte, aile gelir durumuna göre öğrencilerin boyun eğici davranış puan ortalamaları dikkate alındığında, yüksek gelir düzeyine sahip ailelere sahip öğrencilerin puanlarının, diğer gelir seviyelerine sahip öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Ailenin ekonomik durumunun kötüleşmesi çocuklarda umutsuzluk, kaygı, gelecek korkusu, düşük benlik, umutsuz olma gibi sonuçlarla birlikte çocukların sosyal hayatlarını da olumsuz etkileyerek boyun eğme davranışları kazanmalarına daha çok sebep olabilmektedir (Kaya ve Ark., 2004). Diğer taraftan ebeveynlerin sosyal ve ekonomik düzeyleri değiştikçe buna bağlı olarak çocukların da beklentilerinde değişimler yaşanabilmektedir (Marangoz, 2018).

Sosyal onay, insanların toplumda nasıl kabul gördükleri ve neyin sosyal standartlar tarafından onaylanıp onaylanmayacağıdır. Başka bir deyişle, onaylanmış hissetmek ve dışlanmamak isterler. Nitekim sosyal onay, sosyal davranış için de önemli etkilere sahiptir. Çünkü insanlar genellikle onaylanmak ve eleştiriden kaçınmak için tutarlı bir şekilde hareket ederler. Çoğu insan başkalarıyla sosyal bağlantıyı sürdürmek istiyorsa, insanların kendileri hakkında ne düşündüklerini önemsemekte ve olumlu yönde bir yargı ummaktadır (Sreenivasan & Weinberger, 2020). Bu noktada sosyal onay ihtiyacı olan bireyler, diğerlerinin onayını ararken bazı davranışlardan da kaçınmaktadırlar (Leite ve Beretvas, 2005).

Özellikle ergenlik dönemi, bireyin dünyayı anlamlandırma ve özerklik ihtiyacının bir sonucu olarak dış dünyasına daha fazla yöneldiği, daha fazla sosyal ilişkilerde bulunarak sosyalitesini önemli ölçüde geliştirdiği bir dönemdir (Parker ve Benson, 2004). Ergenlik dönemi, bireylerin içsel dünyalarında birçok değişim yaşadıkları bir dönemdir. Bu zamanlarda ergenler çevresindekilerle farklı etkileşimlere girebilmektedirler. Bazı bireyler ergenlik zamanlarında dışa dönük ve atılgan bir kişilik tarzı gösterirken bazı ergenler ise itaatkâr, hakları konusunda suskun ve içe dönük kişilik tarzını sergileyebilmektedir (Yılmaz ve Deniz, 2020). Sportif etkinlikler kapsamında lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışma olması nedeniyle bu araştırmanın sonuçlarının alan yazına katkı sağladığı

düşünülmektedir. Ancak araştırmanın bazı sınırlılıkları da mevcut olup bu kapsamda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

Öneriler

- Araştırma grubuna sadece sportif etkinliklere (bireysel veya takım sporları) katılan lise öğrencileri alınmıştır. Araştırmadan daha iyi sonuçlar alabilmek için araştırma grubuna, herhangi bir sportif etkinliğine katılmayan lise öğrencileri de alınarak kapsamlı ve karşılaştırmalı araştırma yapılabilir.
- Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli ile yürütülmüştür. Daha derinlemesine bilgi edinilmesi açısından araştırma, uygun nitel araştırma desenleri tekrarlanabilir.
- Lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının boyun eğici davranışlar üzerindeki etkisine ilişkin boylamsal ve deneysel çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Bu araştırmada ele alınan demografik değişkenler dışındaki diğer değişkenlerin de kullanılabileceği çalışmalar yapılarak, bu değişkenlerin yordayıcılıkları incelenebilir.
- Araştırma ulusal ölçekte geniş bir çalışma grubu üzerinde yürütülerek, coğrafi ve sosyo-kültürel faktörlerin lise öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacını belirlemede ve boyun eğici davranışları oluşturmadaki yeri incelenebilir.
- Öğrencilerin sosyal onay ihtiyaçları ile boyun eğici davranışları konusunda, “Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinden” görüşme yoluyla elde edilecek bilgilerden, daha spesifik bulgular elde edilebilir.

KAYNAKLAR

- Akburak,C., Dinçer, N (2023). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin Belirlenme. Spor Bilimleri Alanında Akademik Değerlendirmeler 3. Duvar Yayınları: Ankara
- Allan, S. ve Gilbert, P. (1997). Submissive Behavior and Psychopathology. *British Journal of Psychopathology*, 36, 467-488.
- Anlı, G. (2018). Ortaokul Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(3), 1013-1035.
- Apsler, R. (1975). Effects of Embarrassment on Behavior Toward Others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(1), 145-153.
- Atli, A., Kaya, A. ve Macit, Z. B. (2010). İlköğretim II Kademe Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 61-80.
- Balık, T. (2017). *Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özelliklerine Sahip Yetişkinlerin Stresle Başa Çıkma Tarzı ve Ruhsal Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez: İstanbul.
- Beck, A.T. (1983). *Cognitive Therapy of Depression: New Perspectives*. P.J. Clayton and J.E. Barnett (Eds.), Treatment of Depression: Old Controversies and New Approaches. New York: Raven Press.
- Botan, E.U. ve Yüksel, A. (2019). Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Gençlerin Sağlık, Sosyal, Ekonomik Durumları ve Boyun Eğici Davranışlar Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 17(3), 238-248.
- Bozkurt, T.M., Demir, G.T. ve Cicioğlu, H.İ. (2019). Spor Lisesi Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeyleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 24(2), 89-99.
- Brabender, V. and Fallon, A. (2009). *On Group Development in Practice: Guidance for Clinicians and Researchers On Stages and Dynamics of Change*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Canbay, H. (2010). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi: İzmir.
- Çardak, M., İskender, M. and Koç, M. (2010). *The Examination of Relationship between Social Support, Social Self-efficacy and Submissive Behavior*. İn

Conference paper at the 2nd international symposium on sustainable development, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina.

- De Vaus, D.A. (2002). *Surveys in Social Research* (50. Edt). Australia: Copyright.
- Değirmenci, E. ve Demirli, C. (2019). Çekirdek veya Geniş Ailede Yetişen Bireylerde Sosyal Onay İhtiyacı ile Benliğin Farklılaşması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Chang*, 2(1), 79-127.
- Dikmen, Y., Yılmaz, D. ve Usta, Y.Y. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinde Algılanan Sosyal Destek ile Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *European Journal of Therapeutics*, 23, 12-18.
- Dönmez, B. ve Demirtaş, H. (2009). 'Lise Öğretmenlerinin Boyun Eğici Davranışlarına İlişkin Algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 445-456.
- Eraydın, Ş. and Karagözoğlu, Ş. (2017). Investigation of Self-Compassion, Self-Confidence and Submissive Behaviors of Nursing Students Studying in Different Curriculums. *Nurse Education Today*, 54, 44-50.
- Eren, M. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışı ile Sosyal Anksiyete ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Trabzon.
- Erözkan, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılıkları ile Reddedilme Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 85-98.
- Gilbert, P. (2000). The Relationship of Shame, Social Anxiety and Depression: The Role of The Evaluation of Social Rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 7, 174-189.
- Gilbert, P. (2001). Evolution and Social Anxiety: The Role of Social Competition and Social Hierarchies. *Social Anxiety: Psychiatric Clinics of North America*, 24(4), 723-751.
- Gilbert, P. and Allan, S. (1994). Assertiveness, Submissive Behaviour and Social Comparison. *British Journal of Clinical Psychology*, 33(3), 295-306.
- Gilbert, P. and Procter, S. (2006). Compassionate Mind Training for People with High Shame and Self-Criticism: Overview and Pilot Study of A Group Therapy Approach. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 353-379.
- Göller, L. (2010). Ergenlerin Akılcı Olmayan İnançları ile Depresyon Umutsuzluk Düzeyleri ve Algıladıkları Akademik Başarılar Arasındaki İlişkiler. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Erzurum.

- Gülep, Z.P. (2017). *Lise Öğrencilerinin Üstbilişlerinde Boyun Eğici Davranışların ve Akademik Ertelemenin İncelenmesi*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Hamurcu, H. ve Sargın, N. (2011). Lise Öğrencilerinin Boyun Eğme Davranışları ve Psikolojik İhtiyaçları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 71-187.
- İkizler, H. C. (2000). *Sporda Sosyal Bilimler*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kara, H., Uzgören, N. ve Uzgören, E. (2013). Yöneticilerde Boyun Eğici Davranışların Kökenleri Üzerine Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 6(3), 263-284.
- Karabilgin, Ö.S. ve Şahin, H. (2012). Tıp Fakültesine Yeni Başlayan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Algılarının ve Boyun Eğici Davranış Durumlarının Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 32(6), 1536-1544.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaşar, B. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi: Ankara.
- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.
- Kaya, M., Güneş, G., Kaya, B. ve Pehlivan, E. (2004). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 5-10.
- Kayan, H. G. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık ve Boyun Eğici Davranışlarının Algılanan Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Konya.
- Koç, M., Bayraktar, B. ve Çolak, T. S. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 257-280.
- Leite, W.L. and Beretvas, S.N. (2005). Validation of Scores on the Marlowe-Crowne Social Desirability Scale and The Balanced Inventory of Desirable Responding. *Educational and Psychological Measurement*, 65(1), 140-154.
- Macdonald, A.P. (1971). Birth Order and Personality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 36(2), 171-176.
- Marangoz, A. (2018). *Spor Yapan ve Yapmayan Lise Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Gazi

Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Ankara.

- Marlowe, D. (1962). Need for Social Approval and the Operant Conditioning of Meaningful Verbal Behavior. *Journal of Consulting Psychology*, 26, 79-83.
- O'Connor, L.E., Berry, J.W., Weiss, J. and Gilbert, P. (2002). Guilt, Fear, Submission and Empathy in Depression. *Journal of Affective Disorders*, 71(1/3), 19-27.
- Odacı, H. (2007). Submissive Behaviors and Automatic Negative Thoughts Among Adolescent Boys and Girls: A Study with a Turkish Sample. *Social Behavior and Personality*, 35(8), 1021-1026.
- Oğuz, A. G. ve Oksay, O. (2017). Sports Effect on Depression Level of Elementary School Students. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 19(2), 216- 221.
- Özdemir, L. A. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Empati ve Sosyotropik Otonomik Kişilik Özellikleri*. Haliç Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 152-164.
- Özden, A.T. (2019). Tüketici Yenilikçiliği ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1537- 1558.
- Parker, J.S. and Benson, M.J. (2004). Parent-Adolescent Relations and Adolescent Functioning: Self-Esteem, Substance Abuse and Delinquency. *Adolescence*, 39, 519- 530.
- Parkhurst, J.T. and Asher, S.R. (1992). Peer Rejection in Middle School: Subgroup Differences in Behavior, Loneliness and Interpersonal Concerns. *Developmental Psychology*, 28(2), 231-240.
- Sarıyar, B. (2015). *Lise Öğrencisi Ergenlerde Atılganlık, Sosyal Fobi ve Boyun Eğici Davranışları Arasındaki İlişki*. Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Aydın.
- Sreenivasan, S. and Weinberger, L.E. (2020). *The Need for Social Approval: What Impact Does Social Approval and Disapproval Have on One's Self-Esteem?* Erişim Bilgisi: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/emotional-nourishment/202006/the-need-social-approval>, [Erişim Tarihi: 10 Ekim 2020].
- Stuart, M.E. & Ebbeck, V. (1995). The Influence of Perceived Social Approval On Moral Development in Youth Sport. *Pediatric Exercise Science*, 7(3), 270-280.
- Tekin, M. ve Filiz, K. (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretim Kurumlarının Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören

- Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 27-37.
- Trudeau, F. and Shephard, R. J. (2008). Physical Education, School Physical Activity, School Sports and Academic Performance. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5(1), 10
- Tuzcuoğlu, S. ve Korkmaz, B. (2001). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 135-152.
- Tümkaya, S., Çelik, M. ve Aybek, B. (2011). Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar, Otomatik Düşünceler, Umutsuzluk ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 20(2), 77-94.
- Twenge, J.M. and Im, C. (2007). Changes in The Need for Social Approval, 1958-2001. *Journal of Research in Personality*, 41, 171-189.
- Yahşi, A. (2018). *Lise Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: İstanbul.
- Yalçınkaya, M., Taner, M. ve Demirci, E. (2019). Ergenlerde Sosyal Onay ve İyi Hallerinin İncelenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 25(97-1), 739-752.
- Yıldırım, İ. (2004). Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 220-228.
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 224-234.
- Yılmaz, A.S. ve Deniz, M.E. (2020). Ergenlerde Gözlenen Boyun Eğiciliğinin Onların Kişiler Arası Problem Çözme Yaklaşımları Üzerindeki Etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 684-694.
- Yılmaz, B.Ş. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Yordayıcıları. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 5(43), 82- 94.

3. Bölüm

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRMELERİ AÇISINDAN OKULLARDAKİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR İMKAN VE EKSİKLİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ¹

Özgür Levent SİNCAR², Murat ŞAHBUDAK³

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Batman ilinde lise öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullardaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırmada alan yazın taranmış ve konu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Araştırmada Batman ili 2019-2020 öğretim yılı bahar döneminde Batman il merkezinde MEB'e bağlı resmi ortaöğretim okullarında öğrenim gören 461 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmasında SPSS 22 IBM istatistik paket program kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Bozdağ ve Yoncalık (2017) tarafından geliştirilen "Beden Eğitimi ve Spor İmkân ve Eksiklikler (BESİVE) Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Araştırmada lise kademesindeki öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerinde okullarındaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyleri, lisanlı sporcu olup olmadıklarına, okullardan kaynaklı yetersizlik, sınav kaygısı ve ilgisizlik, öğrenci deneyimleri ve kurumsal yetersizlik (altyapı, tesis vb.) gibi değişkenlere göre anlamlı farklılıklar olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda yaş, cinsiyet, sınıf düzeyleri, lisanlı sporcu olup olmadıklarına, kurumsal yetersizlik, sınav kaygısı ve ilgisizlik, öğrenci deneyimleri ve kurumsal yetersizlik (altyapı, tesis vb.) gibi değişkenleri ile ölçek alt boyutları arasında farklılaşma olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullardaki beden eğitimi ve spor imkân, eksikliklerine ilişkin görüşleri belirlenirken yerel ve ulusal politikalar doğrultusunda okulların fiziksel (altyapı) ve kurumsal olarak beden eğitimi ve spor açısından yeterli hale getirilmesi görüşünün göz önüne alınması gerektiği düşünülmektedir.

¹ Bu çalışma 2020 yılında yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Batman, Türkiye.

³ Dr. Öğr. Üyesi Batman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Batman, Türkiye.

Murat.sahbudak@batman.edu.tr, ORCID:0000-0003-1700-0798

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor, Okul İmkân ve Eksiklikler, Rekreasyon, Tesis.

THE REVIEWS OF HIGH SCHOOL STUDENTS' VIEWS ON THE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS OPPORTUNITIES AND DEFICIENCIES IN SCHOOLS IN TERMS OF THE EVALUATION OF LEISURE TIME (BATMAN SAMPLE)

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the opinions of high school students in Batman province regarding their physical education and sports opportunities and deficiencies in terms of their spare/leisure time. This research was designed according to the descriptive survey model that is one of the quantitative research methods. In the research, the literature was scanned and necessary information was given about the subject. In the study, 461 students who are studying at the official secondary schools that are affiliated to the Ministry of National Education in the city center of Batman in the spring term of 2019-2020 academic year constitute the sample of the study. SPSS 22 IBM statistical package program was used to evaluate and calculate the data obtained from the participants. As the data collection tool, the data was collected with the "Physical Education and Sports Opportunities and Deficiencies (BESIVE) Scale" developed by Bozdağ B, and Yoncalık O, (2017) and the "Personal Information Form" prepared by the researcher. In the study, regarding the physical education and sports opportunities and deficiencies in their schools in evaluating the leisure time of high school students, it is examined that whether there are significant differences or not according to the variables such as age, gender, class levels, whether they are licensed athletes, institutional inadequacy, exam anxiety and lack of interest, student experiences and institutional inadequacy (infrastructure, facility, etc.). As a result of the analysis, it was determined that there was a difference between the variables such as age, gender, grade levels, whether they were a licensed athlete, institutional inadequacy, exam anxiety and indifference, student experiences and institutional inadequacy (infrastructure, facility etc.) and the sub-dimensions of the scale. As a result, while evaluating high school students' opinions about physical education and sports opportunities and deficiencies in schools, it is thought that the view of making schools adequate in line with local and national policies for physical (infrastructure) and institutional in terms of physical education and sports should be taken into consideration.

Keywords: Physical Education and Sports, School Opportunities and Deficiencies, Recreation, Facility.

GİRİŞ

Sosyalleşme, hayatın ilk izlerinden beri süregelmekte olan zamanı içine alan bir olgu olup, çocukların her yönleriyle desteklenmesi sonraki yaşantılarında sosyal bir birey olmasına katkı sağlayacak önemli bir kavramdır (Günindi, 2010). Buradan yola çıkarsak çocukların yaşama adapte olmalarında sosyal-psikolojik ve duygusal gelişimin katkısı yadsınamaz. Çocukların geliştirdiği bu yetkinlikler, arkadaşlarıyla olan ilişkilerini, çevreye adaptasyonlarının yönü ve niteliği konusunda onlara yol gösterir. Bununla beraber çocuğun geliştirmiş olduğu diğer yeterlilikler, beceriler ve değerler çocukların çevreleriyle olan sosyal uyum ve etkileşimlerini de geliştirir. Buradan hareketle çocuklar içinde yaşadıkları çevreden doğrudan veya dolaylı olarak temas halinde bulunarak sosyal yeterliliklerini ve yeteneklerine katkı sağlayabilirler (Şahin ve Gürbüz, 2016).

Günümüzde her alanda meydana gelen hızlı değişme ve gelişmeler, Beden Eğitimi ve Spor alanında da kendisini göstermektedir. Beden eğitimi ve sporda elit sporcu yetiştirmek, kitle sporu oluşturmak ve genel eğitime katkılar sağlamak açısından büyük menfaatler sağlamayı planlayan ülkeler büyük yatırımlar ve bilimsel araştırmalar yapmaktadırlar. Bu alanda, öğretim yöntemleri ve uygulamaları da hızla değişmekte ve gelişme kaydetmektedir (Karaküçük, 1989).

Ayrıca ülkemizde beden eğitimi ve spor gelişen zaman ve ortaya çıkan ihtiyaca göre bazı yasal düzenlemeler içerisinde de kendisine yer bulmuştur. Ülkemizde gençlerin korunması ve vatandaşlarının beden eğitimi ve ruh sağlığını geliştirerek sporu kitlelere yaymayı amaçlayan bir takım önlemleri almıştır (MEB Öğretim Programları, 2009). Beden eğitimi ve sporun anayasada kendine yer bulması önemli bir kilometre taşıdır. Beden eğitimi ve spor kavramlarına gelecek olursak; “Beden Eğitimi ve Spor” birbirinden farklı kavramlar olsa da hayatın her aşamasında kendisine yer bulan önemli faaliyet alanlarıdır.

Beden eğitimi, bireylerin gelişmiş nitelikleri dikkate alınarak bireysel ve toplumsal çevre tarafından bedenlen, ruhen; sıhhatli, sevinçli, güzel ahlak sahibi ve düzgün bir kişiliğe sahip; üretken, becerikli ve olumlu; "milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın gerektirdiği davranışlarla donatılmış bireyler olarak geliştirilmeleri için zorunlu karakter eğitimidir (Yangın, 1997). Beden eğitimi gençlerin gelişmesine birçok yönden etki etmektedir. Bu etkiler arasında gençlerin fiziksel gelişimine, psikomotor gelişimine, zihinsel gelişimine, duygusal ve toplumsal gelişimine olan etkileri yer almaktadır (Yalçın, 1998). Bu çalışma da lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından

okullardaki beden eğitimi ve spor imkan ve eksikliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analiz biçimine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullardaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmeye çalışıldığı bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre desenlenmiştir. Tarama yöntemi bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Ş. ve ark., 2014). Bu araştırmada da mevcut bir durum olduğu şekliyle betimlenmeye çalışıldığından (Karasar, 2008)' tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini; 2019-2020 öğretim yılı bahar döneminde Batman il merkezinde MEB'na bağlı resmi ortaöğretim okullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğünden elde edilen bilgiye göre 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Batman il merkezinde farklı lise türü (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi vb.) olarak toplam 50 resmi ortaöğretim okulu (Lise) mevcut olup bu okullarda toplam 34667 öğrencinin öğrenim gördüğü belirlenmiştir.

Araştırmada maliyet, zaman, kontrol vb. zorluklar nedeniyle evreninin tümüne ulaşamadığından örneklem alınma yoluna gidilmiştir. Bu araştırmada farklı lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin araştırmaya dahil olabilmesi için küme örnekleme yöntemi seçilmiştir. Batman il merkezindeki liseler okul türlerine göre kümelere ayrıldıktan sonra her bir kümeden basit rastgele örnekleme ile seçilen toplam 461 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem grubuna ölçek 10.01.2020 ile 12.03.2020 tarihleri arasında bizzat araştırmacı tarafından, araştırmanın amacı ve kapsamı anlatılarak uygulanmış ve yine araştırmacı tarafından toplanmıştır. Araştırma için ölçeği geliştiren araştırmacı Berkan BOZDAĞ'dan mail yoluyla ilgili kullanım izni, etik kurul onayı ve Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Bozdağ, B., ve Yoncalık, O., (2017) tarafından geliştirilen "Beden Eğitimi ve Spor İmkân ve Eksiklikler (BESİVE) Ölçeği" ile araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır.

Beden Eğitimi ve Spor İmkân ve Eksiklikler (BESİVE) Ölçeği

Bozdağ, B. ve Yoncalık, (2017) tarafından geliştirilen "Beden Eğitimi ve Spor İmkân ve Eksiklikler (BESİVE)" ölçeği toplam 21 madde ve 4 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirilme aşamasında Bozdağ ve Yoncalık (2017) tarafından uygulanan faktör analizi sonucu ölçeğin 4 faktörlü yapısının ortak faktör varyansının %46.490 oranında belirlediği görülmüştür. Dört faktöre göre döndürme işlemi sonucunda birinci faktör 7 maddeden, ikinci faktör 4 maddeden, üçüncü faktör 6 maddeden, dördüncü faktör ise 4 maddeden oluşmaktadır. Birinci boyuttaki maddeler "Kurumsal Yetersizlik", ikinci boyuttaki maddeler "Sınav Kaygısı ve İlgisizlik", üçüncü boyuttaki maddeler "Öğrenci Deneyimi", dördüncü boyuttaki maddeler ise "Fiziksel Yetersizlik (altyapı/tesis)" olarak adlandırılmıştır.

Araştırmacılar Bozdağ ve Yoncalık, (2017) tarafından "Kurumsal yetersizlik" boyutunda bulunan birinci faktör maddelerinin faktör yükleri, .711 ile .497 arasında, "Sınav kaygısı ve ilgisizlik" boyutundaki ikinci faktör maddelerinin faktör yükleri, .783 ile .618 arasında, "Öğrenci deneyimi" boyutundaki üçüncü faktör maddelerinin faktör yükleri, .687 ile .472 arasında ve "Fiziksel yetersizlik" boyutundaki dördüncü faktör maddelerinin ise faktör yükleri .788 ile .561 arasında değişmektedir.

Ölçeğin olumlu maddeleri; "1: Kesinlikle Katılmıyorum", "2: Katılmıyorum", "3: Kararsızım", "4: Katılıyorum" ve "5: Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde, ölçekteki olumsuz maddeler ise ters yönde beşli likert tipli olarak derecelendirilmiştir. Bu kapsamda ölçeğin "Kurumsal yetersizlik" ve "Fiziksel yetersizlik (Altyapı)" boyutları olumlu, "Sınav kaygısı ve ilgisizlik" ile "Öğrenci deneyimi" alt boyutları olumsuz ifadeleri içermektedir. Mevcut araştırmada ise öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullardaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin görüşleri alınmaya çalışıldığından, ölçeğin içerdiği maddeler dikkate alınarak alt boyutlar yeniden adlandırılarak gösterilmiştir.

Ölçeğin aralık genişliğinin, "dizi genişliği / yapılacak grup sayısı" (Tekin, 1996) formülü ile hesaplanması göz önünde alınarak, araştırma bulgularının değerlendirilmesinde ölçüt alınan aritmetik ortalama aralıkları; "1,00-1,80=Kesinlikle Katılmıyorum", "1,81 2,60=Katılmıyorum", "2,61-3,40=Kararsızım", "3,41- 4,20=Katılıyorum" ve "4,21 5,00=Kesinlikle

Katılıyorum” şeklindedir. Ölçekteki puanlar, 1,00 ile 5,00 arasında olduğundan, puanlar 5,00’e yaklaştıkça öğrencilerin maddeye katılım düzeylerinin yüksek, 1,00’e yaklaştıkça ise düşük olduğu kabul edilmiştir.

Mevcut araştırmada orijinal ölçeğin dört faktörlü yapısı korunarak örneklem ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayıları hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları “Kurumsal yetersizlik” boyutunda ($\alpha=.70$), “Sınav kaygısı ve ilgisizlik” boyutunda ($\alpha=.69$), “Öğrenci deneyimi” boyutuna ($\alpha=.66$) ve Fiziksel yetersizlik” boyutunda ($\alpha=.76$), ölçeğin tümü için ise ($\alpha=.78$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeğin alt boyutları ile birlikte güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan “kişisel bilgi formunda” öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, öğrenim gördükleri sınıfı ve lisanslı sporcu olup olmama durumunu belirlemeye yönelik 4 soru bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 22 Paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizine geçilmeden önce araştırma grubuna uygulanan ölçekten elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği tek örneklem Kolmogorov Smirnov testi ile incelenmiş, test sonuçları tablo 1’de verilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Tek örneklem Kolmogorow Smirnov testi sonuçları

		Kurumsal Yeterlilik	Sınav Kaygısı ve İlgisizlik	Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği
n		461	461	461	461
Normal	Ort.	18,74	10,78	17,29	8,75
Parametreler	Ss.	5,08	3,28	4,25	3,92
z		0,06	0,07	0,05	0,11
p		0,00	0,00	0,00	0,00

Tablo 1 incelendiğinde, “Beden Eğitimi ve Spor İmkân ve Eksiklikler (BESİVE)” ölçeğinin alt boyutlarından elde edilen verilerin normal dağılıma uymadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu kapsamda verilerin analizinde non-parametrik testlerden Bonferroni düzeltmeli *Mann-Whitney U* ve *Kruskall-Wallis H* testleri tercih edilmiştir. Analizlerde ayrıca betimsel istatistik (yüzde, frekans, ortalama, standart sapma) tekniklerinden yararlanılmıştır. Bulguların anlamlılık düzeyi için $p<0,05$ değeri baz alınmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin demografik özelliklerinin dağılımı

	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	261	56,6
	Erkek	200	43,4
Yaş	14	49	10,6
	15	73	15,8
	16	135	29,3
	17	139	30,2
	18	65	14,1
Sınıf	9. Sınıf	92	20,0
	10. Sınıf	101	21,9
	11. Sınıf	125	27,1
	12. Sınıf	143	31,0
Lisanslı Sporcu	Evet	147	31,9
	Hayır	314	68,1
Toplam		461	100,0

Tablo 2'e göre; araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 261'i (%56,6) kız, 200'ü (%43,4) erkektir. Öğrencilerin 49'u (%10,6) 14, 73'ü (%15,8) 15, 135'i (%29,3) 16, 139'u (%30,2) 17 ve 65'i (%14,1) 18 yaşındadır. Öğrencilerin 92'si (%20,0) 9.sınıfta, 101'i (%21,9) 10.sınıfta, 125'i (%27,1) 11.sınıfta, 143'ü ise (%31,0) 12.sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 147'si (%31,9) lisanslı sporcu olduklarını, 314'ü ise (%68,1) lisanslı sporcu olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri ölçeğine vermiş oldukları cevaplarının betimsel istatistik sonuçları

Maddeler	Ort.	Ss.
1. Okula ait açık spor alanları yeterlidir.	2,00	1,24
2. Okula ait kapalı spor alanları yeterlidir.	2,06	1,31
3. Okula ait yeterli materyal (top, minder vs.) vardır.	2,34	1,35
4. Tesisler yeterince temizdir.	2,36	1,25
5. Okul yönetimi beden eğitimi ve spor dersine gereken önemi vermektedir.	2,68	1,43
6. Okul aile birliği beden eğitimi ve spor faaliyetlerini desteklemektedir.	2,54	1,27
7. Ayrılan maddi destek yeterlidir.	2,36	1,23
8. Beden eğitimi ve spora ayrılan zaman yeterlidir.	2,59	1,34
9. Okuldaki beden eğitimi ve spor kültürü ve bilinci yeterlidir.	2,88	1,41
10. Beden eğitimi ve spor öğretmen sayısı yeterlidir.	2,61	1,28
11. Diğer öğretmenler beden eğitimi ve spor faaliyetlerini desteklemektedir.	3,26	1,30
12. Hareketsiz yaşama alışkanlığı.	2,63	1,29
13. Aşırı ödev ve yoğun sınav takvimi.	3,12	1,38
14. Beden eğitimi ve spora olan ilgisizlik.	2,74	1,45
15. YKS ve benzeri önemli sınavlar.	2,73	1,33

16. Karma eğitim olması.	2,73	1,40
17. Geçmiş olumsuz deneyimler.	3,21	1,52
18. Başarısız olma korkusu.	2,95	1,47
19. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri sonucu oluşan olumsuzluklar.	3,44	1,47
20. İnternet, TV, playstation.	2,93	1,46
21. Sınıf mevcudunun fazla olması.	2,87	1,54
Toplam	2,72	1,37

Tablo 3'te lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullarındaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin görüşlerinin genel ortalaması ($2,72\pm 1,37$) incelendiğinde; görüşlerinde genel olarak kararsız kaldıkları görülmektedir.

Öğrenciler boş zamanlarını değerlendirmelerine ilişkin okullarındaki beden eğitimi ve spor imkânları açısından; okula ait açık ($2,00\pm 1,24$) ve kapalı spor alanlarını ($2,06\pm 1,31$), okula ait (top, jimnastik minderi vb.) materyali ($2,34\pm 1,35$), beden eğitimi ve spora ayrılan maddi desteği ($2,36\pm 1,23$), tesislerin temizliğini ($2,36\pm 1,25$) yeterli görmediklerini, okul aile birliğinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerini ($2,54\pm 1,27$) yeterince desteklemediğini, beden eğitimi ve spor faaliyetlerine ayrılan zamanın ($2,59\pm 1,34$) yeterli olmadığını ifade etmişlerdir.

Beden eğitimi ve spor imkânları açısından öğrencilerin okullarındaki beden eğitimi ve spor öğretmen sayısının ($2,61\pm 1,28$) ve okullarındaki beden eğitimi ve spor kültürü ve bilincinin yeterliliği ($2,88\pm 1,41$), okul yönetiminin beden eğitimi ve spor dersine gereken önemi verip vermediği ($2,68\pm 1,43$) ve diğer öğretmenlerin beden eğitimi ve spor faaliyetlerini destekleyip desteklemedikleri ($3,26\pm 1,30$) konularında isekararsız kalmışlardır.

Öğrenciler boş zamanlarını değerlendirmelerine ilişkin okullarındaki beden eğitimi ve spor eksikleri açısından; beden eğitimi ve spor faaliyetleri sonucu (saçların bozulması, terleme vb.) oluşan olumsuzlukları ($3,44\pm 1,47$) boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından engel olarak görmekteyler. Diğer taraftan öğrenciler; hareketsiz yaşama alışkanlığının ($2,63\pm 1,29$), YKS ve benzeri önemli sınavların varlığının ($2,73\pm 1,33$), okullarında karma eğitimin olmasının ($2,73\pm 1,40$), beden eğitimi ve spora olan ilgisizliğin ($2,74\pm 1,45$), sınıf mevcutlarının fazlalığının ($2,87\pm 1,54$), internet, TV, playstation vb. teknolojik meşguliyetlerin ($2,93\pm 1,46$), başarısız olma korkusunun ($2,95\pm 1,47$), aşırı ödev ve yoğun sınav takviminin ($3,12\pm 1,38$), geçmiş olumsuz deneyimlerinin ($3,21\pm 1,52$) beden eğitimi ve spor imkânları açısından bir eksiklik oluşturup oluşturmadığı konularında ise yine kararsız kalmışlardır.

Tablo 4. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri ölçeği alt boyutlarına vermiş oldukları cevaplarının betimsel istatistik sonuçları

Boyut	n	Ort.	Ss.
Kurumsal Yeterlilik	461	2,68	5,08
Sınav Kaygısı ve İlgisizlik	461	2,70	3,28
Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	461	2,88	4,26
Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği	461	2,19	3,92

Tablo 4 incelendiğinde; kurumsal yeterlilik (2,68±5,08), sınav kaygısı ve ilgisizlik (2,70±3,28) ve geçmiş öğrenci deneyimleri (2,88±4,26) alt boyutlarında lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullarındaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri konularında kararsız kaldıkları, fiziksel (altyapı) yeterliliği (2,19±3,92) boyutunda ise okullarındaki beden eğitimi ve spor imkanlarını yetersiz görmüşlerdir. Öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullarındaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin “olumsuz öğrenci deneyimleri” alt boyutunu daha önemli görmüşlerdir. Bu alt boyutu sırasıyla “sınav kaygısı ve ilgisizlik”, “kurumsal yeterlilik” ve “fiziksel (altyapı) yeterliliği” alt boyutları takip etmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri ölçeği alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin *Mann-Whitney U* testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	S.O.	S.T.	U	p
Kurumsal Yeterlilik	Kız	261	252,82	65985,50	20405,50	0,00*
	Erkek	200	202,53	40505,50		
	Toplam	461				
Sınav Kaygısı ve İlgisizlik	Kız	261	250,99	65507,50	20883,50	0,00*
	Erkek	200	204,92	40983,50		
	Toplam	461				
Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	Kız	261	250,72	65437,00	20954,00	0,00*
	Erkek	200	205,27	41054,00		
	Toplam	461				
Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği	Kız	261	243,17	63466,50	22924,50	0,02*
	Erkek	200	215,12	43024,50		
	Toplam	461				

Tablo 5’te araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor imkan ve eksiklikleri ölçeği alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre *Mann-Whitney U* testi sonuçları görülmektedir. Test sonucunda, cinsiyet değişkenine göre beden eğitimi ve spor imkân ve

eksiklikleri ölçeğinin tüm alt boyutlarında öğrencilerin görüşlerinin anlamlı bir biçimde değiştiği saptanmıştır ($p<0,05$).

Kız ve erkek öğrencilerin sıra ortalamasına bakıldığında; “Kurumsal yeterlilik” ($U(461)=20405,50$; $p<0,05$) ve “Fiziksel (Altyapı) yeterliliği” ($U(461)=22924,50$; $p<0,05$) boyutlarında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu düşündükleri, kız öğrencilerin beden eğitimi ve spor imkânları açısından okullarını kurumsal yeterlilik ve fiziksel (altyapı) yeterliliği bakımından erkek öğrencilere daha yeterli görmektedirler. Ölçeğin diğer boyutları olan “Sınav kaygısı ve ilgisizlik” ($U(461)=20883,50$; $p<0,05$) ile “Olumsuz öğrenci deneyimleri” ($U(461)=20954,00$; $p<0,05$) boyutlarında ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu düşündükleri, bu boyutları daha çok önemsedikleri görülmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin yaş değişkenine göre beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri ölçeği alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin *Kruskall-Wallis H* testi sonuçları

Boyut	Yaş	n	S.O.	χ^2	sd	p	Bonferroni
Kurumsal Yeterlilik	14	49	255,48	2,513	4	0,64	--
	15	73	225,65				
	16	135	222,22				
	17	139	230,76				
	18	65	237,30				
	Toplam	461					
Sınav Kaygısı ve İlgisizlik	14	49	277,85	8,554	4	0,07	--
	15	73	218,66				
	16	135	232,32				
	17	139	229,97				
	18	65	209,00				
	Toplam	461					
Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	14	49	283,11	10,713	4	0,00*	14 yaş-15 yaş
	15	73	208,10				
	16	135	226,65				
	17	139	223,74				
	18	65	242,00				
	Toplam	461					
Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği	14	49	282,37	14,602	4	0,00*	14 yaş-15 yaş
	15	73	195,46				
	16	135	243,27				
	17	139	221,05				
	18	65	227,97				
	Toplam	461					

Tablo 6 incelendiğinde; yaş değişkeni açısından öğrencilerin beden eğitimi ve spor imkan ve eksikliklerine ilişkin görüşleri “Olumsuz öğrenci deneyimleri” [$\chi^2(4-461)=10,713$; $p<0,05$] ve “Fiziksel (Altyapı) yeterliliği” [$\chi^2(4-461)=14,602$; $p<0,05$] alt boyutlarında anlamlı olarak değişirken, “Kurumsal yeterlilik” [$\chi^2(4-461)=2,513$; $p>0,05$] ve “Sınav kaygısı ve ilgisizlik” [$\chi^2(4-461)=8,554$; $p>0,05$] alt boyutlarında anlamlı olarak değişmemektedir. “Olumsuz öğrenci deneyimleri” ve “Fiziksel (Altyapı) yeterliliği” boyutlarında anlamlı farklılığın hangi yaş grupları arasında kaynaklandığını belirlemek için Post-Hoc testlerinden *Bonferroni* testi uygulanmıştır. *Bonferroni* testi sonucunda her iki alt boyutta anlamlı farklılığın, 15 yaş grubu öğrencileri ile 14 yaş grubu öğrencileri arasında kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu sonucun nedenini araştırmak ve ikili gruplar arası farkın hangi yaş grubunun lehinde olduğunu belirlemek amacıyla tüm yaş grupları ikili gruplar halinde *Bonferroni* düzeltilmeli *Mann-Whitney U* testine tabi tutulmuşlardır. Elde edilen bulgular Çizelge 4.6’ da verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin ikili gruplara göre öğrenci deneyimi ve fiziksel yetersizlik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin *Mann-Whitney U* testi sonuçları

Boyutlar	Yaş	n	S.O.	S.T.	U	p
Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	14	49	73,56	3604,50	1197,50	0,00*
	15	73	53,40	3898,50		
	Toplam	122				
Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği	14	49	74,98	3674,00	1128,00	0,00*
	15	73	52,45	3829,00		
	Toplam	122				

* *Post-Hoc* Analizler için *Bonferroni* düzeltilmesi yapılmıştır: Gruplar arası istatistiksel fark. * $p<0,01$

Tablo 7 incelendiğinde; öğrencilerin yaş açısından ikili gruplara göre beden eğitimi ve spor imkan ve eksiklerine ilişkin “olumsuz öğrenci deneyimleri” alt boyutunda 14 yaş grubu öğrencileri ile 15 yaş grubu öğrencileri arasında, 14 yaş grubu öğrencileri lehine ($U(122)=1197,50$; $p<0,01$), “fiziksel (Altyapı) yeterliliği” alt boyutunda yine 14 yaş grubu öğrencileri ile 15 yaş grubu öğrencileri arasında yine 14 yaş grubu öğrencileri lehine ($U(122)=1128,00$; $p<0,01$) anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür.

“Olumsuz öğrenci deneyimi” alt boyutundaki maddelerin olumsuz ifadeler içermesinden dolayı 15 yaş grubu öğrencileri 14 yaş grubu öğrencilerine göre bu boyutta daha olumlu düşünmektedirler. Bir diğer ifade ile 15 yaş grubu öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmeleri için; okullarında karma eğitim olması, geçmiş olumsuz deneyimleri, başarısız olma korkusu, beden eğitimi ve spor faaliyetleri sonucu oluşan olumsuzluklar, internet, TV, playstation ve sınıf mevcudunun fazla

olması gibi olumsuzlukları beden eğitimi ve spor açısından bir eksiklik olarak görmemektedirler.

Anlamli değişmenin görüldüğü bir diğer boyut olan “Fiziksel (Alt yapı) yeterliliği” alt boyutundaki maddelerin ise olumlu ifadeler içermesinden dolayı 14 yaşı grubu öğrencileri 15 yaşı grubu öğrencilerine göre bu boyutta daha olumlu düşünmektedirler. Bir diğer ifade ile 14 yaşı grubu öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmeleri için; okula ait açık ve kapalı spor alanlarını, okula ait materyali (top, minder vs.) ve tesislerin temizliğini beden eğitimi ve spor imkânları açısından yeterli görmektedirler.

Tablo 8. Öğrencilerin sınıf değişkenine göre beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri ölçęi alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin *Kruskall-Wallis H* testi sonuçları

Boyut	Sınıf	n	S.O.	χ^2	Sd	p	Bonferroni
Kurumsal Yeterlilik	9.Sınıf	92	265,14	11,980	3	0,00*	9.sınıf- 11.sınıf
	10.Sınıf	101	217,20				
	11.Sınıf	125	206,71				
	12.Sınıf	143	240,02				
	Toplam	461					
Sınav Kaygısı ve İlgisizlik	9.Sınıf	92	258,13	4,987	3	0,17	
	10.Sınıf	101	228,28				
	11.Sınıf	125	224,63				
	12.Sınıf	143	221,03				
	Toplam	461					
Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	9.Sınıf	92	280,48	17,816	3	0,00*	10.sınıf- 9.sınıf
	10.Sınıf	101	213,54				11.sınıf- 9.sınıf
	11.Sınıf	125	209,39				12.sınıf- 9.sınıf
	12.Sınıf	143	230,38				
	Toplam	461					
Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği	9.Sınıf	92	287,05	22,664	3	0,00*	10.sınıf- 9.sınıf
	10.Sınıf	101	203,60				11.sınıf- 9.sınıf
	11.Sınıf	125	215,08				12.sınıf- 9.sınıf
	12.Sınıf	143	228,21				
	Toplam	461					

Tablo 8 incelendiğinde; sınıf değişkeni açısından öğrencilerin beden eğitimi ve spor imkan ve eksikliklerine ilişkin görüşleri “Kurumsal yeterlilik” [$\chi^2(3-461)=11,980$; $p<0,05$], “Olumsuz öğrenci deneyimi” [$\chi^2(3-461)=17,816$; $p<0,05$] ve

“Fiziksel (Altyapı) yeterliliği” [$\chi^2(3-461)=22,664$; $p<0,05$] alt boyutlarında anlamlı olarak değişirken, “Sınav kaygısı ve ilgisizlik” [$\chi^2(3-461)=4,987$; $p>0,05$] alt boyutunda anlamlı olarak değişmemektedir.

“Kurumsal yeterlilik”, “Olumsuz öğrenci deneyimleri” ve “Fiziksel (Altyapı) yeterliliği” alt boyutlarında anlamlı farklılığın hangi sınıf grupları arasında kaynaklandığını belirlemek için Post-Hoc testlerinden Bonferroni testi uygulanmıştır. Bonferroni testi sonucunda “Kurumsal yeterlilik” alt boyutunda anlamlı farklılaşmanın 9.sınıf öğrenci grubu ile 11.sınıf öğrenci grubu arasında, “Olumsuz öğrenci deneyimleri” ve “Fiziksel (Altyapı) yeterliliği” alt boyutlarında ise anlamlı farklılaşmanın 9.sınıf öğrenci grubu ile 10., 11., ve 12.sınıf öğrenci grupları arasında gerçekleştiği belirlenmiştir.

Bu sonucun nedenini araştırmak ve ikili gruplar arası farkın hangi sınıf grubunun lehinde olduğunu belirlemek amacıyla tüm sınıf grupları ikili gruplar halinde Bonferroni düzeltilmeli *Mann-Whitney U* testine tabi tutulmuşlardır. Elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin ikili gruplara göre kurumsal yeterlilik olumsuz öğrenci deneyimi ve fiziksel(altyapı) yeterliliği puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin *Mann-Whitney U* testi sonuçları

Boyutlar	Sınıf	n	S.O.	S.T.	U	p
Kurumsal Yeterlilik	9.Sınıf	92	124,91	11492,00	4286,00	0,00*
	11.Sınıf	125	97,29	12161,00		
	Toplam	217				
Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	9.Sınıf	92	111,95	10299,50	3270,50	0,00*
	10.Sınıf	101	83,38	8421,50		
	Toplam	193				
	9.Sınıf	92	128,16	11790,50	3987,50	0,00*
	11.Sınıf	125	94,90	11862,50		
Toplam	217					
Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği	9.Sınıf	92	133,38	12270,50	5163,50	0,00*
	12.Sınıf	143	108,11	15459,50		
	Toplam	235				
	9.Sınıf	92	115,17	10595,50	2974,50	0,00*
	10.Sınıf	101	80,45	8125,50		
Toplam	193					
9.Sınıf	92	128,25	11799,00	3979,00	0,00*	
11.Sınıf	125	94,83	11854,00			
Toplam	217					
9.Sınıf	92	136,63	12570,00	4864,00	0,00*	
12.Sınıf	143	106,01	15160,00			
Toplam	235					

*Post-Hoc Analizler için *Bonferroni* düzeltilmesi yapılmıştır: Gruplar arası istatistiksel fark.* $p<0,02$

Tablo 9 incelendiğinde; öğrencilerin sınıf açısından ikili gruplara göre beden eğitimi ve spor imkan ve eksiklerine ilişkin “Kurumsal yeterlilik” alt boyutunda 9.sınıf öğrenci grubu ile 11.sınıf öğrenci grubu arasında, 9.sınıf öğrenci grubu lehine [U(217)=4286,00;p<0,02] anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Grupların sıra ortalaması incelendiğinde, 9.sınıf öğrencileri, okullarını beden eğitimi ve spor imkânları açısından kurumsal olarak daha yeterli görmektedirler.

“Olumsuz öğrenci deneyimleri” alt boyutunda 9.sınıf öğrenci grubu ile 10. sınıf [U(193)=3270,50;p<0,02], 11.sınıf [U(217)=3987,50;p<0,02] ve 12.sınıf[U(235)=5163,50;p<0,02] öğrenci grupları arasında, 9.sınıf öğrenci grubu lehine anlamlı farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. Beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliğine ilişkin 9. sınıf öğrencileri 10., 11. ve 12.sınıf öğrencilerine göre “Olumsuz öğrenci deneyimi” alt boyutunu daha çok önemsedikleri ve bu boyutta daha çok eksiklik hissettikleri görülmektedir. Diğer taraftan üst sınıflar (10., 11. ve 12.sınıf) 9.sınıf öğrencilerine göre olumsuz öğrenci deneyimlerini beden eğitimi ve spor için önemli bir eksiklik olarak görmemektedirler.

“Fiziksel (Altyapı) yeterliliği” alt boyutunda 9.sınıf öğrenci grubu ile 10. sınıf [U(193)=2974,50;p<0,02],11.sınıf [U(217)=3979,00;p<0,02] ve 12.sınıf [U(235)=4864,00;p<0,02] öğrenci grupları arasında, 9.sınıf öğrenci grubu lehine anlamlı farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir. 9.sınıf öğrencileri 10., 11. ve 12.sınıf öğrencilerine göre beden eğitimi ve spor imkanları açısından okullarını fiziksel altyapısı bakımından daha yeterli görmektedirler. Bir diğer ifade ile 9.sınıf öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmeleri için; okula ait açık ve kapalı spor alanlarını, okula ait materyali (top, minder vs.) ve tesislerin temizliğini beden eğitimi ve spor imkânları açısından yeterli görmektedirler.

Tablo 10. Öğrencilerin lisanslı sporcu olup olmama değişkenine göre beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri ölçeği alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin

Mann-Whitney U testi sonuçları

Boyutlar	Lisanslı Sporcu	n	S.O.	S.T.	U	p
Kurumsal Yeterlilik	Evet	147	228,22	33549,00	22671,00	0,75
	Hayır	314	232,30	72942,00		
	Toplam	461				
Sınav Kaygısı ve İlgisizlik	Evet	147	215,15	31626,50	20748,50	0,07
	Hayır	314	238,42	74864,50		
	Toplam	461				
Olumsuz Öğrenci Deneyimleri	Evet	147	225,29	33117,00	22239,00	0,52
	Hayır	314	233,68	73374,00		
	Toplam	461				
Fiziksel (Altyapı) Yeterliliği	Evet	147	220,37	32395,00	21517,00	0,23
	Hayır	314	235,97	74096,00		
	Toplam	461				

Tablo 10'a göre, öğrencilerin lisanslı sporcu olup olmama değişkenine göre beden eğitimi ve spor imkan ve eksiklikleri ölçeği alt boyutlarına ilişkin görüşleri anlamlı olarak değişmemektedir ($p>0,05$).

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Batman ili örneğinde lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullardaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin görüşlerinin incelenmeye çalışıldığı bu çalışmada lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmelerine ilişkin okullarındaki; okula ait açık ve kapalı spor alanlarını, okula ait (top, cimnastik minderi vb.) materyali, beden eğitimi ve spora ayrılan maddi desteği, tesislerin temizliğini, okul aile birliğinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine maddi desteğini ve beden eğitimi ve spor faaliyetlerine ayrılan zamanı yeterli görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler beden eğitimi ve spor faaliyetleri sonucu (saçların bozulması, terleme vb.) oluşan olumsuzlukları boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından engel olarak görmüşlerdir.

Alan yazın incelendiğine araştırma sonuçlarını destekleyen bulguların olduğu görülmektedir. Kolukısa ve Büyükkalkan (2001) araştırmalarında, sporcu öğrenciler için en büyük sorunların başında buldukları okulun yeterli spor alanına sahip olmaması, yeterli kulüpleşmenin olmaması ve kulübü olan sporcularında bu kulüplerden yeterli maddi destek alamamaları olarak belirtmişlerdir. Hoşkilimci (2011) ise araştırmasında, öğretmenlerin en fazla karşılaştıkları sorunların başında spor salonu ve soyunma odası yetersizliğinin

geldiğini tespit etmiştir. Karasakız (2019) Katılımcıların belediyelerin sportif etkinliklerinde haftalık yapmış oldukları serbest zaman sürelerinin yeterli olup olmadıkları değerlendirilmelerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Bozdağ ve Yoncalık (2017) çalışmalarında, öğrencilerin çoğunluğunun okula ait sportif materyalin (top, cimnastik minderi vs.) yetersiz olduğunu, tesislerin yeterince temiz olmadığını, okul aile birliğinin beden eğitimi ve spora olan desteğini yetersiz bulduğunu, okul yönetiminin beden eğitimi ve spor dersine gereken desteği vermediğini, beden eğitimi ve spor faaliyetleri için ayrılan maddi desteğin yetersiz olduğunu, BES dersine ayrılan zamanın yetersiz olduğunu, BES faaliyetleri sonucu oluşan olumsuzlukların (saçların bozulması, terleme vb.) faaliyetlere katılımlarını engellediğini ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Yoncalık (2011) araştırmasında, beden eğitimi ve spor dersi sonrası terleme ve saçlarının bozulması gibi olumsuzlukların özellikle kız öğrenciler üzerinde etkili olduğunu, bunun sonucunda da kız öğrencilerin faaliyetlere olan ilgilerinin daha düşük olduğu sonucuna varmıştır. Demirhan ve ark., (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri konulu araştırmalarında hem okul yönetiminin hem de velilerin dersi önemsiz görmeleri, okulun fiziki şartlarının yetersiz olması ve bunun için okul yönetiminin gereken önlemleri almaması sonucuna ulaşmışlardır. Akburak (2023) cinsiyet değişkenine göre serbest zaman engellerine ilişkin t- testi sonuçlarına bakıldığında bireysel psikoloji alt boyutunda, Bilgi eksikliği alt boyutunda, kadın ve erkeğe göre anlamlı bir şekilde farklılık olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin serbest zaman engellerine ilişkin diğer alt boyutlara bakıldığında herhangi bir şekilde anlamlı bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Solmaz (2006) araştırmasında, Türkiye'deki okulların genelinin beden eğitimi dersleri için araç-gereç yönünden büyük oranda yetersiz olduğunu rapor etmiştir. Eraslan ve Hacıcaferoğlu (2015) araştırmalarında, Türkiye'de beden eğitimi öğretmenlerinin meslek yaşamlarında ve beden eğitimi derslerinde karşılaştıkları sorunların başında beden eğitimi dersinde kullanılan spor ekipmanlarının yetersiz olması ve diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi derslerine yeterince önem vermemeleri olarak tespit etmişlerdir.

Okullardaki Beden eğitimi ve spor imkânları açısından fiziksel kapasiteyi destekleme açısından ilgili kurum ve kuruluşlarca gereken önlemler alınmaya çalışılmakta, bu konuda ulusal düzeyde çalışma ve iş birliğine gidildiği görülmektedir. Günümüzde özellikle ekonomik yetersizlik nedeniyle karşılaşılan en büyük problem her alanda olduğu gibi beden eğitim derslerinde de, tesis ve araç, gereç eksikliğidir. Özellikle kapalı spor alanlarının sınırlı

olması beden eğitimi derslerini kış aylarında uygulanamaz hale getirmektedir (Karakuş ve Küçük, 1999).

Bu kapsamda 18/04/2019 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmış protokolün amacı; okullarda yeterli fiziksel ve eğitsel altyapı oluşturularak öğrencilerin spor aktivitelerine erişimlerinin sağlanması, sporun tabana yayılması, öğrencilerin erken yaşta spora yönlendirilmesi ve yetenekli öğrencilerin keşfedilmesi, beden eğitimi ve spor alanında ihtiyaç duyulan alanlar için nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, gençlik ve spor alanındaki hizmet ve faaliyetlerde Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında iş birliğinin güçlendirilmesi olarak vurgulanmıştır (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında İş Birliği Protokolü, 2019).

Beden eğitimi ve spor imkânları açısından öğrencilerin okullarındaki beden eğitimi ve spor öğretmen sayısı ile okullarındaki beden eğitimi ve spor kültürü ve bilincinin yeterliliği, okul yönetiminin beden eğitimi ve spor dersine gereken önemi verip vermediği ve diğer öğretmenlerin beden eğitimi ve spor faaliyetlerini destekleyip desteklemedikleri konularında ise kararsız kalarak bir görüşe varamamışlardır.

Öğrencilerin beden eğitimi ve spor imkânları açısından kararsız kaldıkları diğer konular ise hareketsiz yaşama alışkanlığının, YKS ve benzeri önemli sınavların, okullarında karma eğitimin olmasının, beden eğitimi ve spora olan ilgisizliğin, sınıf mevcutlarının fazlalığının, internet, TV, playstation vb. teknolojik meşguliyetlerin, başarısız olma korkusunun, aşırı ödev ve yoğun sınav takviminin, geçmiş olumsuz deneyimlerinin bir eksiklik oluşturup oluşturmadığı konularındadır.

Bu araştırmada öğrencilerin bu konularda bir fikir birliğine varamamalarında, farklı lise türlerinden oluşan örneklem grubu üzerinde çalışılmasının etkilediği düşünülmektedir. Nitekim yapılan bir araştırmada Anadolu lisesinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine daha fazla, Meslek lisesinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine daha az ilgili oldukları gözlenmiştir (Sayın, 2014).

Ancak alan yazın incelendiğinde bu konularda görüş bildirilen bulguların olduğu görülmektedir. Demirhan ve ark., (2014), araştırmalarında öğretmenlerin en fazla karşılaştıkları mesleki problemlerin başında; okul yönetimindekilerin beden eğitimi dersini önemsiz görmeleri, velilerin derse karşı ilgisiz olmaları, ders süresinin kısalığı, öğrenci sayısının fazlalığından dolayı ders planlama-yürütme-değerlendirme süreçlerinin tam olarak yapılamaması, öğrencilerin dershaneye gitmelerinden dolayı ders dışı etkinliklerin yapılamaması gibi problemlerin geldiğini tespit etmişlerdir. Pehlivan (2009) araştırmasında, ailelerin çocuklarının

spora katılımın önünde gördükleri engellerin başında, OKS, SBS ve ÖSS vb. gibi sınavlara hazırlığın geldiğini ifade ettiklerini belirtmektedir.

Pehlivan ve Öksüzöğlü (2006) ise araştırmalarında, öğrenci beklentilerin ilk sırasında beden eğitimi öğretmenlerinin kendileriyle daha fazla ilgilenmeleri ve arkadaşça davranmaları geldiğini belirlemişlerdir. Akandere ve Kırkpınar (2014) araştırmalarında, öğrencilerin ders dışı zamanlarını genellikle dinlenerek geçirdikleri, cumartesi ve pazar günleri çalışmadıkları, hafta içi okul çıkışı, yaz ve ara tatillerinde TV seyrettikleri ve dinlendikleri, okul yönetimlerinin serbest zamanlar için imkân sağladığı, okullarından serbest zaman eğitimi ile ilgili bilgi aldıkları, serbest zaman faaliyetleri ile ilgili öğretmenlerin kendilerini bilgilendirdikleri, serbest zaman değerlendirmede zorluk çekmedikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Bozdağ ve Yoncalık (2017) araştırmalarında, öğrencilerin %48,7'sinin okullardaki sportif kültür ve bilincin oluşmadığı düşüncesine sahip olduklarını, %41,1'inin okullarda bulunan diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor [BES] faaliyetlerine gerekli önemi ve ilgiyi göstermediklerini, %52,9'unun geçmişteki olumsuz deneyimlerin faaliyetlere katılımlarını engellediğini, %55,3'ünün internet, TV vb. faaliyetler ile aşırı ödev ve yoğun sınav takviminin BES'e katılımlarını engellediğini belirttiklerini tespit etmişlerdir. Sunay ve Sunay (1996), lise öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentileri ve beklentilerin gerçekleşme düzeyi konulu araştırmalarında, lise öğrencilerinin beden eğitimi dersinden fiziksel, sosyal ve estetik kapsamlı beklentileri olduğu belirlenmiş, ancak bu beklentilerin gerçekleşmediği tespit edilmiştir.

Oğul (2010) araştırmasında, beden eğitimi ve spor dersine katılan öğrencilerin sınav kaygısı (SBS, LYS, YGS vb.) nedeniyle beden eğitimi dersini yeterince önemsemediklerini tespit etmiştir. Schrag ve Strattman (2009) ise araştırmalarında, kent ve kırsal alandaki öğrencilerin müzik dinleme ve spor gruplarına katılımlarının yüksek olduğu, kırsal devlet okulu öğrencilerinin boş zamanlarında arkadaşlarıyla vakit geçirdikleri ve TV-film izledikleri, şehir merkezi devlet okulunda okuyanların ise daha çok alışveriş yaptıkları, video ve bilgisayar oyunu oynadıklarını saptamışlardır. Hekim ve Eraslan (2015) araştırmalarında, ortaöğretim öğrencilerinin en sık tercih ettikleri rekreatif faaliyetlerin başında TV, video izleme, aile ile vakit geçirme, müzik dinleme veya müzik aleti çalma, arkadaşları ile sohbet etme veya gezme ile internette vakit geçirme aktivitelerinin geldiğini tespit etmişlerdir.

Bu araştırmanın bir diğer bulgusu, lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklikleri ölçeği alt boyutlarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir biçimde değişmesidir. Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre beden eğitimi ve spor imkânları açısından okullarını, kurumsal ve fiziksel (altyapı)

yeterliliği bakımından daha çok eksik görmektedirler. Sınav kaygısı ve ilgisizlik ile olumsuz ğrenci deneyimleri alt boyutlarında ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu düşündükleri, bu boyutları daha çok nemstedikleri görülmüştür. Alan yazın incelendiğinde, araştırma bulgularımızla paralellik gösteren bulguların olduğu görülmektedir.

Bozdağ ve Yoncalık (2017) araştırmalarında, beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklerine ilişkin sadece “Fiziksel yetersizlik (alt yapı/tesis)” alt boyutunda öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre görüşlerinin anlamlı olarak farklılaştığını, okullardaki açık, kapalı spor alanları ve gerekli malzeme (top, minder vb.) bakımından erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla beklenti içerisinde olduklarını belirlemişlerdir. Yine araştırmacılar “Kurumsal yeterlilik”, “Sınav kaygısı ve ilgisizlik” ve “Olumsuz ğrenci deneyimleri” alt boyutlarında ise öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre görüşlerinin anlamlı bir farklılık yaratmadığını, ancak “Kurumsal yeterlilik” boyutunda erkek öğrencilerin kızlara göre daha olumlu, “Olumsuz ğrenci deneyimleri” alt boyutunda ise kız öğrencilerin erkeklere göre daha olumsuz bir ifade içerisinde olduklarını rapor etmişlerdir.

Yine birçok araştırmada (Kılıç ve ark., 2018; Hekim ve Tokgöz, 2017; zyalva, 2010; Akandere ve ark., 2010; Güllü ve Güçlü, 2009; Hünük, 2006; Kangalgil ve ark., 2004; Demirhan ve Koca, 2004) beden eğitimi ve spora ilişkin tutum açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları görülmektedir.

Araştırmamızın diğer bulgusu, 14 yaş grubu ğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullarına ait açık ve kapalı spor alanlarını, okula ait materyali (top, minder vs.) ve tesislerin temizliğini beden eğitimi ve spor imkânları açısından yeterli görmeleridir. Bu sonuca neden olarak bu yaş grubu (Lise 1.sınıf) ğrencilerinin beden eğitimi ve spora karşı daha olumlu bir tutum içerisinde olmalarından ve lise öğrenimlerine yeni başlamış olmalarından dolayı okullarını kurumsal ve fiziksel altyapı bakımından henüz tam tanımamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Alan yazın araştırmaları (Kılıç ve ark., 2018; Koca ve Aşçı, 2004; Hünük ve Demirhan, 2003) incelendiğinde, lise 1. sınıf ğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının olumlu düzeyde bulunduğu görülmektedir. Benzer şekilde zyalva, (2010) araştırmasında, 14-16 yaş grubu öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin tutum puanlarının 17-19 yaş grubu öğrencilerin tutum puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunduğunu rapor etmiştir. Araştırmamızda 14 yaş grubu öğrencileri aynı zamanda geçmiş olumsuz (başarısız olma korkusu, beden eğitimi ve spor faaliyetleri sonucu oluşan olumsuzluklar, internet, TV,

playstation vb. teknolojik meşguliyetler ve sınıf mevcudunun fazla olması vb.) deneyimlerini de önemli görmekte-dirler.

Bu araştırmanın bir diğer bulgusu, sınıf değişkeni açısından 9.sınıf öğrencilerinin 10., 11. ve 12.sınıf öğrencilerine göre beden eğitimi ve spor imkanları açısından okullarını kurumsal ve fiziksel altyapısı bakımından daha yeterli görmelerdir. Yine 9.sınıf öğrencileri 10., 11. ve 12.sınıf öğrencilerine göre beden eğitimi ve spor imkanları açısından geçmişte edinmiş oldukları olumsuz deneyimleri daha çok önemsemektedirler. Araştırmalarda, bireylerin geçmişte kazandıkları tecrübe ve alışkanlıktan dolayı spora katılabildikleri görülmektedir (Taşmektepligil, 1995). Bu sonuç aynı zamanda yaş değişkeni bulgusu ile de uyum göstermektedir. Ergenlik döneminde olan ortaöğretim öğrencilerinin yaş kategorilerine göre çeşitli gelişimsel farklılıkların olacağı ve yaşları küçük olan çocukların büyüklere göre sempatik sinir sistemi aktiviteleri daha yüksek olmasından dolayı bu gelişimsel farklılıkların öğrencilerin tutumlarına yansıtacağı düşünülmüştür (Özyalvaç, 2010).

Güllü (2007), ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarını incelediği araştırmasında; 11.sınıf öğrencilerinin tutum puanlarının, 9. sınıf ve 10. sınıf öğrencilere göre daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Özyalvaç (2010) araştırmasında, 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutum puanlarını 11. sınıftaki öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulmuştur. Hünük, (2006)'ün araştırma sonucuna göre, sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı gösterdikleri tutumun azaldığı görülmüştür.

Bu çalışmada lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okullarındaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksiklerine ilişkin görüşlerinin yaş ve sınıf değişkeni bakımından değişmesinde tutumlarının da etkili olduğu düşünüldüğünde araştırmaların bu yöndeki bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Bu araştırmanın bir diğer bulgusu ise lisanslı sporcu olup olmama değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin görüşlerinin anlamlı olarak değişmemesidir. Araştırmaya katılan 461 lise öğrencisinin büyük çoğunluğunun (314 kişi) lisanslı sporcu olmadıkları halde görüş ortalamalarının birbirine çok yakın gerçekleştiği, lisanslı sporcu olup olmamanın öğrencilerin okullarındaki beden eğitimi ve spor imkân ve eksikliklerine ilişkin görüşlerini olumlu veya olumsuz etkilemediği görülmektedir.

Gençlik bir değişim ve gelişim dönemi olması nedeniyle gençler bazı bunalımlara düşebilmektedir. Bu nedenle gençliğin hayatında boş zamanların değerlendirilmesinin önemli bir yeri vardır (Gökalp ve ark., 2018). Çünkü boş zaman değerlendirme biçimleri günlük yaşamın diğer bütün aktiviteleri içinde görülebilir ve boş zaman değerlendirme bir yaşam biçimi olarak başlatılarak

yaşamın anlam ve niteliğini değiştirmeye yardım edebilir (Dağlı, 2013). Bu kapsamda okullara ve özellikle beden eğitimi ve spor öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Aynı zamanda ders dışı etkinlikleri normal eğitim-öğretim etkinliklerinden ayırmak mümkün olmayıp okulun, formal öğretim süreci içinde belirlendiği amaçların tümüne aynı zamanda ders dışı etkinlikler de hizmet etmektedir (Köse, 2003).

Çocukların ve gençlerin beden ve ruh yapısının eğitilip geliştirilmesinde en uygun ve önemli eğitim aracı beden eğitimi ve spor faaliyetleridir (Yetim, 2008). Nitekim Avrupa ülkeleri, beden eğitimi dersini okul müfredatında zorunlu ders olarak koymanın yanı sıra ders saatleri dışında gençleri fiziksel olarak aktif olmaya teşvik etmenin çeşitli yollarını aramaktadır. Öğrencileri daha fazla motive etmek için, spor ve beden eğitimini cazip ve ulaşılabilir olarak görme fırsatı sunulur. Ders dışı etkinlikler, okul öğretim programında belirlenen zaman dışında gerçekleştirilen ve okul çağındaki gençler için tasarlanan etkinliklerdir (Avrupa Komisyonu, 2013).

Beden eğitim öğretmenleri, okul dışındaki gençlerin ve yetişkinlerin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine ve bu faaliyetlerin yapıldığı kurumlara ilgisiz kalmamalı, okuldaki sporcu ruhunun ve karakterinin dışarıya da taşarak çevreye etkili olması için çalışmalıdır (Karakuş ve Küçük, 1999). Çünkü gençlerin boş zamanlarını değerlendirmelerinin yanı sıra beden sağlıklarını korumak, güven duygularını güçlendirmek, iş birliği ve yardımlaşma gibi beceriler kazanmalarında sportif faaliyetlerin yardımcı olduğu bilinmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1984).

Öğrenim kademesinden ergenlik çağına en önemli evresini lise çağı oluşturmaktadır. Lise öğrencilerinin beden, zihin ve ruh yönünden sağlıklı ve dengeli bir kişilik haline gelmelerinde aile çevresi, okul eğitimi ve boş zamanlarını değerlendirme biçimleri vb. faktörler önemlidir. Öğrencilerin zamanının büyük çoğunluğunu okullarında geçirdikleri düşünüldüğünde, okulları ile olan bağlarının güçlenmesinde eğitimin-öğretim etkinliklerinin yanı sıra boş zamanlarında okullarında yürütebilecekleri sportif aktiviteler önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda fiziksel aktivite mekânlarının taşıdığı nitelikler önem taşımaktadır (Işıkgöz ve ark., 2018).

Bazı ekonomik nedenler araştırmanın sonucunu etkilemektedir. Okulların kendi ekonomik sorunları ekipman, spor saha ve tesis yetersizliğine sebep olmaktadır. Öğrencilerin ekonomik sorunları ise ders dışı ulaşabilmelerini zorlaştırabilmektedir.

Yaşanılan çevre de araştırmanın sonucunu etkilemektedir. Kırsal kesimde yaşayan öğrenciler sınırlı çevre ve seçeneğe sahip olduklarından okullarındaki sportif faaliyetlere daha çok katılım gösterirken, kentsel bölgede yaşayan öğrenciler daha geniş çevre ve fazla seçeneğe (alış veriş merkezleri, oyun alanları, kafeler vb.)

sahip olduklarından okullarındaki sportif faaliyetlere daha az ilgi ve katılım göstermektedirler.

Sonuç olarak; gerek bu araştırma ve gerekse alanda yürütülen diğer araştırmalar olsun, öğrenciler boş zamanlarını değerlendirmelerine ilişkin okullarını fiziksel (altyapı) ve kurumsal olarak beden eğitimi ve spor açısından yetersiz görmektedirler. Beden eğitimi ve spor faaliyetleri sonucu (saçların bozulması, terleme vb.) oluşan olumsuzluklar, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine engel teşkil etmektedir. Özellikle bu durum kız öğrenciler için daha önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine ilişkin geçmişte edindikleri olumsuz deneyimler, sınav kaygısı, spora karşı ilgisizlik, hareketsiz yaşama alışkanlığı, teknolojik bağımlılık vb. faktörler de öğrencilerin beden eğitimi ve spor etkinlikleri ile boş zamanlarını değerlendirmelerini olumsuz etkilemektedir.

Öneriler

- ✓ Okulların beden eğitimi ve spor imkânları açısından fiziksel (altyapı) olarak yeterli hale getirilerek öğrencilerin boş zamanlarında bu tesis, araç-gereç ve malzemelerden faydalanmaları sağlanabilir.
- ✓ Kurumsal olarak okul yönetimi, öğretmenler ve okul aile birliğinin beden eğitimi ve spor faaliyetlerine maddi ve manevi yönden katkıları artırılabilir.
- ✓ Öğrencilerin beden eğitimi ve spora ilişkin geçmişte edinmiş oldukları olumsuz deneyimler konusunda, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile okul rehberlik servislerinin psikolojik yardımı sağlanabilir.
- ✓ Kız öğrencilerin okullarında boş zamanlarını değerlendirmeleri için beden eğitimi ve spor imkânlarına dönük özel önlemler alınabilir.
- ✓ Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından okul yönetimi ile yerel kurum ve kuruluşlarla işbirliğine gidilerek beden eğitimi ve spor imkânları artırılabilir, okulda bu yöndeki eksiklikler giderilebilir.
- ✓ Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmede beden eğitimi ve spor faaliyetlerine yönelik olumsuz bakış açılarını değiştirebilmek için okul yönetimi ve ilgili öğretmenler işbirliğiyle ödüllü yarışmalar, spor şenlikleri ve festivaller düzenlenebilir.
- ✓ Kız öğrencilerin sportif faaliyetlere katılımını teşvik etmek için spordan sonra kendilerini toparlayabilip düzenleyebilecekleri konforu verebilecek soyunma odaları yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akandere, M., Özyalvaç, N. T., ve Duman, S. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları İle Akademik Başarı Motivasyonlarının İncelenmesi Konya Anadolu Lisesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(24), 1-10.
- Akburak,C., Dinçer, N (2023). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin Belirlenme. Spor Bilimleri Alanında Akademik Değerlendirmeler-3.Duvar Yayınları: Ankara
- Avrupa Komisyonu, (2013). Avrupa'daki okullarda beden eğitimi ve spor. Eurydice Raporu- EACEA. Lüksemburg: AB Yayın Ofisi, Erişim: [http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Avrupadaki Okullarda Beden Eğitimi ve Spor](http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Avrupadaki_Okullarda_Beden_Egitimi_ve_Spor/Avrupadaki_Okullarda_Beden_Egitimi_Ve_Spor.pdf) or/Avrupadaki_Okullarda_Beden_Egitimi_Ve_Spor.pdf, [Erişim Tarihi: 05.07.2019].
- Bozdağ, B. ve Yoncalık, O. (2017). Kırşehir ilindeki devlet liselerinde beden eğitimi dersi önündeki engeller. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28).
- Dağlı, B. (2013). *Ç.Ü Kozan Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme eğilimlerinin saptanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirhan, G. ve Koca, C. (2004). An examination of high school students' attitudes toward physical education with regard to sex and sport participation. *Perceptual and Motor Skills*, 98, 754-758.
- Demirhan, G., Bulca, Y., Saçlı, F. ve Kangalgil, M. (2014). Beden eğitimi öğretmenlerinin uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 57-68.
- DPT, (1984). *Beden eğitimi ve spor*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.
- Eraslan, M. ve Hacıcaferoğlu, B. (2015). Türkiye'de beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi derslerinde ve meslek yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 1-11.
- Gökalp, M., Kocasakal, A., Kızıllhan, P. (2018). Kırgız ve Türk öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme eğilimlerinin saptanması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 59-76
- Güllü, M. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının araştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Güllü, M. ve Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 5-22.
- Gün Şahin, Z., ve Gürbüz, R. (2016). Kaynaştırma Öğrencilerini Eğiten Ortaokul Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(1), 138-160.
- Günindi, A. (2010). "Tüketim Toplumunda "Sıfır Beden" Söylemi: Neden ve Sonuçları Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*.
- Hekim, M. ve Eraslan, M. (2015). *Ortaöğretim öğrencilerinin rekreatif tercihlerinin göre incelenmesi* (Burdur USO Anadolu lisesi örneği). III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, 5-7 Kasım 2015, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Hekim, M. ve Tokgöz, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi (Burdur örneği), *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 11-16.
- Hoşkilimci, A. (2011). *Kamu ve özel okullarda çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların araştırılması (Sarıyer ilçesi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hünük, D. (2006). *Ankara ili merkez ilçelerindeki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının sınıf düzeyi, öğrenci cinsiyeti, öğretmen cinsiyeti ve spora aktif katılımları açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hünük, D. ve Demirhan G, (2003). İlköğretim sekizinci sınıf, lise birinci sınıf ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 14(4), 175-18.
- Işıkgöz, E , Esentaş, M , Şahin, H . (2018). Beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören öğrencilerin fiziksel aktivite mekân seçimini ve fiziksel aktiviteye katılımını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 21-32.
- Kangalgil, M. Hünük, D ve Demirhan, G., (2004). *Spor yapan ve yapmayan öğrencilerin beden eğitimine ilişkin tutumları* (Sözel Bildiri). 10. Ichper.Sd ve 8.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Kemer/Antalya. 31.
- Karakuş, S. ve Küçük, V. (1999). Eğitimin bütünlüğü içerisinde orta dereceli okullarda beden eğitimi ve spor etkinlikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 279- 293.
- Karaküçük, S. (1989). "Beden Eğitimi Öğretmeninin Eğitimi", Gazi Kitabevi.

- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karacakız, H, Dinçer, N (2019). Belediyelerin Düzenlemiş Oldukları Rekreasyon Alanlarının Fiziksel Aktiviteye Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Örneği). *Tarih okulu dergisi*, 12(XLIII),1629-1650
- Kılıç, T. Uğurlu A. ve Cenik, D. (2018). Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor eğitimi dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 13-23.
- Koca, C. ve Aşçı, F.H. (2004). Atletik yeterlik düzeyi ve cinsiyetin beden eğitimine yönelik tutum üzerine etkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 15-24.
- Kolukısa, Ş. ve Büyükkalkan, F. (2001). Okullarda yapılan spor faaliyetlerinde aile-okul ve kulüp açısından karşılaşılan sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 11-18.
- Köse, E. (2003). *İlköğretim düzeyinde ders dışı etkinliklerin akademik başarıya ve okul kültürünü algılamaya etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- MEB Öğretim Programları, (2009). <http://mufredat.meb.gov.tr/>
- Oğul, E.O. (2010). *Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki açıdan karşılaştığı sorunlar (Balıkesir il örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pehlivan, Z. (2009). Spora katılan çocuklara yönelik ailelerin beklentileri, çocuklarda gözlenen davranış değişimleri ve spora katılımın önündeki engeller. *Sportmetre- Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 69-76.
- Pehlivan, Z. ve Öksüzöğlü, P. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentileri*. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla. Bildiri kitabı içinde, s. 639, Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Sayın, E. (2014). *Ortaöğretimde okuyan öğrencilerin beden eğitimi dersine bakış açılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schrag, K. ve Strattman, K. (2009). *Free-time literacy activities. Proceedings of the 5th Annual GRASP Symposium, Communication Sciences and Disorders*. College of Health Professions, Wichita State University, pp, 156-157.
- Solmaz, A. (2006). *Milli Eğitim bünyesindeki okullarda beden eğitimi dersinin işlevsel durumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

- Sunay, Y. ve Sunay, H. (1996). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentileri ve beklentilerin gerçekleşme düzeyi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(4), 35-53.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında İş Birliği Protokolü, (2019). Erişim: <https://www.gsb.gov.tr/Duyuru/161854/tc-milli-egitim-bakanligi-ile-tc-genclik-ve-spor-bakanligi-arasinda-is-birligi-protokolu.aspx>, [Erişim Tarihi: 10.06.2019].
- Taşmektepligil, M.Y. (1995). *Sporun yaygınlaştırılmasında semt sahalarının etkinlikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçın, H.F. (1998). *Beden Eğitimi Öğretmenleri El Kitabı*. Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları: Ankara
- Yangın, E. (1997). “*Beden Eğitimi Öğretmenleri Kılavuzu*”. İstanbul: Meb Yayınları.
- Yetim, A. A. (2008). “*Sosyoloji ve Spor.*” Ankara: Bilge Ofset.
- Yoncalık, O. (2011). “The Physical Education Lesson in Turkish Primary Schools: Affective Entry Characteristics and Gender.” *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 33(2), 157- 168.

4. Bölüm

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN KAMU PERSONELİ SEÇME SINAVINA YÖNELİK TUTUMLARI İLE KAYGI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ¹

Mehmet TAFLIOĞLU², Alpaslan KARTAL³

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin kamu personeli seçme sınavına (KPSS) yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasında bulunan ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, spor bilimleri fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmakta iken, araştırmanın örneklemini ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 586 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma da toplanan verilerin normallik dağılımlarına bakılmış ve parametrik testler uygulanmıştır. Ayrıca, değişkenler dair frekans analizlerine ve betimsel analizlere de yer verilmiştir. Sonuç olarak, bölüm, cinsiyet, KPSS' ye girme durumu, KPSS' ye yönelik ek destek alma durumu, kiminle yaşadığı, gelir seviyesi, not ortalaması değişkenleri ile KPSS' ye yönelik kaygı düzeyi arasında anlamlı farklılaşma bulunurken, kiminle yaşadığı, gelir seviyesi, yüksek lisansa devam etme isteği değişkenleri ile KPSS' ye yönelik tutum düzeyi arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Ayrıca, KPSS kaygı düzeyi ile KPSS' ye yönelik tutum arasında negatif yönlü bir ilişki bulunduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kpss, Kaygı, Tutum, Spor Bilimleri.

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE STUDENTS' ATTITUDES TO THE PUBLIC PERSONNEL ELECTION EXAM AND THEIR ANXIETY PLANS OF SPORTS SCIENCES FACULTY

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the relationship between the attitudes of the students studying at the faculty of sports sciences towards the public personnel selection exam (KPSS) and their anxiety levels. For this purpose, the research was carried out using the relational screening model. While the

¹ Bu araştırma 2023 yılında yayımlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yozgat, Türkiye

³ Prof. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yozgat, Türkiye
Orcid: 0000-0003-1567-6276 Mail: akartal6161@gmail.com

population of the research is composed of students studying at faculties of sports sciences, the sample of the research consists of 586 students selected using simple random sampling method. The normality distribution of the data collected in the study was examined and parametric tests were applied. In addition, frequency analyzes and descriptive analyzes of the variables are also included. As a result, a significant difference was found between the variables of department, gender, taking KPSS, receiving additional support for KPSS, living together, income level, GPA and KPSS anxiety level. A significant difference was found between the variable of willingness to continue the license and the level of attitude towards KPSS. In addition, it has been determined that there is a negative relationship between KPSS anxiety level and attitude towards KPSS.

Keywords: Kpss, Anxiety, Attitude, Sports Sciences.

GİRİŞ

Bu bölümde konu olarak ele alınan probleme, tezde geçen terimlerin hangi anlamlarda kullanıldığına dair, araştırmaya başlarken yapılan varsayımlara, araştırmanın amacının ne olduğuna dair, araştırmanın önemine ve araştırmada görülen sınırlılıklarına dair ilişkin bilgilere yer verilmektedir

Problem Durumu

Öğrencilerin, eğitim hayatında başarılı bir şekilde geçmesi gereken en mühim engellerden biriside sınavlardır. Kişilerin gelecek ile ilgili endişe yaratan durumlardan en çok karşılaştıklarından birisi sınav kaygısıdır. Sınav kaygısının ana temelinde olumsuz düşünceler barınmaktadır. "Sınavı kazanamazsam hayatım kötüye gider" gibi düşünceler, yapılan birçok sınav öncesi öğrencilerin zihinlerini dolduran düşüncelerdir. Sınav kaygısı; "Sınav öncesinde öğrenilen bilginin, sınav esnasında etkili bir biçimde kullanılmasına engel olan ve akademik performansın düşmesine yol açan yoğun kaygı" şeklinde tanımlanabilir. Öğrencilerin bilgilerini, becerilerini ölçebilmek adına en uygun yöntem sınav olduğu için birçok ülkede sınav kaygısı yaşanmaktadır. Bu nedenle okullardaki önemli sorunlardan bir tanesi de sınav kaygısıdır. Bilhassa üst kademeye geçiş ve meslek seçiminde uygulanan merkezi sınavların önemi çok büyüktür. Kişi bu sınav sürecinde kendisini hazır ve yeterli görmüyorsa kaygı yaşamaması kesindir. Kişi içinde bulunduğu zaman zarfında yetersizliğinin ve bu yetersizliğinin sonunda ortaya çıkması istenmeyen sonuçlar üzerine yoğunlaşabilmektedir (Sarason, 1975, Akt: Erkan, 2002). Öğrenciler hayatları boyunca birçok sınavla sınanmaktadır. İlköğretim okullarında başlayan sınavlar, ortaöğretim ve yükseköğretimde devam etmekte, bazı meslek gruplarında iş hayatına geçebilmek için sınavlar yapılmaktadır. Sınavlarda çoğunlukla üç farklı ölçüm yapılmaktadır.

1. "Belli bir alan doğrultusunda (bir öğrenim alanı, meslek) ilerlerken, kişinin o alanda sahip olduğu yeteneğin ölçümü,
2. Öğrencinin uzman olduğu konuda sahip olduğu bilgi ve becerinin ölçümü,
3. Öğrencinin, eğitim-öğretim sezonu sonunda, bu sezonun onu hazırladığı işlerde yeterliğini gösteren bir belge olan diplomayı hak etmesinin ölçümü

Ülkemizde Devlet, tüm eğitim kademelerinin sonunda, öğrencilerin performansını ölçmek ve aldıkları notlara göre bir üst kademeye karşılık gelen bölüme yerleştirmek için çeşitli merkezi sınavlar düzenlemektedir. Bu testler, gençleri ilköğretimin sonunda eğitim kurumlarına, eğitimlerinin sonunda

yükseköğretim kurumlarına ve ortaöğretimin sonunda ise profesyonel güzergâhlara işe yerleştirmek için düzenlenmektedir. Her yıl binlerce öğrenci bu sınavlara giriyor, bazı öğrenciler sınavları geçip dileğine kavuşuyor, bazı öğrenciler ise başarısız oluyor. Merkezi sınavlar, alt sınıflardan lisansüstü veya lisansüstü seviyelere kadar olan öğrenciler arasında kaygı ve umutsuzluk yaratır (Tümkaya ve ark., 2007). Kaygıyı sınav açısından değerlendirdiğimizde; sınav kaygısından bahsedilebilir (Sarason, 1984). Sınav kaygısı, daha önce kullanılmış ve öğrenilmiş bilgilerin, sınav esnasında istenilen seviyede kullanılmasının önüne geçen kaygı durumu olarak adlandırılır (Baltaş, 2005). Sınav kaygısı, sınavda verilen yönerge ve soruların anlaşılmasında, yorumlanmasında yaşanan zorluk, odaklamada zorluk çekme, huzursuzluk, endişe hissidir. Sınav kaygısı, “kuruntu” ve “duyuşsallık” olarak iki kısımdan oluşur. Kuruntu, bireyin kendisini olumsuz değerlendirmesi ve olumsuz düşüncelere sahip olmasıdır. Diğer bir deyişle, sınav kaygısının zihinsel yönünü açıklayan ve bireyin sınav esnasında gerekli olanları yapamayacağına, karşısına çıkan sorunla başa çıkamayacağına inandığı ve bu tür olumsuz düşüncelerle dikkat seviyesinin düşmesine neden olan süreçtir. Sınav kaygısının duygusallık boyutu da fiziksel yönünü oluşturur. Kalp ritminin hızlanması, midede bulantı, sinirli ve gergin olma gibi fiziksel ve fizyolojik belirtileri içine alır (Öner, 1990). Kaygı seviyesi yükseldikçe kişide dikkat eksiklikleri, huzursuzluk baş gösterir ve kaygı oluşturan bu süreçten kişi kaçınmak isteyecektir (Geçtan, 1993).

Kaygı sözcük anlamı olarak, “günlük hayatta kullanılan biçimleriyle genellikle olumsuz bir ifade olarak” algılanmaktadır. Fakat kaygı tüm olumsuz etkilerine rağmen vücut için uyarıcı, koruyucu ve uyarıcı özelliklere sahiptir (Akgün ve ark., 2007). Genellikle bireyler kaygıyı, gelecekle ilgili umutsuzluk, başarısızlık, endişe ve karışıklık duygularıyla birlikte açıklarlar. Kamu Personeli Seçme Sınavı, bir öğretmen adayının, başarılı olması durumunda ekonomik ve sosyal çevresini şekillendiren en önemli sınavlardan birisidir. Bundan dolayı bu içerisinde en çok kaygı duydukları sınavlardan biri olma ihtimali normaldir. Öğretmenlik mesleğinin manevi değerlerinin dışında öğretmen adaylarının yetiştirilmesi ve mesleğe geçme süreçlerine ilişkin çalışmalar uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Bu tartışmaların merkezinde ise KPSS yatmaktadır.

Türkiye’de tüm öğretmen adayları lisans eğitiminden başarılı olduktan sonra KPSS isimli bir sınava girmek durumundadırlar. Öğretmen adayları için son derece önemli olan bu sınav, adaylar açısından birtakım sorunlara yol açmaktadır. Mesleğin önemi, sınava girecek adayların sayısı ve sınavın zorluk derecesi adaylarda kaygı, stres, korku ve problemlere yol açmaktadır.

Ülkemizde sınav kaygısı ve kaygı üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar vardır. Sınav kaygısı durumunun çoğunlukla eğitim-öğretim sezonunda yapılan sınavlar veya yükseköğretime geçişte kullanılan merkezi sınavlar çerçevesinde incelendiği görülmektedir. Lisans öğrencilerinin sınav kaygılarına yönelik çalışmalara da rastlanmaktadır. Lakin öğretmen adaylarının atanma ve KPSS sınavına yönelik yaşadıkları kaygı ve sınav kaygısına yönelik yapılan çalışmalar yetersizdir (Eraslan, 2006). Yapacağımız bu çalışma, KPSS sınavına yönelik kaygıyı gözetme bakımından önemli bir çalışmadır. Farklı fakülteden mezun olan öğrenciler için olduğu gibi, eğitim fakültesi öğrencileri için de mesleğe atılma süreci çetin bir süreçtir. Çünkü öğretmen adayları için birden fazla faktör, öğretmen atamalarına engel olarak karşılına çıkabilmektedir. Kişi üzerine düşen sorumlulukları ve derslerini başarılı olarak geçip ve Kpss ye hazır olsa dahi, atama yapılan bir bölümden mezun olması veya atama yapılacak kontenjan sayısının içerisinde olması gerekmektedir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve gelecekle ilgili en büyük kaygılarını, mesleğe girişte yapılan KPSS sınavı ve atanma sorunları oluşturmaktadır (Tümkiye ve ark., 2007; Baştürk, 2007). Devlet okullarında görev almak isteyen öğretmenler için Millî Eğitim Bakanlığı'nın ihtiyacı doğrultusunda kontenjan verilmekte ve öğretmen atamaları Kpss sınavına göre yapılmaktadır. Öğretmen adayları içerisinde bu sınava girmeyen, sınava girip yeterli puanı alamayan veya atamalarda branşına kontenjan verilmeyen öğretmen adayları, özel okullar, dershaneler veya diğer sektörlerde kendilerine iş imkanları aramaktadırlar (Özoğul, ve ark., 2005).

Eğitim fakültesinden mezun bir öğrenci, bütün öğrencilik hayatı boyunca farklı eğitim kademelerinde, birçok sınavdan başarıyla geçmiş okula hak kazanmıştır. Ancak başarılı olması gereken sınavlar son bulmamakla beraber, daha da zorlaşarak devam etmektedir. 4. sınıfa geçmiş bir öğrenci derslere katılmak, verilen ödev ve projeleri yerine getirmek, yarıyıl ve yılsonunda başarılı olmak, öğretmenlik yapacağı alanda öğretmenlik uygulaması için staj okullarına gitmek ve bu sırada KPSS ye hazırlanmak, ayrıca yüksek lisans yapmayı düşünüyorsa ayrıca ALES ve ÜDS / KPDS sınavlarına hazırlanarak geçerli puana ulaşmak zorundadır. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda, son sınıf öğrenciler açısından çetin bir dönemdir. Öğretmen adayları, bu zorlu dönemde KPSS sınavında başarı elde edebilmek için kurslara kaydolmakta hobilerini, uğraşlarını bırakmakta, sosyalliğini kısıtlamakta ve KPSS de başarı elde edebilmek için yoğun bir çaba sürecine girmektedirler. Ancak öğretmen adaylarının atanabilmesi için sadece KPSS'den bir puanın üstünde almak yeterli olmamakta, bölümlerine verilen kontenjana girmeleri gerekmektedir (Ergün, 2005).

KPSS öğretmen adaylarının gözünden incelendiğinde KPSS' nin onlar için nasıl bir önem taşıdığı görülmektedir. Herhangi bir kurumda öğretmen olarak iş hayatına atılmayan bir öğretmen adayı için bu süreç; ekonomik yönden para kazanamama, psikolojik yönden ise öğrencilik yaşamının olumsuz sonuçlanması ve sosyal güvence sahibi olamama veya sosyal çevresi tarafından bir işe sahip olamamış biri olarak görülme anlamına gelmektedir. Bu sebeplerden ötürü öğretmenlik son sınıfta okuyan öğretmen adaylarının çoğu, mezun olduktan sonra mesleğine atanmak istemektedirler. KPSS ye hazırlanan öğretmen adaylarının psiko-sosyal durumlarıyla ilgili yapılan bir çalışmada, öğretmen adayları KPSS' nin hayatlarını değiştirecek olduğunu ve öğretmenlik mesleğine giriş sürecinde duygusal olarak onları olumsuz etkilediğini düşünmektedirler. Diğer bir çalışma, öğretmen adaylarının KPSS' den dolayı sınav kaygısı yaşadıklarını, fizyolojik ve duygusal sıkıntılarla olumsuz etkilendiklerini ortaya çıkarmıştır. Öğretmen adaylarının sınavda başarısız olabileceği düşünceleri, verilen kontenjanların yetersiz olması ve sınava giren aday sayısının fazla olması, adayları psikolojik rahatsızlıklara yöneltmektedir. Öğrenciler bu evrede bazen psikolojik rahatsızlıklar yaşamaktadır. Özellikle sınavın zamanının yaklaşmasıyla birlikte sınavda başarılı olamama veya konuları yetiştirememeye korkusu adayları olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler sadece sınavla ilgili değil, sınav sonrası yaşanabilecek durumlar için de kaygılanabilmektedirler. Bu durumlardan biri sınavda başarısız olursa, ailesine yük olacağı endişesidir (Eraslan, 2005).

KPSS kaygısının incelenmesi bu gerekçelerden dolayı son derece önemlidir. KPSS'ye giren bireyler için tehdit unsuru olarak algılanmasının sebebi, kişinin sınavdan önce yaptığı çalışma performansına ve sınav esnasında ki konsantrasyonuna etkileyerek fazlaca kaygı yaşamasına neden olmasıdır. Kaygının nitelikleri akademik durum ve sınav durumuyla bağdaştırıldığı zaman sınav kaygısından bahsedilir (Sarason, 1978). Sınav kaygısı, sınav öncesinde öğrenilen bilgilerin, sınav esnasında etkili bir şekilde kullanılmasına engel olan ve başarının azalmasına neden olan yoğun kaygı durumu olarak adlandırılır (Baltaş, 2005). Sınav kaygısı çoğu öğrenci için ciddi bir sorun olarak algılanır. Sınav performansının, akademik başarı ve meslek seçimiyle zıt ilişkili olduğu saptanmıştır (Topp, 1989). Sınav kaygısı davranışları, kişinin zihinsel, sosyal ve içsel yeterliliklerinin sınav esnasında etkilenmeye başladığını düşünmesiyle meydana çıkar (Sarason, ve Sarason, 1990).

Bu bilgiler ışığında, bu araştırmada, spor bilimleri fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin kamu personeli seçme sınavına yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın genel amacı, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kamu personeli seçme sınavına yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Alt problemler:

1. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kaygı düzeyleri ve bölümleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin tutum ve bölümleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kaygı düzeyleri ve sınıfları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin tutum ve sınıfları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kaygı düzeyleri ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin tutum ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin tutum ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin daha önce kpss girmesi ve tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin daha önce kpss girmesi ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 10.10. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kpss sınavına yönelik ek destek alması ve tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kpss sınavına yönelik ek destek alması ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
12. Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kiminle beraber yaşadığı ile tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- 13.Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kiminle beraber yaşadığı ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 14.Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin gelir düzeyi ve tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 15.Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin gelir düzeyi ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 16.Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin başarı ortalaması (Gano) ve tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 17.Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin başarı ortalaması (Gano) ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 18.Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin yüksek lisans eğitimine devam etme düşüncesi ve tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 19.Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlanan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin yüksek lisans eğitimine devam etme düşüncesi ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi: Öğrencilerin eğitim hayatında başarılı bir şekilde geçmesi gereken en önemli engellerden biriside sınavlardır. Öğrencilerin bilgilerini, becerilerini ölçebilmek adına en uygun yöntem sınav olduğu için birçok ülkede sınav kaygısı yaşanmaktadır. Bu nedenle okullardaki önemli sorunlardan bir tanesi de sınav kaygısıdır. Özellikle üst kademeye geçiş ve meslek seçiminde uygulanan merkezi sınavların önemi çok büyüktür. Kamu Personeli Seçme Sınavı bir öğretmen adayının başarılı olması durumunda ekonomik ve sosyal çevresini şekillendiren en önemli sınavlardan biridir. Bundan dolayı bu süreçte en çok kaygı yaşadıkları sınavlardan biri olma ihtimali normaldir. KPSS kaygısının incelenmesi bu gerekçelerden dolayı son derece önemlidir. Yapılan literatür taramasında çalışmaların genel olarak vize ve final alınarak yapılan çalışmalar şeklinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu bağlamda yapılan bu araştırmanın evrenin sadece KPSS olarak sınırlandırılması ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerini ele almasından dolayı, araştırmanın ve sonuçlarının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar: Araştırma yapılırken ve bulgular yorumlanırken aşağıda yer alan noktalar göz önüne alınmıştır:

1. Araştırmaya katılan spor bilimleri fakültesi öğrencileri gönüllü olarak katılmışlardır.
2. Veri toplama araçları araştırmanın amacını gerçekleştirecek niteliktedir.
3. Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
4. Araştırmaya katılan spor bilimleri fakültesi öğrencileri ölçekleri içtenlikle ve doğru cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar aşağıda belirtilmiştir:

1. Araştırma spor bilimleri fakültesi öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma Yozgat ili ile sınırlandırılmıştır.
3. Araştırma katılımcılara uygulanan iki adet ölçek ve kişisel bilgi formu ile sınırlandırılmıştır.
4. Araştırmada çıkan sonuçlar, katılımcıların ölçme araçlarına verdikleri yanıtlar ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Spor: Spor birden fazla hedef ve araç kullanılarak önceden belirlenmiş kurallar dâhilinde yapılan bireysel veya takım olarak seriler şeklinde yapılan, performansı arttıran fiziksel etkinlikler ve sistemli birey davranışlarıdır (Gezgin ve Amman, 1993).

Beden Eğitimi: Beden eğitimi oyun, spor, jimnastik vb. eğitici spor etkinliklerini kullanarak insan vücudunun fiziksel hareketler aracılığıyla eğitilmesini sağlar (Karadağ, 2012).

Kpss: Kamu kurum ve kuruluşlarında görev almak isteyen lise, lisans ve yüksek lisans mezunu adayların göreve başlamak için girdikleri ÖSYM tarafından yapılan merkezi bir sınavdır (Önal, 2011)

Tutum: Tutum, bireyin kendisine veya etrafında ki bir obje, bir konuya olan tecrübe, motivasyon ve bilgilerine göre kurduğu zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki eğilimidir (İnceoğlu, 2000).

Kaygı: Endişe duyma, gergin olma, korku veya kötü bir şey olacağını düşünmeye mütemadiyen baskınlık durumu olarak açıklanır (Arkonaç, 1993). Kaygı, zihinsel ve bedensel sınırlara meydan okunduğunda veya tehdit edildiğinde meydana gelen zihinsel, duygusal ve fiziksel değişikliklerle birlikte ortaya çıkan bir uyarılma durumudur (Bildik, 2007).

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte yaşanmış bir durumu veya şu anda gerçekleşen bir duruma müdahale etmeksizin olduğu gibi betimlemeyi amaç edinen araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmada konu olan bireylerin, olayların veya nesnelerin, bulunduğu koşullar içerisinde ve müdahale olmaksızın tanımlanmaya çalışılır. Gözlemlenen veya çalışılan gruplara yönelik herhangi bir şekilde değiştirmeye, etkilemeye yönelik hiçbir girişimde bulunulmaz. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Doğru bir şekilde "gözlemlemek" ve belirli bir teşhis koymak önemlidir (Karasar, 2015).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Spor Bilimleri Fakültelerinde aktif olarak öğrenim görmeye devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise tesadüfi yollarla seçilmiş ve Spor Bilimleri Fakültelerinde aktif olarak öğrenim görmekte olan 304 erkek, 282 kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılması zor olduğundan, olasılığa bağlı basit tesadüfi örneklem seçme yoluna gidilmiştir. Bu yöntemle göre; evrenin oluşmasını sağlamak için tüm elemanların çalışmaya katılım sağlama şansı eşittir. Kısacası evrendeki tüm bireylere verilebilecek istatistiksel değerlerin aynı olduğu belirtilmiştir (Arıkan, 2004).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Öğretmen Adayları için “Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği ve KPSS’ye Yönelik Tutum Ölçeği, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, araştırmacı tarafından uzman desteği alınarak geliştirilmiştir. Bu formda, cinsiyet, yaş, sınıf, bölüm, KPSS’ ye girme durumu, KPSS için ek destek alma durumu, kiminle yaşadığı, aile gelir durumu, not ortalaması (GANO) ve yüksek lisansa devam etme düşüncesine dair sorular bulunmaktadır.

Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği

Bu araştırmada Kamu Personeli Seçme Sınavı’na girecek öğretmen adaylarının kaygı düzeylerini ölçmek amacıyla KPSS Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Karaçanta, (2009) tarafından geliştirilen "Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği" (KPSSKÖ) Kamu Personeli Seçme Sınavı’na girecek olan

öğretmen adaylarının kaygı düzeylerini ölçmeye yönelik ifadeler içeren 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte olumlu ifadeler "Katılıyorum" seçeneğinden "Katılmıyorum" seçeneğine doğru 5. 4. 3. 2 ve 1 şeklinde puanlanırken olumsuz ifadeler tam tersi bir yol izlenerek "Katılıyorum" seçeneğinden "Katılmıyorum" seçeneğine doğru 1. 2. 3. 4 ve 5 şeklinde puanlanmıştır. Ölçek 2. 3. 6. 9. 10. 11. 15 ve 19. maddeleri olumsuz ve 1. 4. 5. 7. 8. 12. 13. 14. 16. 17 ve 18. maddeleri olumlu olmak üzere 19 maddedir. Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Ölçeği genel kaygı kendini nasıl gördüğü ve başkalarının sizi nasıl gördüğüne ilişkin endişeler gelecekle ilgili endişeler ve sınava hazırlık olmak üzere 4 alt boyuttan oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kabul edilmiştir (Karaçanta, 2009).

KPSS'ye Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında kişisel bilgi formu ve KPSS'ye Yönelik Tutum Ölçeğinden yararlanılmıştır. KPSS'ye Yönelik Tutum Ölçeği Ümmet ve Otrar, (2015) tarafından geliştirilen, öğretmen adaylarının KPSS'ye yönelik tutumları hakkında bilgi veren ve tutumlarını ölçmede kullanılan bir ölçme aracıdır. Ölçek altı boyut 23 maddeden oluşan bir tutum ölçeğidir. Ölçekte 9 adet ters madde yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda, cevapları aranan alt problemlere yönelik toplanan veriler öncelikle veri kodlama formuna işlenmiştir. 586 verinin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlemesi için SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Elde edilen ham veriler, aritmetik ortalama, toplam puan, ortalama puan ve standart sapmaları ile birlikte sunulmuştur.

Tablo 1. verilerin basıklık çarpıklık değerleri

	n	Çarpıklık	Basıklık
Tutum Ölçeği Toplam	586	-1,448	0,848
Genel Kaygı	586	0,909	-0,907
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler,	586	0,562	0,829
Gelecekle İlgili Endişeler	586	-0,663	-0,041
Sınava Hazırlık	586	-0,789	-0,371

Verilerin normal dağılımını belirlemek amacıyla KPSS Kaygı Ölçeği ve KPSS'ye Yönelik Tutum Ölçeği ve alt boyutlarının basıklık çarpıklık değerlerine bakılmış ve değerlerin ± 2 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Cooper-Cutting çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olmasını normallik açısından uygun bir durum olarak yorumlamaktadır. Yapılan çalışmada puanların çarpıklık-basıklık değerlerinin uç düzeylerde olmadığı, ± 2 aralığında olduğu ve normal dağılım eğrilerinde aşırı sapmalar olmadığı görüldüğü için parametrik istatistik tekniklerinin uygulanmasına karar verilmiştir. İki grup karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklem T Testi, ikiden fazla grup karşılaştırılmasında ise One Way ANOVA testi, ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Korelasyon Testi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi $\alpha=0,05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Aşağıda bulunan tabloda araştırmaya katılan öğrencilere ait kişisel bilgilere dair frekans ve yüzde dağılımları gösterilmektedir.

Tablo 2. Demografik özelliklere göre frekans ve yüzde dağılımı

		f	%
Cinsiyet	Erkek	304	51,9
	Kadın	282	48,1
	Toplam	586	100
Yaş	19 yaş	57	9,7
	20 Yaş	102	17,4
	21 Yaş	221	37,7
	22 Yaş	106	18,1
	23 Yaş ve üzeri	100	17,1
	Toplam	586	100
Sınıf	1.Sınıf	134	22,9
	2.Sınıf	136	23,2
	3.Sınıf	202	34,5
	4.Sınıf	114	19,5
	Toplam	586	100
Bölüm	Antrenörlük	232	39,6
	Beden Eğitimi ve Spor	154	26,3
	Spor Yöneticiliği	200	34,1
	Toplam	586	100
Daha önce deneme amaçlı KPSS' ye girdiniz mi?	Evet	242	41,3
	Hayır	344	58,7
	Toplam	586	100

KPSS' ye yönelik ek destek (dershane, özel ders, online eğitim) alıyor musunuz?	Evet	44	7,5
	Hayır	542	92,5
	Toplam	586	100
Kiminle yaşıyorsunuz?	Ailemle	272	46,4
	Arkadaşlarla Evde	68	11,6
	Yurtta	246	42,0
	Toplam	586	100
Ailenizin Gelir Durumu Nedir?	Düşük	172	29,4
	Orta	365	62,3
	Yüksek	49	8,3
	Toplam	586	100
Lisans Not Ortalamanız (GANO)	2,00-2,49	70	11,9
	2,50-2,99	222	37,9
	3,00-3,49	294	50,2
	Toplam	586	100
Yüksek lisans eğitimine devam etmeyi düşünüyor musunuz?	Evet	336	57,3
	Hayır	250	42,7
	Toplam	586	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %51,9' u erkek, %48,1' i kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin, %9,7' si 19 yaş, %17,4' ü 20 yaş, %37,7' si 21 yaş, %18,1' i 22 yaş ve %17,1' i ise 23 ve üzeri yaşındadır. Öğrencilerin %22,4' ü 1. Sınıf, %23,2' si 2. Sınıf, %34,5' i 3. Sınıf ve %19,5' i de 4. Sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 39,6' sı antrenörlük eğitimi bölümünde, %26,3' ü beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde ve %34,1' i de spor yöneticiliği bölümünde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %41,3' ü deneme amacıyla daha önce KPSS' ye girmiş, %58,7' si ise KPSS' ye hiç girmemiştir. Öğrencilerin %7,5'i KPSS' ye yönelik ek destek almakta iken, %92,5' i ise KPSS' ye hazırlık amacıyla ek destek almadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %46,4' ü ailesiyle, %11,6' sını arkadaşları ile evde ve %42' si ise yurtta kalmaktadır. Öğrencilerin %29,4' ünün aile gelir durumu düşük, %37,9' unun aile gelir durumu orta ve %8,3' ünün aile gelir durumu yüksektir. Öğrencilerin %11,9' unun lisans not ortalaması 2,00-2,49 arasında, %37,9' unun lisans not ortalaması 2,50-2,99 arasında ve %50,2' sinin lisans not ortalaması ise 3,00-3,49 arasındadır. Ayrıca öğrencilerin %57,3' ü yüksek lisans eğitime devam etmeyi düşünmekte iken %42,7' si ise yüksek lisans eğitimine devam etmeyi düşünmemektedir.

Tablo 3. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile bölümleri arasında yapılan analiz sonuçları

	Bölüm	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Kaygı	Antrenörlük ¹	232	31,04± 5,68	1,295	,275	
	Beden Eğitimi ve Spor ²	154	30,57±5,50			
	Spor Yöneticiliği ³	200	30,19±5,30			
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	Antrenörlük ¹	232	11,65±2,82	,683	,505	
	Beden Eğitimi ve Spor ²	154	11,32±3,03			
	Spor Yöneticiliği ³	200	11,36± 3,52			
Gelecekle İlgili Endişeler	Antrenörlük ¹	232	10,27±2,73	3,282	,038*	2-3*
	Beden Eğitimi ve Spor ²	154	9,81±2,61			
	Spor Yöneticiliği ³	200	10,50±2,15			
Sınava Hazırlık	Antrenörlük ¹	232	10,06±3,55	,166	,847	
	Beden Eğitimi ve Spor ²	154	9,88±2,95			
	Spor Yöneticiliği ³	200	10,01±2,92			

P<0,05

Yapılan analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin bölümleri ile KPSS kaygı düzeyleri arasında genel kaygı, Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler ve sınava hazırlık alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, gelecekle ilgili endişeler alt boyutunda bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu ve ortaya çıkan anlamlı farkın, spor yöneticiliği öğrencilerin gelecekle ilgili endişe alt boyutu skorlarının, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü okuyan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile bölümleri arasında yapılan analiz sonuçları

	Bölüm	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Tutum	Antrenörlük ¹	232	67,47± 10,24	,708	,493	
	Beden Eğitimi ve Spor ²	154	67,67±13,67			
	Spor Yöneticiliği ³	200	68,66±8,57			

P<0,05

Yapılan analizler sonucunda, öğrencilerin Kpss tutum düzeyleri ile öğrenim gördükleri bölüm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, en yüksek tutum skorunun spor yöneticiliğinde ardından ise beden eğitimi ve spor öğretmenliğinde ve antrenörlük eğitimi bölümünde elde edildiği görülmüştür.

Tablo 5. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile sınıfları arasında yapılan analiz sonuçları

	Sınıf	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Kaygı	1.Sınıf ¹	134	30,14± 5,32	,697	,554	
	2.Sınıf ²	136	30,44±5,96			
	3.Sınıf ³	202	30,89±5,70			
	4.Sınıf ⁴	114	30,97±4,78			
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	1.Sınıf ¹	134	11,47±3,11	,077	,972	
	2.Sınıf ²	136	11,38±3,28			
	3.Sınıf ³	202	11,44± 2,98			
	4.Sınıf ⁴	114	11,52±3,24			
Gelecekle İlgili Endişeler	1.Sınıf ¹	134	10,15±2,65	,220	,883	
	2.Sınıf ²	136	10,16±2,42			
	3.Sınıf ³	202	10,25±2,58			
	4.Sınıf ⁴	114	10,33±2,41			
Sınava Hazırlık	1.Sınıf ¹	134	10,02±3,27	,097	,962	
	2.Sınıf ²	136	10,09±2,93			
	3.Sınıf ³	202	9,92±3,36			
	4.Sınıf ⁴	114	10,17±3,10			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile sınıfları arasında yapılan analiz sonuçlarına göre, kaygı ölçeği alt boyutları ile sınıf değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise alt boyutların tamamında 4. Sınıf öğrencilerinin kaygı skorlarının diğer sınıfların skorlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile sınıfları arasında yapılan analiz sonuçları

	Sınıf	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Tutum	1.Sınıf ¹	134	67,91±11,88	,239	,869	
	2.Sınıf ²	136	67,88±9,68			
	3.Sınıf ³	202	67,57±10,77			
	4.Sınıf ⁴	114	68,84±10,63			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile sınıfları arasında yapılan analiz sonuçlarına göre, tutum ile sınıf değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise en yüksek skorun 4. Sınıfa ait olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında yapılan analiz sonuçları

	Cinsiyet	n	X± Ss	t	p
Genel Kaygı	Erkek	304	29,37±5,51	-5,582	,000*
	Kadın	282	31,98±5,54		
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	Erkek	304	10,94±2,59	-4,202	,000*
	Kadın	282	12,03±3,54		
Gelecekle İlgili Endişeler	Erkek	304	10,33±2,68	,996	,317
	Kadın	282	10,12±2,34		
Sınava Hazırlık	Erkek	304	10,41±2,85	3,105	,002*
	Kadın	282	9,59±3,46		

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel kaygı, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık alt boyutlarında istatistiki olarak cinsiyetler arası anlamlı fark bulunduğu tespit edilirken, gelecek ile ilgili endişeler alt boyutu ile cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, genel kaygı, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler alt boyutunda kadınların kaygı skorlarının erkeklerinden skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülürken, sınava hazırlık alt boyutunda ise erkeklerin skorlarının kadınların skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında yapılan analiz sonuçları

	Cinsiyet	n	X± Ss	t	p
Genel Tutum	Erkek	304	67,77±10,38	-,358	,720
	Kadın	282	68,09±11,51		

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile cinsiyetleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum skorları ile cinsiyetler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, kadınların tutum skorlarının erkeklerin tutum skorlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Araştırmaya katılan öğrencilerin tutum ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon testi sonuçları

		1	2	3	4	5
Genel Kaygı¹	r	1				
	p					
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler²	r	,287**	1			
	p	,000				
Gelecekle İlgili Endişeler³	r	-,093*	,439**	1		
	p	,025	,000			
Sınava Hazırlık⁴	r	,063	,468**	,642**	1	
	p	,126	,000	,000		
Genel Tutum⁵	r	-,283**	-,135**	,300**	,387**	1
	p	,000	,001	,000	,000	

Araştırmaya katılan öğrencilerin tutum ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon testi sonuçları incelendiğinde, KPSS' ye yönelik genel tutum ile KPSS kaygı ölçeği alt boyutlarından olan genel kaygı, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık alt boyutları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanırken, genel tutum ile gelecekle ilgili endişeler alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Tablo 10. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile daha önce KPSS ye girme durumu arasında yapılan analiz sonuçları

Daha önce KPSS ye girme durumu	n	X± Ss	t	p	
Genel Tutum	Evet	242	67,99±11,16	,109	,913
	Hayır	344	67,89±10,47		

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile daha önce KPSS ye girme durumu arasında yapılan analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin genel tutum düzeyleri ile daha önce KPSS' ye girme durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, anlamlı fark bulunmasa da daha önce KPSS' ye giren öğrencilerin genel tutum skorlarının, KPSS' ye girmeyenlerin skorlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 11. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve daha önce KPSS ye girme durumu arasında yapılan analiz sonuçları

Daha önce KPSS ye girme durumu	n	X± Ss	t	p	
Genel Kaygı	Evet	242	33,38±4,79	11,168	,000*
	Hayır	344	28,69±5,15		
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	Evet	242	11,90±3,85	,665	,821
	Hayır	344	11,15±2,45		
Gelecekle İlgili Endişeler	Evet	242	10,09±2,23	-1,101	,256
	Hayır	344	10,32±2,71		
Sınava Hazırlık	Evet	242	10,05±3,30	231	,818
	Hayır	344	9,99±3,11		

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve daha önce KPSS'ye girme durumu arasında yapılan analiz sonuçları göre, genel kaygı alt boyutunda istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler, gelecek ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık alt boyutlarında ise anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Genel kaygı alt boyutunda ortaya çıkan anlamlı farkın, daha önce KPSS' ye giren öğrencilerin skorlarının, daha önce KPSS' ye girmemiş olanların skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 12. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve KPSS ye yönelik ek destek alma durumu arasında yapılan analiz sonuçları

KPSS ye yönelik ek destek alma durumu	n	X± Ss	t	p	
Genel Tutum	Evet	44	68,11±8,92	,115	,908
	Hayır	542	67,91±10,89		

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve KPSS'ye yönelik ek destek alma durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, KPSS'ye yönelik ek destek alma durumu ile genel tutum arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı, skorlar incelendiğinde ise anlamlı derecede olmasa da KPSS' ye yönelik ek destek alan öğrencilerin genel tutum skorlarının KPSS' ye yönelik ek destek almayan öğrencilerin skorlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve KPSS ye yönelik ek destek alma durumu arasında yapılan analiz sonuçları

KPSS ye yönelik ek destek alma durumu	n	X± Ss	t	p	
Genel Kaygı	Evet	44	35,90±2,33	13,489	,000*
	Hayır	542	30,20±5,47		
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	Evet	44	11,77±2,78	,668	,504
	Hayır	542	11,44±3,15		
Gelecekle İlgili Endişeler	Evet	44	10,36±2,69	,359	,700
	Hayır	542	10,22±2,51		
Sınava Hazırlık	Evet	44	10,13±2,29	,345	,731
	Hayır	542	10,00±3,25		

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve KPSS'ye yönelik ek destek alma durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde genel kaygı alt boyutunda istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunduğu tespit edilirken diğer alt boyutlarda anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, genel kaygı alt boyutunda, KPSS' ye yönelik ek destek alan öğrencilerin genel kaygı skorlarının, KPS' ye yönelik ek destek almayan öğrencilerin genel kaygı skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 14. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve Kiminle yaşadığı durumu arasında yapılan analiz sonuçları

	Kiminle yaşadığı	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Tutum	Ailemle ¹	272	70,27± 9,46	20,069	,000*	1-3 2-3
	Arkadaşlarla evde ²	68	70,14±4,85			
	Yurtta ³	246	64,72±12,36			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve kiminle yaşadığı durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum skorları ile kiminle yaşadığı değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, ortaya çıkan anlamlı farklılaşmanın, ailesi ile yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarının yurtta yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından ve arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarının yurtta yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 15. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve kiminle yaşadığı durumu arasında yapılan analiz sonuçları

	Kiminle yaşadığı	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Kaygı	Ailemle ¹	272	31,38±5,30	10,124	,00*	1-2 2-3
	Arkadaşlarla evde ²	68	28,08±4,08			
	Yurtta ³	246	30,50±5,87			
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	Ailemle ¹	232	12,62±3,30	40,282	,00*	3-1
	Arkadaşlarla evde ²	154	10,46±2,44			
	Yurtta ³	200	10,35±2,61			
Gelecekle İlgili Endişeler	Ailemle ¹	232	10,61±2,31	9,252	,00*	3-1
	Arkadaşlarla evde ²	154	9,57±2,32			
	Yurtta ³	200	9,71±2,54			
Sınava Hazırlık	Ailemle ¹	232	10,99±3,00	39,821	,00*	3-1 3-2
	Arkadaşlarla evde ²	154	10,79±1,83			
	Yurtta ³	200	8,71±3,24			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve kiminle yaşadığı durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencinin kiminle yaşadığı değişkeni ile KPSS' ye yönelik kaygı ölçeği alt boyutlarının tamamı arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, genel kaygı alt boyutunda, ailesiyle yaşayan öğrencilerin genel kaygı skorlarının arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerin genel kaygı skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkması ve yurttan kalan öğrencilerin genel kaygı skorlarının, arkadaşları ile evde kalan öğrencilerin genel kaygı skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkması sebebiyle anlamlı farklılaşma bulunduğu görülmüştür. Kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler alt boyutunda ise anlamlı farklılaşmanın, ailesi ile yaşayan öğrencilerin skorlarının, yurttan yaşayan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Gelecek ile ilgili endişeler alt boyutunda bulunan anlamlı farklılaşmanın, ailesi ile yaşayan öğrencilerin skorlarının, yurttan kalan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Sınava hazırlık alt boyutunda ise, ortaya çıkan anlamlı farklılaşmanın ailesiyle yaşayan öğrencilerin skorlarının ve arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerin skorlarının yurttan yaşayan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 16. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve gelir düzeyleri arasında yapılan analiz sonuçları

	Gelir Düzeyi	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Tutum	Düşük ¹	172	65,45± 9,22	6,817	,001*	1-2
	Orta ²	365	69,09±11,53			
	Yüksek ³	49	66,95±8,08			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve gelir düzeyleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum düzeyi ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu ve bu farklılaşmanın gelir seviyesi orta olan öğrencilerin tutum düzeylerinin, gelir seviyesi düşük olan öğrencilerin genel tutum düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 17. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve gelir düzeyleri arasında yapılan analiz sonuçları

	Gelir Düzeyi	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Kaygı	Düşük ¹	172	30,58±6,19	,960	,384	
	Orta ²	365	30,51±5,08			
	Yüksek ³	49	31,67±6,12			
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	Düşük ¹	172	12,64±4,06	19,111	,00*	1-2 3-2
	Orta ²	365	10,86±2,51			
	Yüksek ³	49	12,38±2,36			
Gelecekle İlgili Endişeler	Düşük ¹	172	10,08±2,47	,674	,42	
	Orta ²	365	10,11±2,61			
	Yüksek ³	49	10,65±1,36			
Sınav Hazırlık	Düşük ¹	172	9,15±3,75	,382	,25	
	Orta ²	365	10,33±2,92			
	Yüksek ³	49	10,69±2,32			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve gelir düzeyleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler alt boyutunda, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu, diğer alt boyutlarda anlamlı

farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin skorlarının, gelir düzeyi orta olan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu ve gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin skorlarının, gelir düzeyi orta olan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür

Tablo 18. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve lisans not ortalamaları (GANO) arasında yapılan analiz sonuçları

	GANO	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Tutum	2,00-2,49 ¹	70	66,18±5,32	23,308	,000*	2-3
	2,50-2,99 ²	222	64,31±12,98			
	3,00-3,49 ³	294	70,60±8,94			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve lisans not ortalamaları (GANO) arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu ve bu anlamlı farklılaşmanın, not ortalaması 3,00-3,49 aralığında olan öğrencilerin genel tutum skorlarının not ortalaması 2,50-2,99 aralığında olan öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 19. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve lisans not ortalamaları (GANO) arasında yapılan analiz sonuçları

	GANO	n	X± Ss	F	p	Tukey HSD
Genel Kaygı	2,00-2,49 ¹	70	31,71±6,97	1,762	,173	
	2,50-2,99 ²	222	30,29±5,16			
	3,00-3,49 ³	294	30,62±5,36			
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	2,00-2,49 ¹	70	10,42±2,26	13,220	,000*	2-1
	2,50-2,99 ²	222	12,25±3,96			
	3,00-3,49 ³	294	11,12±2,38			
Gelecekle İlgili Endişeler	2,00-2,49 ¹	70	10,12±2,62	,433	,649	
	2,50-2,99 ²	222	10,35±2,63			
	3,00-3,49 ³	294	10,16±2,42			
Sınava Hazırlık	2,00-2,49 ¹	70	10,84±1,69	4,407	,01*	3-1
	2,50-2,99 ²	222	10,17±3,31			
	3,00-3,49 ³	294	9,68±3,32			

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve lisans not ortalamaları (GANO) arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler alt boyutunda ve sınava hazırlık alt boyutunda, istatistiki olarak anlamlı fark bulunurken, genel kaygı ve gelecek ile ilgili endişeler ant boyutlarında ise anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler alt boyutunda, not ortalaması 2,50-2,99 aralığında olan öğrencilerin skorlarının, not ortalaması 2,00-2,49 aralığında olan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Sınava hazırlık alt boyutunda ise, not ortalaması 2,00-2,49 aralığında olan öğrencilerin skorlarının, not ortalaması 3,0-3,49 aralığında olan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 20. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve yüksel lisansa devam etme düşüncesi arasında yapılan analiz sonuçları

Yüksel Lisansa Devam Etme Düşüncesi	n	X± Ss	t	p
Evet	336	65,11±12,28		
Genel Tutum				
Hayır	250	71,72±6,60	-7,710	,000*

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve yüksel lisansa devam etme düşüncesi arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum ile yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, yüksek lisans yapmak istemeyen öğrencilerin genel tutum skorlarının, yüksek lisans yapmayı düşünen öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 21. Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında yapılan analiz sonuçları

Yüksel Lisansa Devam Etme Düşüncesi		n	X± Ss	t	p
Genel Kaygı	Evet	336	32,67±5,49	11,933	,000*
	Hayır	250	37,89±4,20		
Kendinizi Nasıl Gördüğünüz ve Başkalarının Sizi Nasıl Gördüğü ile İlgili Endişeler	Evet	336	11,60±3,68	1,298	,227
	Hayır	250	11,28±2,17		
Gelecekle İlgili Endişeler	Evet	336	10,23±2,51	,067	,947
	Hayır	250	10,22±2,54		
Sınava Hazırlık	Evet	336	9,16±3,20	-1,961	,05*
	Hayır	250	11,31±3,15		

P<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel kaygı ve sınava hazırlık alt boyutları ile yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, genel kaygı alt boyutunda, yüksek lisans devam etmek istemeyenlerin skorlarının, yüksek lisansa devam etmek isteyen öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Sınava hazırlık alt boyutunda, yüksek lisansa devam etmek istemeyen öğrencilerin skorlarının, yüksek lisansa devam etmek isteyen öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, spor bilimleri fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan analiz sonuçları, literatürde bulunan çalışmalar ile desteklenerek yorumlanmıştır.

Öğrencilerin bölümleri ile KPSS kaygı düzeyleri arasında genel kaygı, “kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık” alt boyutları arasında istatistiki olarak anlamlı fark bulunmazken, “gelecekle ilgili endişeler” alt boyutunda bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu ve ortaya çıkan anlamlı farkın, spor yöneticiliği öğrencilerin gelecekle ilgili endişe alt boyutu skorlarının, beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü okuyan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Buna göre, spor yöneticiliği bölümü okuyan öğrencilerin, beden eğitimi ve spor öğretmenliği okuyan öğrencilere göre daha fazla gelecek ile ilgili kaygılandığı söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde, Altun ve ark., (2017) yapmış oldukları çalışmada, öğretmen adaylarının KPSS’ye ilişkin kaygı düzeyleri ile bölüm değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını bildirmişlerdir. Bu sonuç ile çalışmanın ölçek alt boyutlarından elde edilen sonuçların bir kısmı ile zıtlık göstermekte iken bir kısmını ise desteklemektedir.

Öğrencilerin KPSS’ yönelik tutum düzeyleri ile öğrenim gördükleri bölüm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, en yüksek tutum skorunun spor yöneticiliğinde ardından ise beden eğitimi ve spor öğretmenliğinde ve antrenörlük eğitimi bölümünde elde edildiği görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, bulunan sonuca yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüş olup, bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile sınıfları arasında yapılan analiz sonuçlarına göre, kaygı ölçeği alt boyutları ile sınıf değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise alt boyutların tamamında 4. Sınıf öğrencilerinin kaygı skorlarının diğer sınıfların skorlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, bulunan sonuca yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüş olup, bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile sınıfları arasında yapılan analiz sonuçlarına göre, tutum ile sınıf değişkeni arasında istatistiki

olarak anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise en yüksek skorun 4. Sınıfa ait olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, bulunan sonuca yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüş olup, bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, “genel kaygı, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık” alt boyutlarında istatistiki olarak cinsiyetler arası anlamlı fark bulunduğu tespit edilirken, “gelecek ile ilgili endişeler” alt boyutu ile cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, “genel kaygı, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler” alt boyutunda kadınların kaygı skorlarının erkeklerinden skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülürken, “sınava hazırlık” alt boyutunda ise erkeklerin skorlarının kadınların skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, Özbaş ve ark., (2012) yapmış oldukları araştırmada, kadın öğrencilerin kaygı düzeylerinin erkeklerin kaygı düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Çetin, (2013); Dalay, (2014); Taşkesen ve ark., (2017); Kapıkıran, (2002); Dünder, ve ark., (2008); Peleg-Popko, (2004) kadın öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinin erkeklerin KPSS kaygı düzeylerinden yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Baştürk (2007) yapmış olduğu bir araştırmada, erkek öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeylerinin, kadın öğretmen adaylarının sınav kaygı düzeylerinden yüksek olduğunu bildirmiştir. Altun ve ark., (2017) yapmış oldukları çalışmada, cinsiyet değişkeni ile KPSS kaygı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve erkek öğrencilerin KPSS kaygı düzeylerinin kadın öğrencilere oranla yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar çalışmamızı kısmen desteklemektedir. Erkeklerde kaygı düzeyinin yüksek çıkması, Türk toplumunda genelgeçer bir yargı olan erkeklerin bir aile kurabilmesi için iş sahibi olması gerekliliği yargısından kaynaklanabilir. Kadınların kaygı düzeyinin yüksek çıkması ise, kadınlarında artık günümüzde iş sahibi olma ve kendi hayatını kendi gayretiyle idame ettirme isteğinden kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile cinsiyetleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum skorları ile cinsiyetler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, kadınların tutum skorlarının erkeklerin tutum skorlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, bu alt probleme dair çalışmaların az olduğu görülmüştür. Karadeniz (2023) çalışmasında, KPSS' ye yönelik tutum düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tutum ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon testi sonuçları incelendiğinde, KPSS' ye yönelik genel tutum ile KPSS kaygı ölçeği alt boyutlarından olan “genel kaygı, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık” alt boyutları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanırken, genel tutum ile gelecekle ilgili endişeler alt boyutu arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Alan yazın incelendiğinde, bulunan sonuca yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüş olup, bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ile daha önce KPSS ye girme durumu arasında yapılan analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin genel tutum düzeyleri ile daha önce KPSS' ye girme durumları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, anlamlı fark bulunmasa da daha önce KPSS' ye giren öğrencilerin genel tutum skorlarının, KPSS' ye girmeyenlerin skorlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, bulunan sonuca yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüş olup, bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve daha önce KPSS'ye girme durumu arasında yapılan analiz sonuçları göre, genel kaygı alt boyutunda istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu, “kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler, gelecek ile ilgili endişeler ve sınava hazırlık” alt boyutlarında ise anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Genel kaygı alt boyutunda ortaya çıkan anlamlı farkın, daha önce KPSS' ye giren öğrencilerin skorlarının, daha önce KPSS' ye girmemiş olanların skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, Baştürk' ün (2007) çalışmasında, KPSS' ye daha önce giren öğretmen adaylarının kaygı skorlarının, daha önce hiç KPSS' ye girmeyen öğretmen adaylarının kaygı skorlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada da anlamlı fark çıkmamış olsa da daha önce KPSS' ye giren öğrencilerin KPSS kaygı skorlarının daha önce KPSS' ye girmemiş öğrencilerin kaygı skorlarından yüksek çıkmış olması, Baştürk' ün (2007) çalışmasından elde edilen sonucu desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve KPSS'ye yönelik ek destek alma durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, KPSS'ye yönelik ek destek alma durumu ile genel tutum arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı, skorlar incelendiğinde ise anlamlı derecede olmasa da KPSS'ye yönelik ek destek alan öğrencilerin genel tutum skorlarının KPSS'ye yönelik ek destek almayan öğrencilerin skorlarından yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, bu alt problem ile ilgili çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. Karadeniz' in (2023) yapmış olduğu çalışmada, KPSS kursuna gitme durumu ile KPSS'ye yönelik tutum düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve KPSS'ye yönelik ek destek alma durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde genel kaygı alt boyutunda istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma bulunduğu tespit edilirken diğer alt boyutlarda anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, genel kaygı alt boyutunda, KPSS'ye yönelik ek destek alan öğrencilerin genel kaygı skorlarının, KPSS'ye yönelik ek destek almayan öğrencilerin genel kaygı skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, bulunan sonuca yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüş olup, bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve kiminle yaşadığı durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum skorları ile kiminle yaşandığı değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, ortaya çıkan anlamlı farklılaşmanın, ailesi ile yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarının yurtda yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından ve arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarının yurtda yaşayan öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, bulunan sonuca yönelik herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüş olup, bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve kiminle yaşadığı durumu arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencinin kiminle yaşadığı değişkeni ile KPSS'ye yönelik kaygı ölçeği alt boyutlarının tamamı arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, “genel kaygı” alt boyutunda, ailesiyle yaşayan

öğrencilerin genel kaygı skorlarının arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerin genel kaygı skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkması ve yurttan kalan öğrencilerin genel kaygı skorlarının, arkadaşları ile evde kalan öğrencilerin genel kaygı skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkması sebebiyle anlamlı farklılaşma bulunduğu görülmüştür. “Kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler” alt boyutunda ise anlamlı farklılaşmanın, ailesi ile yaşayan öğrencilerin skorlarının, yurttan yaşayan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. “Gelecek ile ilgili endişeler” alt boyutunda bulunan anlamlı farklılaşmanın, ailesi ile yaşayan öğrencilerin skorlarının, yurttan kalan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. “Sınava hazırlık” alt boyutunda ise, ortaya çıkan anlamlı farklılaşmanın ailesiyle yaşayan öğrencilerin skorlarının ve arkadaşları ile evde yaşayan öğrencilerin skorlarının yurttan yaşayan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, Alan yazın incelendiğinde, Taşkesen ve ark., (2017) yapmış oldukları çalışmada, yurttan kalan eğitim fakültesi öğrencilerin KPSS kaygı düzeylerinin en yüksek olduğunu bildirmiştir. Ancak, bu çalışmada, KPSS kaygı ölçeğinin en yüksek skorunun ailesi ile yaşayan öğrencilere ait olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, çalışmadan elde edilen sonucu desteklememektedir. Ayrıca alan yazında bu alt problem ile ilgili çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve gelir düzeyleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum düzeyi ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu ve bu farklılaşmanın gelir seviyesi orta olan öğrencilerin tutum düzeylerinin, gelir seviyesi düşük olan öğrencilerin genel tutum düzeylerinden anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, Karadeniz (2023) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının KPSS’ye yönelik tutumları ile ailenin gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmiştir. Bu sonuç, çalışmamızla zıtlık göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde bu alt probleme yönelik çalışmaların azınlıkta olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve gelir düzeyleri arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, “kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler” alt boyutunda, istatistiki olarak anlamlı fark bulunduğu, diğer alt boyutlarda anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin skorlarının, gelir düzeyi orta olan öğrencilerin skorlarından anlamlı

derecede yüksek olduğu ve gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin skorlarının, gelir düzeyi orta olan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin yüksek çıkması, öğretmen adaylarının, gelir durumları düşük olması sebebiyle KPSS’ de başarılı olamama korkusu yaşadıkları ve kaygılarının bu yüzden arttığı söylenebilir. Gelir düzeyi yüksek olan grubun kaygı düzeyinin yüksek çıkması ise, yaşam kalitesini düşürmemek için KPSS’ de başarılı olma isteğinden dolayı kaygı düzeyinin arttığı söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde, belirtilen alt probleme dair çalışmaların azlığı dikkat çekmekte olup, Altun ve ark., (2017) yapmış oldukları çalışmada, aile gelir düzeyi ile KPSS kaygı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ve aile gelir düzeyi yüksek olan grubun KPSS kaygı düzeylerinin “Genel kaygı” ve “Gelecek endişesi” alt boyutunda diğer gruplardan yüksek olduğu bildirmiştir. Bu sonuç, çalışmamızı kısmen destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve lisans not ortalamaları (GANO) arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu ve bu anlamlı farklılaşmanın, not ortalaması 3,00-3,49 aralığında olan öğrencilerin genel tutum skorlarının not ortalaması 2,50-2,99 aralığında olan öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek çıkmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde, bu sonuca yönelik herhangi bir çalışmanın bulunmadığı görülmüş olup bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve lisans not ortalamaları (GANO) arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, “kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler alt boyutunda ve sınava hazırlık” alt boyutunda, istatistiki olarak anlamlı fark bulunurken, “genel kaygı ve gelecek ile ilgili endişeler” alt boyutlarında ise anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, kendinizi nasıl gördüğünüz ve başkalarının sizi nasıl gördüğü ile ilgili endişeler alt boyutunda, not ortalaması 2,50-2,99 aralığında olan öğrencilerin skorlarının, not ortalaması 2,00-2,49 aralığında olan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Sınava hazırlık alt boyutunda ise, not ortalaması 2,00-2,49 aralığında olan öğrencilerin skorlarının, not ortalaması 3,0-3,49 aralığında olan öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, Erim ve ark., (2011) çalışmalarında Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda okuyan öğrencilerin not ortalamaları ile KPSS kaygı düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı fark

bulduğunu tespit etmişlerdir. Altun ve ark., (2017) ise yapmış oldukları çalışmada, öğretmen adaylarının KPSS'ye ilişkin kaygı düzeyleri ile akademik not ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığını belirtmiştir. Alan yazından elde edilen sonuçların bir kısmı bu çalışmayı desteklerken bir kısmının zıtlık gösterdiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS tutum düzeyleri ve yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel tutum ile yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde ise, yüksek lisans yapmak istemeyen öğrencilerin genel tutum skorlarının, yüksek lisans yapmayı düşünen öğrencilerin genel tutum skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Alan yazın incelendiğinde, Karadeniz, (2023) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının KPSS'ye yönelik tutumları ile yüksek lisans yapma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, literatür incelemesinde bu alt problem ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin KPSS kaygı düzeyleri ve yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında yapılan analiz sonuçları incelendiğinde, genel kaygı ve sınava hazırlık alt boyutları ile yüksek lisansa devam etme düşüncesi arasında istatistiki olarak anlamlı farklılaşma bulunduğu tespit edilmiştir. Skorlar incelendiğinde, genel kaygı alt boyutunda, yüksek lisans devam etmek istemeyenlerin skorlarının, yüksek lisansa devam etmek isteyen öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Sınava hazırlık alt boyutunda, yüksek lisansa devam etmek istemeyen öğrencilerin skorlarının, yüksek lisansa devam etmek isteyen öğrencilerin skorlarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazın incelendiğinde, bu sonuca yönelik herhangi bir çalışmanın bulunmadığı görülmüş olup bu sonucun alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakılarak, aşağıda bulunan öneriler de bulunulabilir.

- Öğrencilerin kamu personeli seçme sınavına yönelik tutumlarını geliştirmek ve kaygı düzeylerini azaltmak amacıyla, belirli aralıklarla seminerler düzenlenebilir.
- Öğrencilerin kamu personeli seçme sınavına yönelik tutumlarını geliştirmek ve kaygı düzeylerini azaltmak amacıyla okullarında belirli aralıklarla KPSS deneme sınavlarına girmeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20), 283-299.
- Altun Z, Avcı G, Özüpekçe S, Gümüş N (2017). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı (Kpss) Kaygısının İncelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(33), 151- 166.
- Altun, Z., Avcı, G., Özüpekçe, S., ve Gümüş, N. (2017). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı (Kpss) Kaygısının İncelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(33), 151- 166.
- Arıkan, R., (2004) *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*, Asil Yayıncılık, Ankara.
- Arkonaç, S. (1993). *Psikoloji Zihin Süreçleri*. İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Baltaş, A. (2005). *Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Baştürk, R. (2007). Kamu Personeli Seçme Sınavına Hazırlanan Öğretmen Adaylarının Sınav Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 17, Sayı: 2:163-176.
- Baştürk, R. (2007). Kamu Personeli Seçme Sınavına Hazırlanan Öğretmen Adaylarının Sınav Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 17, Sayı: 2:163-176.
- Bildik, T. (2007). *Sınav Kaygısı*. İzmir: İlya Yayınevi.
- Çetin. Ş. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Yönelik Kaygılarının İncelenmesi. *Milli Eğitim. Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 42 (197). s. 158-168.
- Dalay, Y. (2024). Elit Hentbolcularda Psikolojik Sağlık, Zihinsel Dayanıklılık ve Kaygı. Duvar Yayınları, İzmir.
- Dündar, S., Topçu, B., ve Yapıcı, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Bazı Kişilik Özelliklerine Göre Sınav Kaygısının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28(1) 171-186.
- Eraslan, L. (2006). Öğretmenlik mesleğine girişte Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) yönteminin değerlendirilmesi. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1).
- Ergün, M. (2005). İlköğretim Okulları Öğretmen Adaylarının KPSS'deki Başarı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Kastamonu ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13 (2), 311-326.
- Erim, E., Şirinkan, A., ve Öztürk, M. E. (2011). Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Son Sınıf Öğrencilerinin Kpss Kaygısı, Umutsuzluk Düzeyleri ve İş Bulma Endişelerinin İncelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23).

- Erkan Z, Güçray, S., ve Çam, S. (2002). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10).
- Geçtan, E. (1993). *İnsan Olmak*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Gezgin, M. F. ve Amman, T. (1993). Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor. *II. Ulusal Sempozyumu*, 234-237, Manisa.
- İnceoğlu, M. (2000). *Tutum algı iletişim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kapıkıran, Ş. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Sınav Kaygısının Bazı Psiko-Sosyal Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Pamukkale Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11(1). 34-43.
- Karaçanta. H. (2009). Öğretmen adayları için kamu personeli seçme sınavı kaygı ölçeği geliştirilmesi (Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması). Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı 25. s. 50-57.
- Karadağ, S. (2012). *İlköğretim 8. Sınıf ve Lise 11. Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Bağlı Olarak Karşılaştırılması (Kırıkkale Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale. Ceylan, R. (2008).
- Karadeniz, A. (2023). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kamu Personel Seçme Sınavına (Kpss) Yönelik Tutumları*. Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Zonguldak.
- Karasar N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Önal, B. (2011). “*Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kamu Personeli Seçme Sınavındaki (KPSS) Başarı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*”, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öner, N. (1990). *Sınav Kaygısı Envanteri El Kitabı*. İstanbul: Yükseköğretimde Rehberliği Yayma Vakfı Yayını.
- Özbaş, A. A., Sayın, A., ve Coşar, B. (2012). Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerde Sınav Öncesi Anksiyete Düzeyi İle Erken Dönem Uyumsuz Şema İlişkilerinin İncelenmesi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi* 1,81-89
- Özoğul, S. (2005). Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ nin Son Sınıfında Okuyan Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleği İle İlgili Mesleki Değerlendirmeleri,
- Peleg-Popko, O. (2004). Differentiation and test anxiety in adolescents. *Journal of Adolescent*. 27. 645-662.

- Sarason Irwing G., ve Sarason Barbara R. (1990). *Test Anxiety*”, *Handbook of Social and Evaluative Anxiety*, Ed. by. Harold Leitenberg, New York, Plenum Press., pp.475-96.
- Sarason, G. I. (1978). “The Test Anxiety Scale: Concept and Research”, *Stress and Anxiety*. Vol.5, Ed. by. Charles Donald Spielberger, *Irwing G Sarason, Washington D.C., Hemisphere Publishing Corp.*
- Sarason, I. G. (1984). Stress, Anxiety, And Cognitive İnterference: *Reactions to tests. Journal of Personality ve Social Psychology*, 46, 929-938.
- Taşkesen, O., İşgör, İ. Y., Önal, M., Kurt, C., Kurt, N. ve Zhakanova, G. (2017). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı Kaygı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 59-68.
- Topp, R. (1989). “Effect of Relaxation or Exercise on Undergraduates’ Test Anxiety”, *Perceptual and Motor Skills, Vol. LXIX*,, pp.35-41.
- Tümkiye, S., Aybek, B. ve Çelik, M. (2007). KPSS’ye Girecek Mezun ve Son Sınıf Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk ve Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (2), 953-974.
- Ümmet, D. ve Otrar, M. (2015). Kamu Personeli Seçme Sınavına (Kpss) Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*. 6(13). 1 – 14.

5. Bölüm

BASKETBOLCULARDA ZİHİNSEL DAYANIKLILIK VE SPORDA İMGELEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ¹

Seher İRİDİL², Nevzat DİNÇER³

ÖZET

Bu çalışmada Batman ilindeki basketbolcuların zihinsel dayanıklılık ve sporda imgeleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla katılımcılara demografik bilgi formu, Sheard ve ark., (2009) tarafından geliştirilen Altıntaş ve Bayar-Koruç (2016) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri", Hall ve ark., (1998) tarafından geliştirilen Vurgun (2010) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan "Sporda İmgeleme Envanteri" basketbol sporu ile ilgilenen lisanslı sporculara uygulanmıştır. Çalışmamızda, Batman Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde lisanslı olarak basketbol sporu ile uğraşan lisanslı 1200 basketbolcu evrenimizi oluşturmaktadır. Örneklem grubumuzu; 17-25 ve üzeri yaş arası 597 basketbol sporcusu oluşturmaktadır.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programına aktararak analiz edilmiştir. Kişisel bilgilere ait frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak verilerin normal dağılım sergilediği veya sergilemediği test edilmiştir. Elde edilen verilerin Skewness ve kurtosis (çarpıklık ve basıklık) değerleri -2 ile +2 arasında olduğu için değişkenlerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır (George ve Mallery, 2010). Netice olarak, çalışmada frekans ve yüzde analizi, bağımsız değişken t testi, ANOVA analizi, Post Hoc testlerinden Scheffe ve Gabriel testleri ile Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

Kadın basketbolcuların imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme ve motivasyonel genel ustalık düzeyleri erkek basketbolculara göre daha yüksek düzeydedir. Yaş değişkenine

¹ Bu araştırma yayımlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Batman, Türkiye.

³ Doç. Dr. Batman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Batman, Türkiye.

Orcid: 0000-0003-2415-9449 Mail: Nevzat.Dincer@batman.edu.tr

göre zihinsel dayanıklılık ölçeği kontrol alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların spor yılı incelendiğinde sporda imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamsal farklılık tespit edilmiştir. Haftada kaç gün antrenman yapıyorsunuz değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven ve devamlılık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistik bakımından anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Mevkii değişkenine göre oyun kurucu ve uzun forvet pozisyonunda oynayanların devamlılık düzeyleri, kısa forvet pozisyonunda oynayanlara göre daha yüksek düzeydedir. Bölgesel ligde oynayanların kontrol düzeyleri yerel ligde oynayanlara göre daha yüksektir.

Anahtar kelimeler: Basketbol, motivasyon, sporda imgeleme, zihinsel dayanıklılık

**THE INSTITUTE OF GRADUATE EDUCATION OF BATMAN
UNIVERSITY THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE IN
PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS**

ABSTRACT

This study aimed to examine the relationship between mental endurance and sports imagination skills of basketball players in Batman province. In order to collect data in the study, participants were given a demographic information form, Sheard et al. "Mental Toughness Inventory in Sports", developed by Altıntaş and Bayar-Koruç (2016), developed by Altıntaş and Bayar-Koruç (2016), and whose validity and reliability studies were conducted, was published by Hall et al. (1998) and adapted to Turkish by Vurgun (2010) was applied to licensed athletes interested in basketball. In our study, 1200 licensed basketball players who are licensed in Batman Youth and Sports Provincial Directorate constitute our universe. Our sample group; It consists of 597 basketball athletes aged 17-25 and over.

The data obtained in the research were analyzed by transferring to the SPSS 22.0 package program. Frequency and percentage analysis of personal information was performed. In the analysis of the data, it was tested whether the data exhibited normal distribution or not by looking at the skewness and kurtosis values. Since the Skewness and kurtosis values of the data obtained were between -2 and +2, it was assumed that the variables showed normal distribution (George and Mallery, 2010). As a result, frequency and percentage analysis, independent variable t test, ANOVA analysis, Post Hoc tests such as

Scheffe and Gabriel tests and Pearson correlation analysis were used in the study. The statistical significance level was determined as 0.05.

The imagery scale motivational specific imagery, cognitive specific imagery, cognitive general imagery and motivational general mastery levels of female basketball players are higher than male basketball players. A statistically significant difference was detected between the mental toughness scale control subscale score average according to the age variable. When the participants' sports year was examined, a statistically significant difference was detected between the score averages of the sports Imagination Scale motivational specific imagery, cognitive specific imagery, cognitive general imagery, motivational general arousal and motivational general mastery subscales. A statistically significant difference was detected between the mean scores of the mental toughness scale confidence and continuity sub-dimensions according to the variable "How many days a week do you train?" According to the position variable, the continuity levels of those who play in the playmaker and long forward positions are higher than those who play in the small forward position. The control levels of those playing in the regional league are higher than those playing in the local league.

Keywords: Basketball, motivation, imagery in sports, mental toughness

GİRİŞ

Spor, insanlığın hayatta kalma mücadelesi verdiği, yiyecek sağlama, barınma ve dış tehditlere karşı korunma gibi durumlar nedeniyle ortaya çıkmıştır. Zaman içinde sporun ilkeleri belirlenmiş, hedeflere uyum sağlanmış ve günümüzdeki temellerini oluşturmuştur. İnsanlar, dış dünyayla etkileşim içinde oldukları mücadelelerle spor yapmaya başlamış ve bu mücadelelerle gelişmeye devam etmiştir (Mirzeoğlu ve ark., 2011). Dünyada en popüler spor dallarından biri olan basketbol, yetenekli sporcuların bulunmasıyla sürekli bir gelişim içindedir. Her geçen gün basketbola olan ilgi artmaktadır. Özellikle son yıllarda yapılan kural değişiklikleri, oyunun daha da çekici hale gelmesine katkıda bulunmuştur. Modern basketbol, hızı, çekiciliği, atletizmi ve esnekliği bünyesinde barındırdığı için üst seviyede şut atan ve mükemmel savunma yapan takımların ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Sporcunun her zaman zihinsel olarak hazırlıklı ve dayanıklılığı yüksek olması gerekmektedir. Bu durumda sporcunun baskı ve stres altında kalmasına sebebiyet verdiğinden dolayı psikolojik etkileri de olabilmektedir (Şimşek ve ark., (2023a). Zihinsel dayanıklılığı yüksek olan sporcular genellikle kendilerini rahat, sakin ve enerji dolu hissettiren iki beceriyi geliştirmeyi öğrenmiş olabilirler. Bunlardan ilki, kriz veya beklenmedik durumlarda pozitif enerji akışlarını artırma yeteneğidir. Bu, enerjinin olumlu yönde kullanılması anlamına gelir. İkincisi ise, stres, olumsuzluklar ve rekabet ile ilgili doğru tutumları benimsemek için olumlu şekillerde düşünmeyi öğrenmiş olmalarıdır. Bu beceriler, zihinsel dayanıklılığı güçlendiren ve sporcuların performanslarını artıran önemli unsurlardır. Zihinsel dayanıklılık ile ilgili yapılan geliştirici zihinsel antrenman türleri ile sporcuların performans düzeylerinde yükselme görülmesine rağmen sporcuların bireysel farklılık durumlarından kaynaklı her sporcuda istenilen seviyedeki sonuçlara ulaşamamaktadır. Spor psikolojisi alanında tüm sporcuların yapmış olduğu zihinsel antrenmanlardan farklı sonuçların elde edildiği, istenilen psikolojik yeterliliğe de elverişli olmaları istenmektedir. (Altıparmak, 2019). Zihinsel dayanıklılık, genel olarak, sporun bir oyuncuya özel olarak yüklediği birçok taleple (rekabet, antrenman, yaşam tarzı) rakiplerinizden daha iyi başa çıkmanıza olanak sağlar.

Fiziksel performansın geliştirilmesiyle ilişkilendirilen gevşeme, hedef belirleme, kendi kendine konuşma gibi pek çok psikolojik beceri bulunmaktadır. Bu becerilerden biri de imgeleme becerisidir (Tiryaki, 2000). İmgeleme, fiziksel olarak pratik yapmadan, yalnızca planlı ve yoğun bir şekilde hayal ederek (zihinde canlandırarak) yeni bir hareketin öğrenilmesi veya zaten bilinen bir hareketin mükemmelleştirilmesi sürecidir (İkizler ve Karagözoğlu, 1997).

Problem Durumu

Basketbol sporcularında zihinsel dayanıklılık ve imgeleme becerisinin antrenman öncesinde, esnasında ve sonrasındaki etkileri, antrenman dönemlerindeki sınırlamalara sahiptir.

Araştırmanın Problem Cümlesi

Basketbol sporcularının antrenman dönemlerindeki zihinsel dayanıklılık ve imgeleme becerisinin performansa etkisi nedir?

Araştırmanın Amacı

Basketbol sporcularının zihinsel dayanıklılık ve imgeleme becerisinin antrenman sürecindeki etkisini inceleyerek, bu zihinsel etkilerin basketbol sporcularının gelişimine katkısını belirlemektir. Bu çalışmada Batman ilinde basketbol oyuncularında zihinsel dayanıklılık ve sporda imgeleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaç edinilmiştir.

Araştırmanın Önemi

Basketbol, çocukların fiziksel ve bilişsel gelişimi için önemli bir spordur. Bu çalışmada, basketbol oyuncularında zihinsel dayanıklılık ve imgeleme becerisini performans üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sportif etkinlikler kapsamında, bu zihinsel etkilerin basketbol oyuncularına ne derece de etkisinin olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, zihinsel etkisi olan zihinsel dayanıklılık ve imgelemenin performans üzerindeki etkisini daha kapsamlı bir şekilde inceleyerek, basketbol oyuncuları için faydalarını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- ✓ Çalışma, Batman ilinde basketbol sporu ile ilgilenen 17-25 ve üzeri yaş arasındaki lisanslı sporcular ile sınırlıdır.
- ✓ Çalışma verileri; Araştırmada veri toplama araçları olarak, “Kişisel Bilgi Formu”, “Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri”, “Sporda İmgeleme Envanteri” ölçtüğü yapı ile sınırlandırılmıştır.
- ✓ Çalışmanın verileri; yüz yüze anket formları doldurularak veriler toplanmıştır.

Araştırmanın Sayıtları

- ✓ Araştırmaya katılanların bu araştırmada yapılan görüşme sorularına içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.
- ✓ Araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan görüşme sorularının araştırmanın amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.

- ✓ Araştırmacının tarafsız ve yansız olarak gözlem ve görüşme yapacağı varsayılacaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, basketbol oyuncularında zihinsel dayanıklılık ve sporda imgeleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden iki veya daha fazla değişken arasındaki farklılıkları bulmaya, verilerin değişim varlığının ve derecesini bulmaya yarayan (Karasar, 2015) ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir.

Çalışmanın Evren ve Örneklemi

Batman ili Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde lisanslı olarak basketbol sporu ile uğraşan lisanslı 1200 basketbolcu evrenimizi oluşturmaktadır. Örneklem grubumuzu; 17-25 ve üzeri 597 basketbol sporcusu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma verilerinin elde edilebilmesi için oluşturulan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birinci bölüm “Kişisel Bilgi Formu” ikinci bölüm “Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği” üçüncü bölüm “Sporda İmgeleme Envanteri” kullanılmıştır. Basketbolculara yapılan anket formları elden dağıtılarak veriler toplanmıştır.

Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği

Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri: Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarını ölçmek amacıyla Sheard ve ark., (2009) tarafından geliştirilen ölçek, Altıntaş (2015) tarafından Türkçe 'ye uyarlanmıştır. Ölçek, toplam zihinsel dayanıklılık hakkında bilgi sağlamanın yanında; güven (1, 5, 6, 11, 13, 14), devamlılık (3, 8, 10, 12) ve kontrol (2, 4, 7, 9) alt boyutlarını belirleyen 14 sorudan oluşmaktadır. Sporcular maddelerde yer alan ifadelere ne ölçüde katıldıklarını belirtmek için 4'lü likert tipi (tamamen yanlış, yanlış, doğru, tamamen doğru) bir değerlendirme yapmaktadırlar. Ölçekte ters sorular yer almaktadır (2, 4, 7, 8, 9, 10).

Sporda İmgeleme Envanteri

Hall ve ark., (1998) tarafından geliştirilen ve Vurgun (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Sporda İmgeleme Envanteri (Sport Imagery Questionnaire-SIQ) kullanılmıştır. Bu envanter, 30 madde ve 7'li likert tipinden (1=nadiren kullanırım, 7=sıklıkla kullanırım) oluşmaktadır ve 5 alt boyuta sahiptir. Bu alt boyutlar: Motivasyonel Özel İmgeleme (MÖ) (Madde 1, 6, 11, 16, 21, 26), Bilişsel Özel İmgeleme (BÖ) (Madde 3, 8, 13, 18, 23, 28), Bilişsel Genel İmgeleme (BG) (Madde 4, 9, 14, 19, 24, 29), Motivasyonel Genel Uyarılmışlık (MG-UY) (Madde 2, 7, 12, 17, 22, 27), Motivasyonel Genel Uсталık (MG-U) (Madde 5, 10, 15, 20, 25,

30) şeklindedir. Ölçek genel toplam ve alt boyutları güvenilirlik katsayısı Motivasyonel Özel İmgeleme (MÖ) alt boyutu için .82, Bilişsel Özel İmgeleme (BÖ) alt boyutu için . 86, Bilişsel Genel İmgeleme (BG) alt boyutu için . 84, Motivasyonel Genel Uyarılmışlık (MG-UY) alt boyutu için .61, Motivasyonel Genel Uсталık (MG-U) alt boyutu için .87 ve toplam ölçek için ise .94 bulunmuştur.

Yapılan bu çalışmada Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği güvenilirlik toplam puanı 0,40 olduğu Sporda İmgeleme Envanteri güvenilirlik toplam puanı ise 0,81 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programına aktarılarak analiz edilmiştir. Kişisel bilgilere ait frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak verilerin normal dağılım sergilediği veya sergilemediği test edilmiştir. Elde edilen verilerin Skewness ve kurtosis (çarpıklık ve basıklık) değerleri -2 ile +2 arasında olduğu için değişkenlerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır (George ve Mallery, 2010). Netice olarak, çalışmada frekans ve yüzde analizi, bağımsız değişken t testi, ANOVA analizi, Post Hoc testlerinden Scheffe ve Gabriel testleri ile Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcılara ait kişisel bilgiler

Değişkenler	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	243	40,7
	Erkek	354	59,3
Yaş	17 – 20 yaş	482	80,7
	21 – 24 yaş	65	10,9
	25 yaş ve üzeri	50	8,4
Eğitim Durumu	Lise	511	85,6
	Üniversite	86	14,4
Spor Yılı	1 – 3 yıl	256	42,9
	4 – 6 yıl	265	44,4
	7 yıl ve üzeri	76	12,7
Haftada kaç gün antrenman yapıyorsunuz	1 – 3 gün	282	47,2
	4 – 5 gün	243	40,7
	6 – 7 gün	72	12,1
Mevkii	Oyun kurucu	231	38,7
	Şutör gard	110	18,4
	Pivot	78	13,1
	Kısa forvet	97	16,2
	Uzun forvet	81	13,6
Oynamış olduğunuz lig	Yerel lig	464	77,7

	Bölgesel lig	133	22,3
	Toplam	597	100,0

Tablo 1’de katılımcılara ait kişisel bilgiler incelendiğinde 243’ü (40,7) kadın, 354’ü (59,3) erkektir. 482’si (80,7) 17 – 20 yaş aralığında, 65’i (%10,9) 21 – 24 yaş aralığında, 50’si (%8,4) 25 yaş ve üzeridir. Katılımcıların 511’i (%85,6) lise eğitimi, 86’sı (%14,4) üniversite eğitimi almışlardır. Katılımcıların 256’sı (%42,9) 1 – 3 yıl, 265’i (%44,4) 4 – 6 yıl, 76’sı (%12,7) ise 7 yıl ve üzeri spor yılına sahiptir. 282’si (%47,2) haftada 1 – 3 gün antrenman yapmakta, 243’ü (%40,7) haftada 4 – 5 gün antrenman yapmakta, 72’si (%12,1) haftada 6 – 7 gün antrenman yapmaktadır. Mevkii olarak 231’i (%38,7) oyun kurucu, 110’u (%18,4) şütör gard, 78’i (%13,1) pivot, 97’si (%16,2) kısa forvet, 81’i (%13,6) uzun forvet pozisyonunda oynamaktadır. 464’ü yerel lig, 133’ü (%22,3) ise bölgesel ligde oynamıştır.

Tablo 2. Sporda imgeleme envanteri ve sporda zihinsel dayanıklılık ölçeği alt boyutları ve toplam puan ortalamasına ait bulgular

	n	Min.	Max.	Ort.	Ss.	Skewness	Kurtosis
Güven	597	8,00	24,00	2,76	2,89	-,005	,076
Devamlılık	597	6,00	15,00	2,65	1,79	,127	-,182
Kontrol	597	4,00	16,00	2,29	2,33	-,131	-,362
Sporda Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puan	597	24,00	53,00	2,59	4,29	,415	1,038
Motivasyonel Özel İmgeleme	597	6,00	42,00	4,22	5,26	,172	,329
Bilişsel Özel İmgeleme	597	6,00	42,00	4,26	4,73	-,060	,742
Bilişsel Genel İmgeleme	597	6,00	42,00	4,31	4,94	,132	,480
Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	597	6,00	42,00	4,20	4,85	,243	,644
Motivasyonel Genel Ustalık	597	6,00	42,00	4,32	5,16	,074	,358
Sporda İmgeleme Ölçeği Toplam Puan	597	30,00	210,00	4,26	19,25	,370	1,807

Tablo 2 incelendiğinde zihinsel dayanıklılık ölçeği alt boyutlarından en önemlisinin $2,76 \pm$ puan ortalaması ile güven alt boyutu olduğu belirlenmiştir. Zihinsel dayanıklılık ölçeği toplam puan ortalaması ise $2,59 \pm$ olduğu belirlenmiştir. Basketbol oyuncularının zihinsel dayanıklılık düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir. Sporda imgeleme ölçeği alt boyutlarından en önemlisinin $4,32 \pm$ puan ortalaması ile motivasyonel genel ustalık alt boyutu olduğu bulunmuştur. Sporda imgeleme ölçeği toplam puan ortalaması ise $4,26 \pm$ olduğu belirlenmiştir. Basketbol oyuncularının sporda imgeleme düzeylerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine ait t testi bulguları

		Cinsiyet	n	Ort.	Ss.	t	p	
Spor da Zihinsel Dayanıklılık Envanteri	Güven	Kadın	243	2,82	3,09	2,601	,010*	
		Erkek	354	2,72	2,71			
	Devamlılık	Kadın	243	2,68	1,69	1,188	,235	
		Erkek	354	2,63	1,85			
	Kontrol	Kadın	243	2,25	2,49	-	1,279	,201
		Erkek	354	2,32	2,20			
Spor da İmgeleme Ölçeği	Motivasyonel Özel İmgeleme	Kadın	243	4,34	5,41	2,777	,006*	
		Erkek	354	4,14	5,10			
	Bilişsel Özel İmgeleme	Kadın	243	4,36	4,56	2,540	,011*	
		Erkek	354	4,19	4,81			
	Bilişsel Genel İmgeleme	Kadın	243	4,50	4,90	4,702	,000*	
		Erkek	354	4,18	4,82			
	Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	Kadın	243	4,25	5,01	1,382	,167	
		Erkek	354	4,16	4,74			
Motivasyonel Genel Ustalık	Kadın	243	4,44	5,49	3,007	,003*		
	Erkek	354	4,23	4,87				

*P<0,005

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven alt boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Kadın basketbolcuların güven düzeyleri erkek basketbolculara göre daha yüksek seviyededir. Zihinsel dayanıklılık ölçeği devamlılık ve kontrol alt boyutlarında ise puan ortalaması arasında istatistiki bakımdan anlamlı farklılaşmaya rastlanılmamıştır ($p>0,05$). Sporda imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistik bakımından anlamsal farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Kadın basketbolcuların imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme ve motivasyonel genel ustalık düzeyleri erkek basketbolculara göre daha yüksek düzeydedir. Motivasyonel genel uyarılmışlık alt boyutu puan ortalaması arasında ise istatistiki açıdan herhangi bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4. Yaş değişkeni ANOVA analizine ait bulgular

		Yaş	n	Ort.	Ss.	f	p	Gabriel Anlamlı Fark	
Sporda Zihinsel Dayanıklılık	Envanteri	Güven	17 - 20 yaş ⁽¹⁾	482	2,77	2,74	1,627	,197	
			21 - 24 yaş ⁽²⁾	65	2,66	1,62			
			25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	2,80	4,88			
	Devamlılık	17 - 20 yaş ⁽¹⁾	482	2,65	1,67	2,107	,122		
		21 - 24 yaş ⁽²⁾	65	2,57	1,21				
		25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	2,75	3,06				
	Kontrol	17 - 20 yaş ⁽¹⁾	482	2,36	2,26	17,614	,000*	1>2,3	
		21 - 24 yaş ⁽²⁾	65	1,96	2,39				
		25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	2,10	2,08				
Sporda İmgeleme Ölçeği	Motivasyonel Özel İmgeleme	17 - 20 yaş ⁽¹⁾	482	4,23	4,99	,416	,660		
		21 - 24 yaş ⁽²⁾	65	4,28	3,99				
		25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	4,13	8,41				
	Bilişsel Özel İmgeleme	17 - 20 yaş ⁽¹⁾	482	4,23	4,49	1,430	,240		
		21 - 24 yaş ⁽²⁾	65	4,39	4,15				
		25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	4,33	7,11				
	Bilişsel Genel İmgeleme	17- 20 yaş ⁽¹⁾	482	4,32	4,71	2,073	,127		
		21- 24 yaş ⁽²⁾	65	4,39	2,72				
		25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	4,10	8,19				
	Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	17 - 20 yaş ⁽¹⁾	482	4,16	4,54	2,594	,076		
		21 - 24 yaş ⁽²⁾	65	4,34	4,65				
		25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	4,36	7,32				
Motivasyonel Genel Ustalık	17- 20 yaş ⁽¹⁾	482	4,28	5,09	8,370	,000*	2>1,3		
	21 - 24 yaş ⁽²⁾	65	4,71	3,43					
	25 yaş ve üzeri ⁽³⁾	50	4,16	6,79					

*p<0,005

Tablo 4 incelendiğinde yaş değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği kontrol alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir ($p<0,05$). 17– 20 yaş aralığında olan basketbol oyuncularının kontrol düzeyleri, 21 – 24 yaş ile 25 yaş ve üzeri olan basketbol oyuncularına göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Güven ve devamlılık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır ($p>0,05$). Sporda imgeleme ölçeği motivasyonel genel ustalık alt boyutu puan ortalaması arasında istatistiki açıdan anlamsal farklılaşma bulunmaktadır ($p<0,05$). 21 – 24 yaş aralığında olan basketbol oyuncularının motivasyonel genel ustalık düzeyleri, 17 – 20 yaş ile 25 yaş ve üzeri olan basketbol oyuncularına göre daha yüksek düzeydedir. Motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme ve motivasyonel

genel uyarılmışlık alt boyutlarında istatistik bakımından anlamsal farklılaşma tespit edilmemiştir ($p<0,05$).

Tablo 5. Eğitim Durumu değişkenine ait t testi bulguları

		Eğitim Durumu	n	Ort.	Ss.	t	p
Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri	Güven	Lise	511	2,77	2,65	,351	,726
		Üniversite	87	2,74	4,03		
	Devamlılık	Lise	511	2,65	1,65	,189	,850
		Üniversite	86	2,64	2,48		
	Kontrol	Lise	511	2,30	2,36	,407	,685
		Üniversite	86	2,27	2,12		
Sporda İmgeleme Ölçeği	Motivasyonel Özel İmgeleme	Lise	511	4,24	4,88	,692	,490
		Üniversite	86	4,14	7,13		
	Bilişsel Özel İmgeleme	Lise	511	4,25	4,54	-,627	,532
		Üniversite	86	4,31	5,73		
	Bilişsel Genel İmgeleme	Lise	511	4,34	4,60	1,684	,095
		Üniversite	86	4,13	6,54		
	Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	Lise	511	4,18	4,66	-	,244
		Üniversite	86	4,31	5,84		
		Üniversite	86	4,31	5,07		
Motivasyonel Genel Ustalık	Lise	511	4,31	5,07	-,101	,920	
Üniversite	86	4,32	5,70				

$p>0,005$

Tablo 5 incelendiğinde eğitim durumu değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven, devamlılık ve kontrol alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p<0,05$). Sporda imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiki bakımdan anlamsal farklılaşmaya rastlanılmamıştır ($p<0,05$).

Çizelge 4. 6. Spor yılı değişkeni ANOVA analizine ait bulgular

		Spor Yılı	n	Ort.	Ss.	f	p	Gabriel Anlamlı Fark
Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri	Güven	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	255	2,73	2,76	16,901	,000*	3>1,2
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	2,71	2,81			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	77	3,05	3,02			
	Devamlılık	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	256	2,67	1,77	2,919	,055	
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	2,60	1,78			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	76	2,73	1,86			
	Kontrol	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	256	2,31	2,19	,268	,765	
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	2,29	2,38			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	76	2,25	2,59			
Sporda İmgeleme Ölçeği	Motivasyonel Özel İmgeleme	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	256	4,13	4,98	16,176	,000*	3>1,2
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	4,16	5,14			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	76	4,74	5,57			
	Bilişsel Özel İmgeleme	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	256	4,12	4,76	17,088	,000*	3>1,2
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	4,26	4,56			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	76	4,71	4,22			
	Bilişsel Genel İmgeleme	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	256	4,20	4,61	6,073	,002*	3>1
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	4,34	4,77			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	76	4,56	6,13			
	Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	256	4,08	4,53	19,163	,000*	3>1,2
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	4,16	4,82			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	76	4,71	4,92			
	Motivasyonel Genel Ustalık	1 - 3 yıl ⁽¹⁾	256	4,19	4,89	7,107	,001*	3>1
		4 - 6 yıl ⁽²⁾	265	4,36	5,28			
		7 yıl ve üzeri ⁽³⁾	76	4,58	5,27			

*p<0,005

Tablo 6 incelendiğinde spor yılı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur (p<0,05). 7 yıl ve üzeri sporculuk yaşı olanların güven düzeyleri, 1 – 3 yıl ve 4 – 6 yıl olanlara göre daha yüksek seviyededir. Devamlılık ve kontrol alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamsal farklılık bulunmamaktadır (p>0,05). Sporda imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamsal farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). 7 yıl ve üzeri spor yılı olan basketbol oyuncularının motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme ve motivasyonel genel uyarılmışlık düzeyleri 1 – 3 yıl ve 4 – 6 yıl spor yılı olan basketbol oyuncularına göre daha yüksek düzeydedir. 7 yıl ve üzeri spor yılı olan basketbol oyuncularının bilişsel genel imgeleme ve

motivasyonel genel ustalık düzeyleri, 1 – 3 yıl spor yılı olanlara göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Haftada kaç gün antrenman yapıyorsunuz değişkeni ANOVA analizine ait bulgular

		Haftada Kaç Gün Antrenman Yapıyorsunuz			n	Ort.	Ss.	f	p	Gabriel Anlamlı Fark
Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri	Güven	1 - 3 gün ⁽¹⁾	281	2,78	2,72	9,580	,000*	,119	1,2>3	
		4 - 5 gün ⁽²⁾	243	2,81	2,88					
		6 - 7 gün ⁽³⁾	73	2,53	3,21					
	Devamlılık	1 - 3 gün ⁽¹⁾	282	2,65	1,64	4,767	,009*		1,2>3	
		4 - 5 gün ⁽²⁾	243	2,69	1,86					
		6 - 7 gün ⁽³⁾	72	2,51	2,00					
	Kontrol	1 - 3 gün ⁽¹⁾	282	2,31	2,38	2,134				
		4 - 5 gün ⁽²⁾	243	2,24	2,38					
		6 - 7 gün ⁽³⁾	72	2,39	1,81					
Sporda İmgeleme Ölçeği	Motivasyonel Özel İmgeleme	1 - 3 gün ⁽¹⁾	282	4,21	5,33	3,212	,041*		2>3	
		4 - 5 gün ⁽²⁾	243	4,30	5,05					
		6 - 7 gün ⁽³⁾	72	4,01	5,48					
	Bilişsel Özel İmgeleme	1 - 3 gün ⁽¹⁾	282	4,24	4,85	,338	,713			
		4 - 5 gün ⁽²⁾	243	4,29	4,90					
		6 - 7 gün ⁽³⁾	72	4,23	3,54					
	Bilişsel Genel İmgeleme	1 - 3 gün ⁽¹⁾	282	4,36	4,72	4,322	,014*		1,2>3	
		4 - 5 gün ⁽²⁾	243	4,33	5,18					
		6 - 7 gün ⁽³⁾	72	4,05	4,68					
	Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	1 - 3 gün ⁽¹⁾	282	4,17	5,21	4,401	,013*		2>3	
		4 - 5 gün ⁽²⁾	243	4,29	4,61					
		6 - 7 gün ⁽³⁾	72	3,98	3,84					
Motivasyonel Genel Ustalık	1 - 3 gün ⁽¹⁾	282	4,26	5,40	6,055	,002*		2>1,3		
	4 - 5 gün ⁽²⁾	243	4,45	5,13						
	6 - 7 gün ⁽³⁾	72	4,08	3,79						

*p<0,005

Tablo 7 incelendiğinde haftada kaç gün antrenman yapıyorsunuz değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven ve devamlılık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistik bakımından anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0,05). Haftada 1 – 3 gün ve 4 – 5 gün antrenman yapanların güven ve devamlılık düzeyleri, haftada 6 – 7 gün antrenman yapanlara göre daha yüksek düzeydedir. Kontrol alt boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamsal farklılaşmaya rastlanılmamıştır (p>0,05). Sporda imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel

genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamsal farklılaşma tespit edilmiştir ($p<0,05$). Haftada 4 – 5 gün antrenman yapan basketbol oyuncularının motivasyonel özel imgeleme ve motivasyonel genel imgeleme düzeyleri, haftada 6 – 7 gün antrenman yapanlara göre daha yüksektir. Haftada 1 – 3 gün ve 4 – 5 gün antrenman yapanların bilişsel genel imgeleme düzeyleri, haftada 6 – 7 gün antrenman yapanlara göre daha yüksek seviyededir. Haftada 4 – 5 gün antrenman yapan basketbol oyuncularının motivasyonel genel ustalık düzeyleri, haftada 1 – 3 gün ve 6 – 7 gün antrenman yapanlara göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Bilişsel özel imgeleme alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 8. Mevkii değişkeni ANOVA analizine ait bulgular

		Mevkii	n	Ort.	Ss.	F	p	Scheffe Anlamlı Fark
Spor da Zihinsel Dayamlıklık Envanteri	Güven	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	2,79	3,10	1,779	,131	
		Şutör gard ⁽²⁾	110	2,81	2,63			
		Pivot ⁽³⁾	78	2,81	2,55			
		Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	2,69	3,11			
		Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	2,68	2,56			
	Devamlılık	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	2,69	1,78	5,727	,000*	1,5>4
		Şutör gard ⁽²⁾	110	2,63	1,53			
		Pivot ⁽³⁾	78	2,63	1,63			
		Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	2,48	1,76			
		Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	2,78	2,11			
	Kontrol	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	2,32	2,40	1,047	,382	
		Şutör gard ⁽²⁾	110	2,20	2,36			
		Pivot ⁽³⁾	78	2,25	2,29			
		Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	2,34	2,12			
		Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	2,33	2,34			
Spor da İmgeleme Ölçeği	Motivasyonel Özel İmgeleme	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	4,30	5,02	1,766	,134	
		Şutör gard ⁽²⁾	110	4,25	5,39			
		Pivot ⁽³⁾	78	4,28	5,36			
		Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	4,06	5,10			
		Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	4,11	5,71			

Bilişsel Özel İmgeleme	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	4,34	4,86	3,654	,006*	1>5
	Şutör gard ⁽²⁾	110	4,30	4,01			
	Pivot ⁽³⁾	78	4,34	5,11			
	Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	4,18	3,55			
	Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	3,98	5,70			
Bilişsel Genel İmgeleme	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	4,45	4,49	7,633	,000*	1,2>4,5
	Şutör gard ⁽²⁾	110	4,42	4,74			
	Pivot ⁽³⁾	78	4,37	5,60			
	Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	4,02	5,10			
	Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	4,05	4,76			
Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	4,30	5,15	5,225	,000*	1>4,5 2>5
	Şutör gard ⁽²⁾	110	4,31	4,43			
	Pivot ⁽³⁾	78	4,23	5,20			
	Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	4,00	3,94			
	Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	3,94	4,66			
Motivasyonel Genel Ustalık	Oyun kurucu ⁽¹⁾	231	4,38	4,88	4,299	,002*	2,3>5
	Şutör gard ⁽²⁾	110	4,43	5,59			
	Pivot ⁽³⁾	78	4,46	5,67			
	Kısa forvet ⁽⁴⁾	96	4,16	4,41			
	Uzun forvet ⁽⁵⁾	82	4,04	5,27			

* $p<0,005$

Tablo 8 incelendiğinde mevkii değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği devamlılık alt boyutu puan ortalaması arasında istatistik bakımından anlamsal farklılaşma saptanmıştır ($p<0,05$). Oyun kurucu ve uzun forvet pozisyonunda oynayanların devamlılık düzeyleri, kısa forvet pozisyonunda oynayanlara göre daha yüksek düzeydedir. Güven ve kontrol alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılaşmaya rastlanılmamıştır ($p>0,05$). Sporda imgeleme ölçeği bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamsal farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0,05$). Oyun kurucu pozisyonunda oynayanların bilişsel özel imgeleme düzeyleri uzun forvet pozisyonunda oynayanlara göre daha yüksek seviyededir. Oyun kurucu ve şutör gard pozisyonunda oynayan oyuncuların bilişsel genel imgeleme düzeyleri, kısa forvet ve uzun forvet pozisyonunda

oynayan oyunculara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Oyun kurucu pozisyonunda oynayanların motivasyonel genel uyarılmışlık düzeyleri, kısa forvet ve uzun forvet pozisyonunda oynayanlara göre daha yüksek düzeydedir. Şutör gard pozisyonunda oynayanların motivasyonel genel uyarılmışlık düzeyleri, uzun forvet pozisyonunda oynayanlara göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Şutör gard ve pivot pozisyonunda oynayanların motivasyonel genel ustalık düzeyleri, uzun forvet pozisyonunda oynayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Motivasyonel özel imgeleme alt boyutunda herhangi bir anlamsal farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 9. Oynamış olduğunuz lig değişkenine ait t testi bulguları

		Oynamış Olduğunuz Lig	n	Ort.	Ss.	T	p
Sporda Zihinsel Dayanıklılık Envanteri	Güven	Yerel lig	463	2,74	2,58	-1,765	,079
		Bölgesel lig	133	2,84	3,74		
	Devamlılık	Yerel lig	464	2,65	1,78	,260	,795
		Bölgesel lig	133	2,64	1,84		
	Kontrol	Yerel lig	464	2,26	2,30	-2,375	,018*
		Bölgesel lig	133	2,40	2,37		
Sporda İmgeleme Ölçeği	Motivasyonel Özel İmgeleme	Yerel lig	464	4,16	5,02	-3,217	,002*
		Bölgesel lig	133	4,45	5,82		
	Bilişsel Özel İmgeleme	Yerel lig	464	4,20	4,76	-3,488	,001*
		Bölgesel lig	133	4,46	4,41		
	Bilişsel Genel İmgeleme	Yerel lig	464	4,27	4,78	-2,085	,038*
		Bölgesel lig	133	4,45	5,38		
	Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	Yerel lig	464	4,15	4,67	-2,560	,011*
		Bölgesel lig	133	4,37	5,34		
	Motivasyonel Genel Ustalık	Yerel lig	464	4,25	5,14	-3,693	,000*
		Bölgesel lig	133	4,56	5,00		

* $p<0,005$

Tablo 9 incelendiğinde oynamış olduğunuz lig değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği kontrol alt boyutu puan ortalaması arasında istatistiki açıdan anlamlı farklılaşma bulunmaktadır ($p<0,05$). Bölgesel ligde oynayanların kontrol düzeyleri yerel ligde oynayanlara göre daha yüksektir. Güven ve devamlılık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaya rastlanılmamıştır ($p>0,05$). Sporda imgeleme ölçeği motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bölgesel ligde oynayan basketbol oyuncularının ölçeği motivasyonel özel

imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık düzeyleri, yerel ligde oynayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10. Basketbol sporcularının zihinsel dayanıklılık toplam puanlarının alt boyutları puanlaması

		Zihinsel			
		Dayanıklılık	Güven	Dayanıklılık	Kontrol
		Toplam Puan			
Motivasyonel Özel İmgeleme	r	,220**	,396**	,042	-,121**
	p	,000*	,000*	,301	,003*
	n	596	596	597	597
Bilişsel Özel İmgeleme	r	,128**	,309**	-,025	-,129**
	p	,002*	,000*	,535	,002*
	n	596	596	597	597
Bilişsel Genel İmgeleme	r	,220**	,367**	,106**	-,134**
	p	,000*	,000*	,010*	,001*
	n	596	596	597	597
Motivasyonel Genel Uyarılmışlık	r	,169**	,329**	,071	-,152**
	p	,000*	,000*	,082	,000*
	n	596	596	597	597
Motivasyonel Genel Ustalık	r	,111**	,312**	,006	-,189**
	p	,007*	,000*	,879	,000*
	n	596	596	597	597
Sporda İmgeleme Toplam Puan	r	,220**	,445**	,052	-,188**
	p	,000*	,000*	,203	,000*
	n	596	596	597	597

*p<0,005 **p<0,01

Tablo 10 incelendiğinde zihinsel dayanıklılık toplam puan ile motivasyonel özel imgeleme puanı arasında ($r=0,220$, $p=0.000$), bilişsel özel imgeleme puanı arasında ($r=0,128$, $p=0.002$), bilişsel genel imgeleme puanı arasında ($r=0,220$, $p=0.000$), motivasyonel genel uyarılmışlık puanı arasında ($r=0,169$, $p=0.000$), motivasyonel genel ustalık puanı arasında ($r=0,111$, $p=0.007$) ve sporda imgeleme toplam puanı arasında ($r=0,220$, $p=0.000$) olumlu yönde ve istatistiki açıdan anlamlılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Güven ile motivasyonel özel imgeleme puanı arasında ($r=0,396$, $p=0.000$), bilişsel özel imgeleme puanı arasında ($r=0,309$, $p=0.000$), bilişsel genel imgeleme puanı arasında ($r=0,367$, $p=0.000$), motivasyonel genel uyarılmışlık puanı arasında ($r=0,329$, $p=0.000$), motivasyonel genel ustalık puanı arasında ($r=0,312$, $p=0.000$) ve sporda imgeleme toplam puanları arasında ($r=0,445$,

$p=0.000$) olumlu yönde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Dayanıklılık ile bilişsel genel imgeleme puanları arasında ($r=0,106$, $p=0.10$), olumlu yönde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Dayanıklılık ile motivasyonel özel imgeleme puanları arasında ($r=0,042$, $p=0.301$), bilişsel özel imgeleme puanları arasında ($r=-0,025$, $p=0.535$), motivasyonel genel uyarılmışlık puanları arasında ($r=0,071$, $p=0.082$), motivasyonel genel ustalık puanları arasında ($r=0,006$, $p=0.000$) ve sporda imgeleme toplam puanları ($r=0,052$, $p=0.203$) arasında istatistiksel olarak farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Kontrol ile motivasyonel özel imgeleme puanı arasında ($r=-0,121$, $p=0.003$), bilişsel özel imgeleme puanı arasında ($r=-0,129$, $p=0.002$), bilişsel genel imgeleme puanı arasında ($r=-0,134$, $p=0.001$), motivasyonel genel uyarılmışlık puanı arasında ($r=-0,152$, $p=0.000$), motivasyonel genel ustalık puanı arasında ($r=-0,189$, $p=0.000$) ve sporda imgeleme toplam puanları arasında ($r=-0,188$, $p=0.000$) olumsuz yönde ve istatistiksel olarak anlamlılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

ARAŞTIRMA SONUÇLARI ve TARTIŞMA

Yaptığımız çalışmada, cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Kadın basketbolcuların güven düzeyleri, erkek basketbolculara göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edildi. Bu bulgu, bazı araştırmalarla uyumlu olmakla birlikte, diğer araştırmalarla paralellik göstermemektedir. Örneğin, Karabulutlu'nun (2022) voleybolcular üzerinde yaptığı çalışmada, cinsiyetler arasında zihinsel dayanıklılık ölçeği ilk alt boyutu olan "Güven" açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Şimşek ve ark., (2023a) tarafından e-sporcuların zihinsel dayanıklılıkları üzerine yaptığı araştırmada cinsiyet değişkeni güven boyutunda herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Yine Şimşek ve ark., (2023b) tarafından kadın ve erkek futbolcuların zihinsel dayanıklılıkları üzerine yapılan araştırmada da herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak, Özсандıkçı'nın (2023) elit yüzücüler üzerinde yaptığı çalışmada, cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılık güven ve devamlılık alt boyutları toplamı ile sportif sürekli kendine güven ölçek puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu da çalışmamızla uyumlu bir sonuçtur. Dalay (2024) tarafından elit hentbolcular üzerine yapılan araştırmada zihinsel dayanıklılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Fakat Bu farklılığın erkekler lehine olduğu belirlenmiştir. Yarayan ve ark., (2018) bireysel sporlarda yaptığı

çalışmada, cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılık toplam puanında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç, çalışmamızla paralellik göstermemektedir. Nicholls ve ark., (2009) çalışmasında, erkek sporcuların kadın sporculara göre zihinsel dayanıklılık ölçeği genel ortalama puanlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ancak, bu bulgu çalışmamızla uyumlu değildir. Dede'nin (2019) elit güreşçiler üzerine yaptığı çalışmada, cinsiyet değişkenine göre zihinsel dayanıklılıkta anlamlı bir farklılık bulunamamıştır, ancak erkek elit güreşçilerin kadın elit güreşçilere göre zihinsel dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu sonuçlar, çalışmamızla tam olarak uyumlu değildir. Bu araştırma sonuçları, cinsiyetin zihinsel dayanıklılık üzerindeki etkisinin farklı spor branşları ve örneklem grupları arasında değişebileceğini ve dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Yapılan çalışmada, cinsiyet değişkenine göre sporda imgeleme ölçeğinde motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu bulgular, literatürdeki bazı çalışmalarla uyumlu olmakla birlikte, diğer çalışmalarla çelişmektedir. Örneğin, Karabulutlu'nun (2022) yaptığı çalışmada, voleybol sporcularının sporda imgeleme ölçeği genel toplam puanı ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde, Kaya'nın (2020) çalışmasında da cinsiyet değişkenine göre sporda imgeleme ölçeği toplam puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, yapılan çalışmada cinsiyet değişkenine göre belirli alt boyutlarda farklılıklar tespit edilmiştir. Savaş'ın (2019) okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, cinsiyete göre katılımcıların imgeleme toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçlar, çalışma bulgularını desteklemektedir. Ancak, Bozdağ ve Ergin'in (2021) yaptığı farklı bir çalışmada, kadınların imgeleme toplam puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir, bu da yapılan çalışmanın bulgularıyla uyumlu değildir. Bu farklı sonuçlar, cinsiyetin sporcuların imgeleme düzeyleri üzerindeki etkisinin karmaşıklığını ve farklı bağlamlarda nasıl değişebileceğini göstermektedir. Bu nedenle, daha fazla araştırma yapılması ve farklı örneklem grupları ile çalışmaların yürütülmesi önemlidir.

Yapılan çalışmada, yaş değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği kontrol alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. 17–20 yaş aralığında olan basketbol oyuncularının kontrol düzeyleri, 21–24 yaş ile 25 yaş ve üzeri olan basketbol oyuncularına göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ancak, güven ve devamlılık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

bulunmamıştır. Karabulutlu'nun (2022) yaptığı çalışmada, voleybol sporcularının zihinsel dayanıklılık ölçeği genel toplam puanı ile yaş aralıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Sıra ortalamaları incelendiğinde, 21-25 yaş aralığında olan voleybol sporcularının sporda zihinsel dayanıklılık algısının 15-20 yaş aralığındaki voleybol sporcularına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Şimşek ve ark., (2023b) tarafından kadın ve erkek futbolcular üzerine yapılan araştırmada 27 – 29 yaş aralığında olanların kontrol düzeyleri 30 yaş ve üzeri olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Edinilen bulgular çalışma ile uyumlu bir şekildedir. Demir ve Çelebi'nin (2019) yaptığı çalışmada, sporcuların yaş değişkenine göre zihinsel dayanıklılık puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır, bu sonuç çalışma bulgularını desteklemektedir. Benzer şekilde, Koç ve Gençay'ın (2021) çalışmasında da yaş değişkenine göre zihinsel dayanıklılık toplam puan düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmiştir. Şimşek ve ark., (2023a) tarafından e-sporcular ile yapılan araştırmada 15 – 17 ile 18 – 20 yaş aralığında olanların kontrol düzeyleri 21 – 23 yaş ile 24 yaş ve üzeri olanlara göre daha yüksek düzeydedir. Bu da çalışma sonuçlarına paralel bir bulgudur. Ancak, Kayhan ve ark., (2018) çalışmasında sporcuların yaş değişkenine göre zihinsel dayanıklılık puanları arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir, bu da çalışma bulgularıyla uyumlu değildir. Bu farklı sonuçlar, yaşın sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyleri üzerindeki etkisinin karmaşıklığını ve farklı bağlamlarda nasıl değişebileceğini göstermektedir. Daha fazla araştırma yapılması ve farklı örneklem grupları ile çalışmaların yürütülmesi önemlidir.

Yapılan çalışmada, yaş değişkenine göre sporda imgeleme ölçeği motivasyonel genel ustalık alt boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuç, ilgili alan yazında bulunan bazı çalışmalarla uyumlu olmakla birlikte, diğer çalışmalarla uyumsuzluk göstermektedir. Karabulutlu'nun (2022) yaptığı çalışmada, voleybol sporcularının yaş aralıkları arasında sporda imgeleme ölçeği genel toplam puanıyla istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, çalışmanızdaki bulgularla uyum göstermemektedir. Engeloğlu-Durmaz'ın (2019) çalışmasında ise yaş değişkenine göre imgeleme toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir, bu da çalışmanızdaki sonuçlarla tutarlıdır. Demir'in (2020) yaptığı çalışmada, güreşçilerin genel imgeleme durumu düzeylerinin yaşa göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Bu sonuç da çalışmanızdaki bulguları desteklemektedir. Kaya'nın (2020) çalışmasında ise yaş değişkenine göre toplam imgeleme puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, bu da çalışmanızdaki bulgularla uyumlu bir sonuçtur. Bu farklı

sonuçlar, yaşın sporcuların sporda imgeleme düzeyleri üzerindeki etkisinin karmaşıklığını ve farklı bağlamalarda nasıl değişebileceğini göstermektedir. Daha fazla araştırma yapılması ve farklı örneklem grupları ile çalışmaların yürütülmesi önemlidir.

Yapılan çalışmada, eğitim düzeyi değişkenine göre zihinsel dayanıklılık leği güven, devamlılık ve kontrol alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde, Karabulutlu'nun (2022) alışmasında voleybolcuların zihinsel dayanıklılık leği genel toplam puanı ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak, sıra ortalamaları incelendiğinde, lise mezunu voleybolcuların zihinsel dayanıklılık algısının lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip voleybolculara göre düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, Fisher ve Hood'un (1987) alışmasını destekler niteliktedir; zira onlar da zihinsel dayanıklılığın artırılması için eğitim seviyesinin önemli olduğunu savunmuşlardır. Sarı ve ark., (2020) ve etin'in (2019) alışmaları, zihinsel dayanıklılık puanının eğitim değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, başka bir çalışmada da mezuniyet değişkenine göre psikolojik dayanıklılığın anlamlı bir farklılık göstermediği belirtilmiştir. Bu durumda etin'in (2019) bulgularını destekler niteliktedir. Ancak, şimşek ve Kartal (2023) tarafından takım ve bireysel sporcuların zihinsel dayanıklılıkları üzerine yapılan araştırmada yüksek eğitim düzeyine sahip olanların kendine olan güvenlerinin düşük eğitim düzeyine sahip olanlara göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Başer'in (2019) alışması ve Yıldız'ın (2017) araştırması, zihinsel dayanıklılığın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterebileceğini ne sürmüştür. Başer'e göre, öğrenim durumu değişkenine göre zihinsel dayanıklılık istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Yıldız'ın çalışması da benzer şekilde, lisans eğitimi almış sporcular lehine anlamlı farklılık olduğunu rapor etmiştir. Bu sonuçlar, genel olarak eğitim düzeyi yüksek olan sporcularda zihinsel dayanıklılığın daha yüksek olduğu yönündedir. Bu, alışmanızın bulgularıyla paralel bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Yapılan alışmanızda, eğitim durumu değişkenine göre sporda imgeleme leği alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benzer şekilde, Karabulutlu'nun (2022) voleybol sporcuları üzerine yaptığı çalışmada da eğitim düzeyi ile sporda imgeleme arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak, sıra ortalamaları incelendiğinde, lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip voleybolcuların imgeleme algısının lise düzeyi eğitimine sahip voleybolculara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, Demir'in (2020) güreşçiler üzerinde yaptığı çalışmayla da uyumludur. Demir'in çalışmasında da güreş sporcularının eğitim düzeyine göre

imgeleme düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Dolayısıyla, bu bulgular yapılan çalışmanızı desteklemektedir. Sonuç olarak, eğitim düzeyi ile sporda imgeleme arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılan çalışmalar, belirli spor branşlarında bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir.

Yapılan çalışmanızda spor yılı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, 7 yıl ve üzeri sporculuk deneyimine sahip olanların güven düzeylerinin, 1-3 yıl ve 4-6 yıl deneyime sahip olanlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak, devamlılık ve kontrol alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Şimşek ve Kartal (2023) tarafından takım ve bireysel sporcuların zihinsel dayanıklılıkları üzerine yapılan araştırmada 8 yıl ve üzeri spor geçmişi olanların güven düzeyleri, 1 yıldan az ve 2 yıl ile 6 – 7 yıl arasında spor geçmişi olanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Kayhan ve ark., (2018) çalışmasında spor yapma yılı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Ancak, bu bulgu yapılan çalışmanızla paralellik göstermemektedir. Karabulutlu'nun (2022) voleybol sporcuları üzerinde yaptığı çalışmada, zihinsel dayanıklılık ölçeği genel toplam puanı ile spor yapma yılları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak, sıra ortalamalarına bakıldığında, en yüksek ortalamanın 2-10 yıl arasında spor yapan voleybolcularında olduğu ve en düşük ortalamanın ise 15+ yıldır spor yapan voleybolcularında olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular da çalışmanızla paralellik göstermemektedir. Dede'nin (2019) elit güreşçiler üzerinde yaptığı çalışmada anlamlı bir farklılık tespit edilememiş ve bu durumun güreş sporunun diğer spor branşlarından farklı olması ve sporcuların benzer yaşam ve eğitim ortamlarında bulunmalarıyla ilişkili olabileceği öne sürülmüştür. Bu bulgular, çalışmanızla paralellik göstermektedir. Öte yandan, Şahinler ve Ersoy (2019) ile Koç ve Gençay'ın (2021) yaptığı çalışmalarda sporcuların spor yapma yılı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık genel ortalamalarında anlamlı farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Bu farklılıkların, 7 yıl ve üstü spor yapanlar lehine olduğu rapor edilmiştir. Bu bulgular, çalışmanızla uyumlu olup, yapılan araştırmayı desteklemektedir. Sonuç olarak, yapılan çalışmanın bulguları literatürdeki bazı çalışmalarla paralellik göstermekteyken, diğer çalışmalardan farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu durum, spora ve sporcuların özelliklerine bağlı olarak değişebilecek kompleks ilişkilere işaret etmektedir.

Yapılan çalışmanızda, spor yılı değişkenine göre sporda imgeleme ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklar, motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt

boyutlarında ortaya çıkmıştır. Savaş'ın (2019) ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, spor yılı değişkenine göre sportif imgeleme toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık, daha uzun süre spor yapan katılımcıların sportif imgeleme puanlarının daha yüksek olduğu yönündedir. Demir'in (2020) güreşçiler üzerinde yaptığı çalışmada da benzer şekilde, spor yapma yılı ile genel imgeleme durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve spor yapma yılı fazla olan sporcuların imgeleme düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu bulgular, yapılan çalışmanızla uyumlu olup, destekleyici niteliktedir. Ancak, Karabulutlu'nun (2022) voleybol sporcuları üzerinde yaptığı çalışmada ve Engeloğlu-Durmaz'ın (2019) elit sporcular üzerinde yaptığı çalışmada spor yapma yılı ile imgeleme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgular, yapılan çalışmanızla çelişmektedir. Sonuç olarak, spor yapma yılı ile sporda imgeleme arasındaki ilişki konusunda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu farklılıkların nedenleri üzerinde daha detaylı araştırmalar yapılması gerekebilir.

Yapılan çalışmanızda, haftada kaç gün antrenman yapıldığı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven ve devamlılık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Haftada 1-3 gün ve 4-5 gün antrenman yapanların güven ve devamlılık düzeyleri, haftada 6 – 7 gün antrenman yapanlara göre daha yüksek düzeydedir. Ancak, kontrol alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılaşmaya rastlanmamıştır. Karabulutlu'nun (2022) araştırmasında voleybol sporcularının zihinsel dayanıklılık ölçeği genel toplamı ile haftalık antrenmana ayrılan süre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu bulgu, yapılan çalışmanızı desteklemektedir. Sarı ve ark., (2020) taekwando sporcuları üzerine yaptığı makale çalışmasında haftalık antrenman sayısı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık puanında anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmiştir. Bu bulgu da çalışmanızı destekler niteliktedir. Ancak, Çakmak'ın (2019) oryantiring sporcuları üzerine yaptığı çalışmada, Yıldız'ın (2017) katılımcıların haftalık antrenman sayısı değişkenine göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinde Uçar ve Kaplan'ın (2020) futbolcular üzerine yaptığı çalışmada haftalık antrenman günü değişkenine göre zihinsel dayanıklılık düzeylerinde anlamlı farklılık tespit edilmediği belirtilmiştir. Bu bulgular, yapılan çalışmanızla paralellik göstermemektedir. Sonuç olarak, yapılan çalışmanın bulguları, bazı literatürdeki çalışmalarla uyumlu olmakla birlikte, diğerlerinden farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu farklılıkların nedenleri ve sonuçları üzerinde daha detaylı araştırmalar yapılması önemlidir.

Yapılan çalışmada, haftada kaç gün antrenman yapıldığı değişkenine göre sporda imgeleme ölçeğinin motivasyonel özel imgeleme, bilişsel genel

imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklar tespit edilmiştir. Ayrıca, Karabulutlu (2022) tarafından yapılan bir araştırmada, voleybol sporcularının sporda imgeleme ölçeği genel toplam puanı ile haftalık antrenmana ayırdıkları süre arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, ilgili alan yazındaki çalışmalarla uyumlu olduğunu göstermektedir.

Yapılan çalışmada, mevkii değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği devamlılık alt boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar saptanmıştır. Özellikle, oyun kurucu ve uzun forvet pozisyonlarında oynayanların devamlılık düzeyleri, kısa forvet pozisyonundakilere göre daha yüksek düzeydedir. Ancak, güven ve kontrol alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Karabulutlu (2022) tarafından yapılan araştırmada, voleybol sporcularının zihinsel dayanıklılık ölçeği genel toplamı ile takımdaki pozisyonları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bu durum, ilgili alan yazındaki bulgularla çelişmektedir. Kurtay (2018) tarafından yapılan çalışmada, sporculardaki mevki değişkenine göre zihinsel dayanıklılık genel ortalamalarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı bildirilmiştir. Benzer şekilde, Uçar ve Kaplan (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da mevki değişkenine göre zihinsel dayanıklılığın anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu bulgular, çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermemektedir.

Yapılan çalışmada, mevkii değişkenine göre sporda imgeleme ölçeğinin bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ancak, Karabulutlu (2022) tarafından yapılan bir çalışmada, voleybol sporcularının Sporda İmgeleme Ölçeği genel toplam puanı ile takımdaki pozisyonları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu bulgular, yapılan çalışmanın sonuçlarıyla çelişmektedir.

Yapılan çalışmada, oynanan lig değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği kontrol alt boyutu puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ancak, Vicdanlı (2023) tarafından yapılan bir çalışmada, sportif güven ölçek düzeyleri ile oynanan ligler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmemiş ve kontrol düzeyleri ile oynanan ligler arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgular, yapılan çalışmayı desteklememektedir. Kocaekşi (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, Avrupa Şampiyonası öncesi hentbol kadın milli takım

sporcularının sportif kendine güven ve sportif öz yeterliklerinin incelendiği çalışmada, sportif kendine güven alt boyutu ve öz yeterlik puanları ile performans puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, Martin ve Gill (1998) tarafından yapılan bir çalışmada, atletlerle yapılan araştırmada, sportif kendine güven ve öz yeterlik ölçeklerinin kullanılarak ulaşılan sonuçlarda, durumluk kendine güven ve öz yeterlik puanları ile bitirme zamanları arasında anlamlı bir korelasyon bulunmuş, ancak regresyon analizinde yalnızca öz yeterlik ölçeğinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bulgular, yapılan çalışmanın sonuçlarıyla kısmen uyumlu olabilir ancak tam olarak paralellik göstermemektedir.

Yapılan çalışmada, oynamış olduğunuz lig değişkenine göre sporda imgeleme ölçeğinin motivasyonel özel imgeleme, bilişsel özel imgeleme, bilişsel genel imgeleme, motivasyonel genel uyarılmışlık ve motivasyonel genel ustalık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ancak, Vurgun (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, milli olan ve olmayan sporcuların imgeleme düzeyleri arasında farklılık bulunamamıştır. Ancak, cinsiyetlere göre incelendiğinde, milli olan bayan sporcuların tüm imgeleme düzeylerinin milli olmayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Erkeklerde ise bu durumun tam tersi belirlenmiştir, yani milli olmayan sporcuların tüm imgeleme biçimlerini daha yüksek düzeyde kullandıkları saptanmıştır. Bu bulgular, yapılan çalışmayı desteklememektedir.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Yapılan çalışmada elde edilen bulgulara dayanarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Cinsiyet, yaş, spor yapma yılı, mevkii ve oynanan lig değişkenleri zihinsel dayanıklılık ölçeği genel toplam puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
2. Ancak, eğitim düzeyi değişkeni zihinsel dayanıklılık algısını etkilememektedir. Zihinsel dayanıklılık ölçeği genel toplam puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.
3. Haftalık antrenmana ayrılan gün sayısı değişkeni, zihinsel dayanıklılık ölçeği genel toplam puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Antrenmana haftada 1 – 3 gün ve 4 – 5 gün ayıran sporcuların güven ve devamlılık düzeyleri, haftada 6 – 7 gün antrenman yapanlara göre daha yüksek zihinsel dayanıklılık algısına sahip olduğu bulunmuştur.

Sporda İmgeleme Ölçeği genel toplam puanı üzerinde ise şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Cinsiyet, yaş, spor yapma yılı, haftalık antrenmana ayrılan gün sayısı, mevkii ve oynanan lig değişkenleri sporda imgeleme ölçeği genel toplam puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.
2. Ancak, eğitim düzeyi değişkeni sporda imgeleme ölçeği genel toplam puanı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.
3. Kadın basketbolcuların imgeleme ölçeği, erkek basketbolculara göre daha yüksek düzeydedir. Yaş değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği kontrol alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların spor yılı incelendiğinde imgeleme ölçeği alt boyutları ve puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamsal farklılık tespit edilmiştir. Haftada kaç gün antrenman yapıyorsunuz değişkenine göre zihinsel dayanıklılık ölçeği güven ve devamlılık alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistik bakımından anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Mevkii değişkenine göre oyun kurucu ve uzun forvet pozisyonunda oynayanların devamlılık düzeyleri, kısa forvet pozisyonunda oynayanlara göre daha yüksek düzeydedir. Bölgesel ligde oynayanların kontrol düzeyleri yerel ligde oynayanlara göre daha yüksektir.

Öneriler

- Bu çalışmada basketbol branşı ele alınmıştır. İleride yapılacak benzer çalışma farklı spor branşları üzerine yapılması önerilmektedir.
- Bu çalışma takım sporu üzerine uygulanmıştır. Bireysel sporlar üzerinde uygulanması önerilmektedir.
- Zihinsel dayanıklılık ve imgeleme becerilerinin sportif başarı üzerindeki etkisi düşünüldüğünde antrenörlerin bu faktörleri ele alarak antrenman programları planlaması önerilmektedir.
- Zihinsel dayanıklılık ve sporda imgeleme becerilerini kullanımına yönelik eğitim programları hazırlanabilir.
- Takım pozisyonu ve haftalık antrenmana ayrılan süre değişkenlerini içeren yeni araştırmaların literatüre dahil edilmesi literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Altıntaş, A., ve Koruç, P. B. (2015). Sporda zihinsel dayanıklılık envanteri'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi (SZDE). *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(4).
- Başer, B. (2019). *Voleybolcularda Zihinsel Dayanıklılık ve Sportif Kendine Güven*. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bozdağ, B. ve Ergin, M. (2021). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin imgeleme kullanım düzeylerinin incelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1)
- Çakmak, E. (2019). *Oryantiring sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeyleri ve başarı hedefleri arasındaki ilişki*. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Çetin, E. (2019). *Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılığı ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Dalay, Y. (2024). *Elit Hentbolcularda Psikolojik Sağlamlık, Zihinsel Dayanıklılık ve Kaygı*. Duvar Yayınları, İzmir.
- Dede, Y. E. (2019). *Elit Güreşçilerin Zihinsel Dayanıklılıklarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Demir, H. (2020). *Güreşçilerde müsabaka öncesi imgeleme düzeyinin durumluk kaygıya etkisi*. Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat.
- Demir, P. ve Çelebi, M. (2019). Spor Bilimleri Fakültesinde Eğitim Gören Mücadele Sporcularının Zihinsel Dayanıklılıklarının İncelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 188-199.
- Engeloğlu-Durmaz, Ö. (2019). *Farklı branşlarda ve cinsiyetteki elit sporcuların imgeleme biçimlerinin incelenmesi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Fisher, S., ve Hood, B. (1987). The stress of the transition to university: a longitudinal study of psychological disturbance, absent-mindedness and vulnerability to homesickness. *British Journal of Psychology*, 78(4), 425-441.
- George, D., ve Mallery, M. (2010). *"SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.)"* Boston: Pearson.

- Hall, C. R., Mack, D., Paivio, A., ve Hausenblas, H. A. (1998). Imagery use by athletes: Development of the Sport Imagery Questionnaire. *International Journal of Sport Psychology*, 29(1), 73-89.
- İkizler, C. ve Karagözoğlu, C. (1997). "Sporda Başarının Psikolojisi." Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Karabulutlu, N. (2022). "Voleybol Sporcularında Zihinsel Dayanıklılık ve Sporda İmgeleme Becerisi Arasındaki İlişki." Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Giresun.
- Karasar, N. (2015). "Bilimsel Araştırma Yöntemi." Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Kaya, D. G., (2020). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öz yeterlik, imgeleme ve görsel bellekleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Koç, İ., ve Gençay, Ö. A. (2021). Badminton Sporcularının Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 110-124.
- Kocaekşi, S. (2010). *Hentbol Bayan Milli Takımında Zaman Değişimi ve Performansın Grup Saygınlığı, Sportif Kendine Güven, Öz-Yeterlik, Hedef Yönelimi ve Yarışma Kaygısı Üzerine Etkisi.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kurtay, M. (2018). *Gelişim Liglerinde Oynayan Futbolcuların Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi.* Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Martin, J. J., ve Gill, D. L. (1998). The Relationships Among Competitive Orientation, Sport-Confidence, Self-Efficacy, Anxiety, and Performance. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(2), 149-159.
- Mirzeoğlu, D., Özcan, G., Aktaş, I., ve Çoknaz, H. (2011). "Üniversite-Toplum Bütünleşmesi: Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi: Projeler, Kazanımlar ve Sorunlar (Bolu Örneği)." 7. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi, 25-27 Mayıs, Van.
- Nicholls, A. R., Polman, R. C., Levy, A. R., ve Backhouse, S. H. (2009). "Mental Toughness in Sport: Achievement Level, Gender, Age, Experience, and Sport Type Differences." *Personality and Individual Differences*, 47(1), 73-75.

- Özsandıkçı, K. (2023). *"Elit Yüzücülerin Zihinsel Dayanıklılıklarının Sportif Sürekli Kendine Güven ve Sportif Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi."* Doktora Tezi. Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Şahinler, Y. ve Ersoy, A. (2019). Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(2), 168-177.
- Sarı, İ. , Sağ, S., ve Demir, A. P. (2020). Sporda Zihinsel Dayanıklılık: Taekwondo Sporcularında Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4), 131-147. Erzurum.
- Savaş, M. (2019). *Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin imgeleme becerileri kullanımı ile sportif güven düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan.
- Sheard, M. , Golby, J. , & Van Wersch, A. (2009). "Progress toward construct validation of the Sports Mental Toughness Questionnaire (SMTQ)." *European Journal of Psychological Assessment*, 25(3), 186-193.
- Şimşek B., İşlen, T. ve Dinçer, N. (2023a). *E-spor Oyunları Oynayanların Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Parametrelere Göre İncelenmesi.* s. 5-25. Duvar Yayınları.
- Şimşek, B. ve Kartal, A. (2023). Takım ve Bireysel Sporcuların Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 28-40.
- Şimşek, B., Kartal, A. ve Aktaş, S. (2023b). Mental Toughness Levels of Male and Female Football Players. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 25(1), 92-100.
- Tiryaki, Ş. (2000). *"Spor Psikolojisi: Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama."* Eylül Kitap ve Yayınevi, s. 59-60, Ankara.
- Uçar, U. M. ve Kaplan, T. (2020). Konya amatör lig futbolcularında zihinsel dayanıklılığın incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 145-157. Konya.
- Vicdanlı, S. (2023). *Kadın Basketbolcularda Zihinsel Dayanıklılık ve Özgüven İncelemesi.* Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Vurgun, N. (2010). *"Sporda imgeleme anketinin Türkçeye uyarlanması ve sporda imgelemenin yarışma kaygısı ile sportif güven üzerindeki etkisi."* Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir.

- Yarayan, Y. E., Yıldız, A. B. ve Gülşen D. B. A. (2018). Elit düzeyde bireysel ve takım sporu yapan sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57), 992- 999.
- Yıldız, A. B. (2017). *Sporcularda zihinsel dayanıklılık ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Tezli Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

6. Bölüm

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EGZERSİZ BAĞIMLILIĞININ, İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

*Duygu SEVİNÇ YILMAZ^{1*}, Özlem EKİZOĞLU²,
Aşlı KAZĞAN KILIÇASLAN³*

ÖZET

Bu çalışma, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin egzersiz bağımlılığı ve bazı sosyodemografik özelliklerinin internet bağımlılığı üzerindeki etkisini incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak; Egzersiz Bağımlılığı Ölçeği-21 ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Türkiye'deki 7 farklı üniversiteden 282 kadın ve 608 erkek öğrenci olmak üzere toplam 890 spor bilimleri fakültesi öğrencisi çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada verilere önce EKK regresyonu uygulama amacıyla varsayımlardan sapma testleri uygulanmış ve modellerde sabit varyans ve normal dağılım varsayımlarının geçerli olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Sonrasında olası en iyi regresyon modellerinin artıklarına aşırı değer testleri uygulanmış ve 4 bağımlı değişkende de aşırı değerlerin varlığı tespit edilmiştir. Bu nedenle etki; yoksunluk, kontrol güçlüğü ve sosyal izolasyon modellerinde LAD regresyonu, işlevsellikte bozulma modelinde kantil regresyonu ile tahmin edilmiştir. Spor bilimler fakültesi öğrencilerinin günlük internette harcadığı süre arttıkça internet bağımlılığı artmakta ancak haftalık yapılan egzersiz sayısı arttıkça internet bağımlılığının azaldığı tespit edilmiştir. Dikkat çeken bulgu ise egzersiz bağımlılığı arttıkça kişilerin yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon düzeylerinin artmasıdır. Ayrıca öğrencilerin okuduğu il değişkeni işlevsel bozulmayı artırdığı gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Egzersiz Bağımlılığı, İnternet Bağımlılığı, Spor

---

¹ 1 Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzincan, Türkiye
24duygusevinc24@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7737-564X

*Sorumlu yazar.

² Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzincan, Türkiye
ozlemekizoglu89@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5705-7134 0000

³ Bozok Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Yozgat, Türkiye
dr.kazgan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0312-0476 (ORCID)

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF EXERCISE ADDICTION OF FACULTY OF SPORTS SCIENCES STUDENTS ON INTERNET ADDICTION

ABSTRACT

This study was conducted to examine the effect of exercise addiction and some sociodemographic characteristics of sports sciences faculty students on internet addiction. As a data collection tool; Exercise Addiction Scale-21 and Internet Addiction Scale were used. A total of 890 sports science faculty students, 282 female and 608 male students, from 7 different universities in Turkey were included in the study. In the study, deviation tests were applied to the data in order to apply LCM regression to the data, and it was found that the constant variance and normal distribution assumptions in the models were not valid. Afterwards, extreme value tests were applied to the residuals of the best possible regression models and the presence of extreme values in all 4 dependent variables was detected. Therefore the effect; It was estimated by LAD regression in the deprivation, difficulty in control and social isolation models, and by quantile regression in the functional impairment model. It has been determined that as the time students of the faculty of sports sciences spend on the internet daily increases, internet addiction increases, but as the number of weekly exercises increases, internet addiction decreases. The striking finding is that as exercise addiction increases, people's levels of deprivation, difficulty in control, impairment in functionality and social isolation increase. Additionally, it was observed that the variable of the province in which the students studied increased functional impairment.

Keywords: Exercise Addiction, Internet Addiction, Sports

GİRİŞ

Bağımlılık, sadece psikoaktif maddelerle değil, davranışsal olarak da gelişebilen ve kişinin karar, yargı, öz denetim ile duygu kontrolünü etkileyen bir bozukluktur. Davranışsal bağımlılıklar kişinin kendisi ve çevresi için zarar verici olumsuz sonuçları olan, ortaya çıkmasına karşı koymakta güçlük çekilen, dürtüsel ve tekrarlayıcı davranışlardır. İlgili davranışların varlığı bireyin psikososyal olarak işlevsellik ve uyumunda sınırlılıklara yol açmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı davranış ve maddenin bağımlılık açısından benzer özellikleri olduğu bildirilmiştir. Davranışsal bağımlılıklarda net ve 'altın standart' tanı kriterleri oluşturulamamış olsa da klinik pratikte önerilen kriterler üzerinden tanı konulmakta ve geliştirilmiş pek çok yardımcı ölçekler sayesinde şiddet belirlenmesi yapılabilmektedir (Derevensky, 2019).

Davranışsal bağımlılıklar olumsuz sonuçlarına rağmen sürdürülmeye devam edilen, yapılmadığında kişide huzursuzluğa yol açan, dürtüsel ve tekrarlı davranış bozukluklarıdır. Davranışsal bağımlılıklar pek çok yönden madde bağımlılıklarına benzer klinik, prognostik ve nörobiyolojik özelliklere sahiptir. Bunlardan ikisi de egzersiz bağımlılığı ve internet bağımlılığıdır. İki bağımlılıkta da eylemler farklı olsa da klinik ortaktır. İlgili davranış kişinin hayatında diğer aktivitelere göre çok daha fazla zaman işgal eder, davranışla ilgili zihinsel uğraşlar ön plandadır, gün geçtikçe davranışa daha fazla zaman ayrılrsa da yeterli doyum alınmaz, ilgili davranış gerçekleştirilemediğinde keyifsizlik, huzursuzluk, öfke gibi duygulanımlar görülür, ilgili davranış psikososyal alanlarda sorun yaratsa da eylemden vazgeçilemez (Jorgenson, Hsiao & Yen, 2016). Tüm davranışsal bağımlılıklar (özellikle internet ve egzersiz bağımlılığı) sosyodemografik faktörlerden etkilenmektedir (Truong ve ark., 2017). Her iki bağımlılık türü ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde başlamaktadır (Derevensky, 2019; Jorgenson, Hsiao & Yen, 2016).

Dijitalleşen dünyada hayatlarımızın ayrılmaz bir parçası olan internet özellikle lise ve üniversite öğrencileri tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Çeşitli psikolojik, sosyal ve çevresel faktörler bu popülasyonu internet bağımlılığı gelişimi açısından risk altına sokmaktadır. Bir meta-analiz çalışmasında Türkiye'de internet bağımlılık oranı %13, ortaokul-lise öğrencilerinde %30, üniversite öğrencilerinde ise %13 oranlarında saptanmıştır (Aslı & Avcı, 2020). Yurtdışı literatür verilerine göre farklı görülme oranlarıyla birlikte araştırmaların örneklem grupları ağırlıklı olarak ergenler ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu oranlar, değerlendirilen bireylerin yaşına, cinsiyetine ve coğrafik farklılıklara göre değişmektedir (Christakis ve ark., 2017; Poli & Agrimi, 2012; Derevensky, Hayman & Gilbeau, 2019).

Egzersiz biyopsikososyal olumlu etkileri olan, ruhsal bozuklukların tedavisinde önerilen bir aktivitedir, hatta farklı bağımlılık türleriyle baş etmede yeri vardır. Örneğin egzersiz internet bağımlılığında etkili bir araç olarak kullanılabilir. Egzersiz, bağımlılık tedavisinde etkili tedavi için gerekli olan nörogenезisi büyük ölçüde sağlayabilmektedir. Hatta bir meta-analiz internet bağımlılığında egzersizi ilaçlardan üstün bulmuştur (Shanshan, Yingqi & Li, 2020). Tüm olumlu yönlerine rağmen aşırı yapıldığında, davranış üzerindeki kontrol kaybedilip sakatlanma ve izole olma gibi sosyal-mesleki olumsuz sonuçlara neden olduğunda zararlı bir faaliyete dönüşebilmektedir.

Düşük benlik saygısı, uyumsuz baş etme yöntemleri, içe dönüklük hem egzersiz hem internet bağımlılığında ortak kolaylaştırıcı etmenlerdir. Diğer taraftan bir bağımlılığa sahip olmak klinik olarak başka bir bağımlılık geliştirme riskini arttırmakta, çoğu kez bağımlılıklar arasında geçiş görülebilmektedir. Bir davranışsal bağımlılığa sahip bireyler, davranışsal bağımlılığın başka bir biçimine (internet, alışveriş, kumar oynama vb.) daha açık ve yatkınlardır. Bu bilgi çalışmalarda pek çok kez doğrulanmıştır (Lejoyeux ve ark., et al.,2008). Ayrıca bağımlılığın getirdiği stres ve olumsuz sonuçlarla baş etmek adına başka bir davranış paterni kullanılabilir (Milani, Osualdella & Di Blasio, 2009; Kawabe ve ark., 2016).

İnterneti aşırı kullanan birçok bireyde egzersiz bağımlılığı gözlemlenmiştir. Bu bireyler spor ve sağlıkla ilgili web sitelerini düzenli olarak ziyaret etmektedir. Ayrıca egzersiz bağımlısı bireyler spor uygulamaları, egzersizin fiziksel ve psikolojik etkileri hakkında tavsiye ve deneyimlerde bulunan forum sitelerine kolaylıkla dahil olabilmektedirler. Egzersiz bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi test eden çok az sayıda çalışma vardır. Yapılan bir çalışmada egzersiz bağımlılığı grubundaki deneklerin, bilgisayarlarını kullanarak internette çok daha fazla zaman harcadıkları bulunmuştur (Lejoyeux ve ark.,2008).

Daha önce de bahsedildiği gibi davranışsal bağımlılıklar arasında ortak faktörler ve ortak risk etmenleri olmasına rağmen birden fazla davranışsal aşırılığa sahip olmak farklı risk faktörleriyle ilişkili olabilir ki bu konuyla ilgili kanıtlar vardır. Bu açıdan Derevensky birden fazla alanda sorunlu davranışa sahip gençleri incelemenin kıymetli olduğunu vurgulamıştır (Derevensky, 2019; WHO, 2018). Bu çalışmada spor bilimleri öğrencilerinde egzersiz bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki ve egzersiz bağımlılığının yanısıra bazı sosyodemografik özelliklerin internet bağımlılığı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Genç popülasyonun 'sağlıklı gelişimini' tehlikeye atan, ruhsal, sosyal ve eğitim alanlarında bozulmalarla neticelenebilecek bu iki klinik durumun incelenmesinin önem arz ettiğini düşünmekteyiz.

YÖNTEM

Bu araştırma için Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığından (Sayı: E-88012460-050.01.04-290238 Tarih: 04.09.2023) ve Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İnsan Araştırmaları Sağlık ve Spor Bilimleri Etik Kurulundan 04.09.2023-290238 tarih ve karar numarası ile gerekli izinler alınmıştır

Araştırma Modeli

Tarama modeli, geçmişten beri var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan ve evrenden seçilmiş olan örneklem üzerinde nicel betimlemeyi sağlamak için yapılan genel tarama modellerinden “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır (Karasar, 2004).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin egzersiz bağımlılığı ve bazı sosyodemografik özelliklerinin internet bağımlılığı üzerindeki etkisini incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Grubu

Türkiye’deki üniversitelerin, spor bilimleri fakültesinin ilgili birimlerinden çalışma için izin ve destek istenmiştir. 7 üniversitenin spor bilimleri fakültelerinden geri dönüş alındığı ve destek verildiği için veriler Google Form aracılığıyla gönderilmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya 296 kadın ve 608 erkek öğrenci olmak üzere toplam 890 spor bilimleri fakültesi öğrencisi araştırmanın grubunu oluşturmaktadır. Tüm katılımcılara çalışmanın işlev ve amacının anlatıldığı bilgilendirilmiş onam formu “Google Formlar” aracılığıyla gönderilmiş, gönüllü katıldıklarını onayladıktan sonra veriler toplanmaya devam edilmiştir. Verdikleri bilgilerin çalışma dışında kullanılmayacağına dair açıklamalar formlara eklenerek gönüllülük esasına dayalı olarak veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma da cinsiyet, üniversitede okulduğu sınıf, branşlar, haftalık egzersiz sayısı, günlük internet kullanım saati ve üniversite okuduğu ili kapsayan kişisel bilgi formu sunulmuştur. Araştırmanın veri toplama aracı ise “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ve Egzersiz Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ)

İnternet bağımlılığı ve kullanım özelliklerini ölçmek için Günüş ve Kayrı (2010) tarafından geliştirilen ve 35 maddeden oluşan İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) kullanılmıştır. Ölçek “Tamamen Katılıyorum” dan “Tamamen Katılmıyorum” şeklinde beşli Likert tipindedir. Ölçek puanları 35-175 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar bağımlılık şiddetinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon olmak üzere toplam 4 alt faktörü vardır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.94’tür.

Egzersiz Bağımlılığı Ölçeği-21

Egzersiz bağımlılığı ölçeğinin orijinal formu Hausenblas ve Downs (2002) tarafından geliştirilmiş Türkçe uyarlamasını Yeditepe ve İkizler (2007)’nin geliştirdiği 21 maddelik Egzersiz Bağımlılık Ölçeği-21 (EBÖ-21) kullanılmıştır. Toplam 7 boyut ve “Asla, Nadiren, Bazen, Genellikle, Sık Sık ve Daima” cevaplamalı 6’lı likert tipindedir. Güvenilirlik analizi sonucunda ilk test için Cronbach Alpha 0.96 ve ikinci test için de Cronbach Alpha 0.97 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma sınırları içerisinde kullanılacak olan veriler toplanmadan önce Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Sağlık ve Spor Bilimleri Etik Kurulundan E-88012460-050.01.04-290238 sayılı etik kurul raporu alınmıştır. Ölçekler, tatil sürecinde olduklarından dolayı öğrencilere “Google Formlar” aracılığıyla iletilmiş ve ölçekler bu yöntemle uygulanmıştır. Açıklama kısmında katılımcılara araştırma hakkında genel bilgiler verilmiş ve gönüllü olarak katılmaları durumunda ölçekleri doldurmaları istenmiştir. 918 veri elde edilmiş ve eksik doldurulan anketler iptal edilerek kalan 890 veri ile araştırmaya devam edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada egzersiz bağımlılığı değişkeninin yanı sıra, cinsiyet, sınıf, branş, haftalık egzersiz sayısı, günlük internet saati, egzersiz bağımlılığı ve okuduğu il değişkenlerinin; internet bağımlılığı ölçeğine ait yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma, sosyal izolasyon olmak üzere 4 alt ölçeği üzerindeki etkisi araştırılmak istenmiştir. Bu nedenle mevcut değişkenlerin alt ölçekler üzerinde etkili olmadığı temel hipotezlerine karşılık etkili olduğu alternatif hipotezi savunulmaktadır. Kat sayı anlamlılıklarının sıfıra eşit olup olmadığını test edilmiştir. Kat sayısı sıfıra eşitse etki yok, değilse etki vardır kabul edilmektedir. Sıfıra eşit olmayanlar üzerinden yorumlanmıştır.

Öncelikle En Küçük Kareler Regresyonu kullanılarak en iyi modelin elde edilmesi amaçlanmış ve mevcut değişkenlerin yer aldığı modeller arasında katsayıları anlamlı olan en iyi en küçük kareler (EKK) regresyonu modeli elde edilip sonuçları aşağıda tablolarla gösterilmiştir.

En küçük kareler regresyonu modelleri için çoklu doğrusal bağıllık, değişen varyans ve normallik regresyon temel varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığını araştırılması amacıyla model sonuçlarına bazı testler uygulanmıştır.

Değişkenler arasında çoklu doğrusal bağıllığın araştırılması amacıyla VIF kriterinde yararlanılmıştır. Yoksunluk, kontrol güclüğü, işlevsellikte bozulma, sosyal izolasyon modelleri için VIF skorları sırasıyla (1, 1.08, 1.07, 1.10) olarak elde edilmiştir. Tüm modeller için VIF skorlarının 5' den küçük olması nedeniyle modelle de yüksek derecede bir çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir.

BULGULAR

Tablo 1. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin tanımlayıcı istatistiği

		N	%
Cinsiyet	Erkek	608	68,3
	Kadın	282	31,7
Okuduğu sınıf (Üniv.)	1. Sınıf	366	41,1
	2. Sınıf	299	33,6
	3. Sınıf	153	17,2
	4. Sınıf	72	8,1
Branş	Futbol	201	22,6
	Hentbol	109	12,2
	Basketbol	93	10,4
	Tekvando	45	5,1
	Tenis	48	5,4
	Badminton	38	4,3
	Güreş	56	6,3
	Voleybol	109	12,2
	Boks	24	2,7
	Yüzme	45	5,1
	Atletizm	92	10,3
	Cimnastik	27	3,0
	Oryantiring	3	,3
Haftalık Egzersiz Sayısı	1Gün	81	9,1
	2Gün	160	18,0
	3 Gün	221	24,8
	4 Gün	175	19,7
	5 Gün	137	15,4
	6 Gün	62	7,0
	7 Gün	54	6,1

Günlük İnternet Kullanım Saati	1 Saat	128	14,4
	2 Saat	445	50,0
	3 Saat	209	23,5
	4 Saat	66	7,4
	5 Saat	42	4,7
Üniversite Okuduğu İl	Erzincan	251	28,2
	Kütahya	53	6,0
	Erzurum	174	19,6
	Kahraman Maraş	214	24,0
	Kayseri	83	9,3
	Kastamonu	78	8,8
	Isparta	37	4,2
	Toplam	890	100

Tablo 1'e göre araştırmaya çoğunlukla erkek, 1. sınıf öğrencisi, haftada 3 saat egzersiz yapan, günlük 2 saat internet kullanan ve Erzincan üniversitesinde okuyan spor bilimleri fakültesi öğrencileri katılmıştır.

Tablo 2. Ölçek Cronbach's Alpha değerleri

	N	Cronbach's Alpha
Egzersiz Bağımlılığı	21	0,93
İnternet Bağımlılığı	35	0,96

Veri toplama araçlarının Cronbach's Alpha değerleri incelendiğinde 21 maddeden oluşan Egzersiz Bağımlılığı envanterinin güvenilirliği % 93 ve 35 maddeden oluşan İnternet bağımlılığı envanterinin güvenilirliği ise %96 olduğu söylenebilir.

Regresyon Modelleri

Tablo 3. Yoksunluk için en küçük kareler regresyonu sonuçları tablosu

Bağımlı Değişken: Yoksunluk	Beta	Std. Hata	t	p
Günlük İnternet Saati	0.248	0.027	9.040	0.000
Egzersiz Bağımlılığı	0.186	0.029	6.360	0.000
Sabit	1.384	0.116	11.890	0.000
VIF skoru			1.00	
Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi			$\chi^2_{(1)}=0.07$	0.7885
Shapiro-Wilk Normallik Testi			Z=4.399	0.00001
Skewness/Kurtosis Normallik Testi			$\chi^2_{(2)}=11.21$	0.0037

* Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi temel hipotezi "Ho: Sabit varyans varsayımı geçerlidir", Shapiro-Wilk ve Skewness/Kurtosis normallik testlerinin temel hipotezi "Ho: Hata terimleri dağılımı normal dağılıma uygunluk göstermektedir" olarak kurulmaktadır.

Tablo 4. Kontrol güçlüğü EKK Regresyonu sonuçları

Bağımlı Değişken: Kontrol Güçlüğü	Beta	Std. Hata	t	p
Haftalık Egzersiz Sayısı	-0.0650	0.0182	-3.5700	0.0000
Günlük İnternet Saati	0.2389	0.0280	8.5400	0.0000
Okuduğu İl	0.0402	0.0155	2.5900	0.0100
Egzersiz Bağımlılığı	0.2495	0.0317	7.8600	0.0000
Sabit	0.9877	0.1329	7.4300	0.0000
VIF skoru			1.08	
Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi			$\chi^2_{(1)}=5.06$	0.0246
Shapiro-Wilk Normallik Testi			Z=5.219	0.0000
Skewness/Kurtosis Normallik Testi			$\chi^2_{(2)}=19.24$	0.0001

* Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi temel hipotezi “Ho: Sabit varyans varsayımı geçerlidir”, Shapiro-Wilk ve Skewness/Kurtosis normallik testlerinin temel hipotezi “Ho: Hata terimleri dağılımı normal dağılıma uygunluk göstermektedir” olarak kurulmaktadır.

Tablo 5. İşlevsellikte bozulma EKK Regresyonu sonuçları tablosu

Bağımlı Değişken: İşlevsellikte Bozulma	Beta	Std. Hata	t	p
Cinsiyet	-0.1708	0.0650	-2.6300	0.0090
Haftalık Egzersiz Sayısı	-0.0642	0.0201	-3.1900	0.0010
Günlük İnternet Saati	0.1982	0.0309	6.4200	0.0000
Okuduğu İl	0.0586	0.0171	3.4300	0.0010
Egzersiz Bağımlılığı	0.2736	0.0350	7.8100	0.0000
Sabit	0.8277	0.1486	5.5700	0.0000
VIF skoru			1.07	
Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi			$\chi^2_{(1)}=18.97$	0.0000
Shapiro-Wilk Normallik Testi			Z=6.937	0.0000
Skewness/Kurtosis Normallik Testi			$\chi^2_{(2)}=34.97$	0.0000

* Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi temel hipotezi “Ho: Sabit varyans varsayımı geçerlidir”, Shapiro-Wilk ve Skewness/Kurtosis normallik testlerinin temel hipotezi “Ho: Hata terimleri dağılımı normal dağılıma uygunluk göstermektedir” olarak kurulmaktadır.

Tablo 6. Sosyal izolasyon EKK Regresyonu sonuçları tablosu

Bağımlı Değişken: Sosyal İzolasyon	Beta	Std. Hata	t	p
Sınıf	0.0715	0.0330	2.1700	0.0300
Haftalık Egzersiz Sayısı	-0.0597	0.0205	-2.9200	0.0040
Günlük İnternet Saati	0.1901	0.0313	6.0700	0.0000
Egzersiz Bağımlılığı	0.2940	0.0352	8.3600	0.0000
Sabit	0.6769	0.1583	4.2800	0.0000
VIF skoru			1.10	
Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi			$\chi^2_{(1)}=36.51$	0.0000
Shapiro-Wilk Normallik Testi			Z=4.329	0.0000
Skewness/Kurtosis Normallik Testi			$\chi^2_{(2)}=11.75$	0.0028

* Breusch-Pagan / Cook-Weisberg Değişen Varyans Testi temel hipotezi “Ho: Sabit varyans varsayımı geçerlidir”, Shapiro-Wilk ve Skewness/Kurtosis normallik testlerinin temel hipotezi “Ho: Hata terimleri dağılımı normal dağılıma uygunluk göstermektedir” olarak kurulmaktadır.

Modellere Breusch-Pagan / Cook-Weisberg değişen varyans testi uygulanmıştır. Kritik değerler incelendiğinde, Yoksunluğun belirleyicileri modelinde ($p= 0.7886>0.05$) olduğundan sabit varyans varsayımının geçerli olduğu temel hipotez reddedilememektedir. Yoksunluğun dışındaki diğer modellerde ($p=0.000<0.05$) olduğundan sabit varyans varsayımının geçerli olduğu temel hipotez reddedilmektedir. Yoksunluk modeli için değişen varyansın varlığı tespit edilirken kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon modellerinde sabit varyans varsayımının geçerli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Regresyon hataların normal dağılıma uygunluğunun araştırılması amacıyla Shapiro-Wilk (1965) ve Skewness/Kurtosis normallik testleri uygulanmıştır. Her iki testin sonucunda tüm modelde kritik değerler için ($P=0.000<0.05$) olduğundan hata terimlerinin normal dağılıma uyduğu temel hipotezine karşılık normal dağılıma uymadığı alternatif hipotezi reddedilmektedir. Tüm modeller için hata terimleri dağılımının normal dağılıma uymadığı görülmektedir.

En Küçük Kareler Regresyonunda eğer hatalar normal dağılıyorsa varyansı minimum olan katsayılar modele dahil edilir. Hataların normal dağılmaması minimum varyanslı EKK tahmincisinin en iyi tahminci olma özelliğini yitirdiği anlamına gelmektedir. EKK regresyonu sonucunda hem sapmalı hem de etkin olmayan tahmincilerin elde edilmesinin nedeni verideki aşırı değerlerden kaynaklanabilmektedir (Birkes ve Dodge, 1993). Aşırı değerlerin varlığı, normallik varsayımı dahil diğer regresyon temel varsayımlarının sağlanmamasına neden olabileceğinden aşırı değer testleri yapılmaktadır (Topal ve Akay, 2021). Bu nedenle veri setine standardize ve studentize artıkların kullanıldığı diagnostik aşırı değer testleri uygulanmıştır.

Aşırı Değerlerin Araştırılması

Aşırı değerlerin araştırılması amacıyla standadize ve studentize artıklar kullanılmıştır. Artıklar sağ el kuralı gereği 2 ile kıyaslanmış ve sonuçlar Tablo ile gösterilmektedir.

Tablo 7. Aşırı değer testleri sonuçları

Yoksunluk				Kontrol Güçlüğü				İşlevsellikte Bozulma				Sosyal İzolasyon			
N	Standart	N	Student	N	Standart	N	Sudent	N	Standart	N	Student	N	Standart	N	Student
3	2.124	3	2.128	3	2.163	3	2.168	3	2.579	3	2.59	3	2.101	3	2.105
25	-2.081	25	-2.085	20	3.428	20	3.449	5	2.053	4	2.00	12	2.850	12	2.861
27	2.677	27	2.686	88	2.437	88	2.444	20	2.422	5	2.06	20	2.602	20	2.611
88	2.089	88	2.093	134	2.177	134	2.182	62	2.357	20	2.43	28	3.348	28	3.368
94	2.915	94	2.928	153	-2.058	153	-2.062	111	2.594	62	2.36	33	2.684	33	2.694
129	2.242	129	2.247	181	2.203	181	2.207	116	2.002	111	2.60	120	2.051	120	2.055
219	2.198	219	2.203	189	2.015	189	2.018	120	2.297	116	2.01	127	2.198	127	2.203
304	3.117	304	3.132	219	2.722	219	2.732	129	2.021	120	2.30	134	2.575	134	2.583
354	2.129	354	2.133	220	2.082	220	2.086	181	2.154	129	2.02	189	2.155	189	2.159
430	-2.115	430	-2.119	281	2.423	281	2.430	189	2.445	181	2.16	207	2.849	207	2.861
503	3.216	503	3.233	323	2.247	323	2.252	207	2.760	189	2.45	214	2.110	214	2.114
552	2.158	552	2.163	350	2.167	350	2.171	214	2.227	207	2.77	219	2.485	219	2.493
603	3.025	603	3.039	364	2.357	364	2.363	219	2.464	214	2.23	306	2.034	306	2.037
609	2.659	609	2.668	547	2.104	547	2.108	220	2.217	219	2.47	335	2.363	335	2.369
614	2.929	614	2.941	557	-2.165	557	-2.169	226	2.623	220	2.22	344	2.279	344	2.284
627	2.388	627	2.395	603	3.315	603	3.334	281	2.150	226	2.63	350	2.556	350	2.564
678	2.949	678	2.962	609	2.341	609	2.347	337	2.068	281	2.15	353	2.567	353	2.575
708	2.040	708	2.044	614	2.489	614	2.496	350	2.501	337	2.07	364	2.329	364	2.335
716	2.135	716	2.139	627	2.572	627	2.581	354	2.415	350	2.51	376	2.313	376	2.318
730	-2.073	730	-2.077	669	2.202	669	2.207	364	2.325	354	2.42	411	2.466	395	2.007
746	2.368	746	2.374	690	2.385	690	2.391	495	2.665	364	2.33	436	2.132	411	2.474
842	2.454	842	2.461	708	2.127	708	2.131	557	-2.035	495	2.67	496	2.123	436	2.136
846	3.835	846	3.865	716	2.399	716	2.406	603	3.378	557	-2.04	518	2.429	496	2.128
847	2.262	847	2.267	773	2.067	773	2.071	614	3.532	603	3.40	520	2.271	518	2.436
868	3.181	868	3.197	782	2.153	782	2.157	627	2.506	614	3.55	529	2.175	520	2.276
872	-2.164	872	-2.168	807	-2.458	807	-2.466	632	-2.007	627	2.51	562	2.382	529	2.180
				846	4.306	846	4.349	636	2.160	632	-2.01	587	2.261	562	2.388
				868	3.134	868	3.149	689	2.148	636	2.16	609	2.584	587	2.266
				890	2.482	890	2.490	716	2.696	689	2.15	614	3.406	609	2.592
								757	2.170	716	2.71	627	3.349	614	3.427
								782	2.076	757	2.17	716	3.161	627	3.369
								847	2.328	782	2.08	782	2.203	716	3.177
								868	3.037	847	2.33	801	2.585	782	2.208
										868	3.05	805	2.102	801	2.593
												868	3.406	805	2.106
														868	3.427

*N veri noktalarını, standart standardize artıkları, student studentize artıkları ifade etmektedir.

İnternet Bağımlılığı Ölçeğine ait veri seti incelendiğinde; yoksunlukta 26, Kontrol güçlüğünde 29, işlevsellikte bozulmada 34, Sosyal izolasyonda 36 gözlemlerde aşırı değer olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle modeller, aşırı değerlerin varlığında regresyon temel varsayımlarının sağlanmadığı durumlarda daha robust (dayanıklı) tahmincilerin elde edildiği robust tahmin yöntemleri ile tahmin edilmiştir.

Robust Tahmin Yöntemleri Sonuçları

Çalışmada her bir modele robust tahmin yöntemleri arasından veri merkezinin 50. Kantile denk geldiği LAD regresyonu (medyan regresyonu) uygulanmıştır. Fakat İşlevsellikte bozulma LAD regresyonu modelinde sabit katsayı anlamsız olduğundan veri merkezinin farklı kantiller olabileceği düşünülmüştür. Bu amaçla 25. ve 75. Kantil için kantil regresyon modelleri elde edilmiş 75. Kantilin olduğu model pseudo R2 uyum iyiliği ölçülerine (Pseudo R2Kantil=0.1063> Pseudo R2LAD = 0.0775) ve katsayı anlamlılıklarına bakılarak kabul edilmiştir. Sadece seçilen en iyi işlevsellikte bozulma modeli çalışmaya dahil edilmiştir. Fakat istenildiği takdirde araştırmacıdan temin edilebilir.

Tablo 8. Yoksunluk için LAD Regresyonu sonuçları tablosu

Bağımlı Değişken: Yoksunluk	Beta	Std. Hata	t	p
Haftalık Egzersiz Sayısı	-0.0659	0.0244	-2.7000	0.0070
Günlük İnternet Saati	0.2734	0.0380	7.1900	0.0000
Egzersiz Bağımlılığı	0.2490	0.0429	5.8100	0.0000
Sabit	1.3564	0.1675	8.1000	0.0000

Haftalık egzersiz sayısındaki 1 brimlik artış öğrencilerin Yoksunluk düzeyini 0.0659 azaltmaktadır. Günlük internet sattindeki 1 saatlik artış yoksunluk düzeyini 0.2734 arttırmaktadır. Egzersiz bağımlılığındaki 1 brimlik artış yoksunluk düzeyini 0.2490 arttırmaktadır. Diğer değişkenlerin etkisi sıfır iken öğrencilerin yoksunluk düzeyi 1.3564 dir.

Tablo 9. Kontrol güçlüğü LAD Regresyonu sonuçları

Değişken: Kontrol Güçlüğü	Beta	Std. Hata	t	p
Haftalık Egzersiz Sayısı	-0.1042	0.0292	-3.5600	0.0000
Günlük İnternet Saati	0.2639	0.0455	5.8000	0.0000
Egzersiz Bağımlılığı	0.2917	0.0513	5.6900	0.0000
Sabit	1.0347	0.2003	5.1600	0.0000

Haftalık egzersiz sayısındaki 1 brimlik artış öğrencilerin kontrol güçlüğüne 0.1042 kadar azaltmaktadır. Günlük internet sattindeki 1 saatlik artış öğrencilerin kontrol güçlüğüne düzeyini 0.2639 arttırmaktadır. Egzersiz bağımlılığındaki 1 brimlik artış öğrencilerin kontrol güçlüğüne 0.2917 kadar arttırmaktadır. Diğer değişkenlerin etkisi sıfır iken öğrencilerin yoksunluk öğrencilerin kontrol güçlüğü düzeyi 1.0347 dir.

Tablo 10. İşlevsellikte bozulma Kantil Regresyonu sonuçları

Bağımlı Değişken: İşlevsellikte bozulma	Beta	Std. Hata	t	p
Haftalık Egzersiz Sayısı	-0.1141	0.0334	-3.4200	0.0010
Günlük İnternet Saati	0.2466	0.0512	4.8100	0.0000
Okuduğu İl	0.0984	0.0284	3.4700	0.0010
Egzersiz Bağımlılığı	0.4371	0.0581	7.5200	0.0000
Sabit	0.8177	0.2433	3.3600	0.0010

Haftalık egzersiz sayısındaki 1 brimlik artış öğrencilerin işlevsel bozulmasında 0.1141 kadar azaltmaktadır. Günlük internet sattindeki 1 saatlik artış öğrencilerin işlevsel bozulmasında düzeyini 0.2466 kadar arttırmaktadır. Okuduğu ildeki değişim öğrencinin işlevsel bozulmasında 0.0984 kadar arttırıcı bir etki yaratmaktadır. Egzersiz bağımlılığındaki 1 brimlik artış öğrencilerin işlevsel bozulmasında 0.4371 kadar arttırmaktadır. Diğer değişkenlerin etkisi sıfır iken öğrencilerin yoksunluk öğrencilerin kontrol gücülüğü düzeyi 0.8177 dir.

Tablo 11. Sosyal izolasyon LAD Regresyonu Sonuçları

Bağımlı Değişken: Sosyal İzolasyon	Beta	Std. Hata	t	p
Haftalık Egzersiz Sayısı	-0.0973	0.0294	-3.3100	0.0010
Günlük İnternet Saati	0.2233	0.0458	4.8800	0.0000
Egzersiz Bağımlılığı	0.2641	0.0517	5.1100	0.0000
Sabit	0.7714	0.2018	3.8200	0.0000

Haftalık egzersiz sayısındaki 1 brimlik artış sosyal izolasyon değişkeni üzerinde 0.0973 azaltıcı bir etki yaratmaktadır. Günlük internet sattindeki 1 saatlik artış öğrencilerin sosyal izolasyon düzeyini 0.2233 kadar arttırmaktadır. Egzersiz bağımlılığındaki 1 brimlik artış öğrencilerin sosyal izolasyonunu 0.2641 kadar arttırmaktadır. Diğer değişkenlerin etkisi sıfır iken öğrencilerin sosyal izolasyon düzeyi 0.7714 dir.

TARTIŞMA

Günümüzde olağanüstü hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan ihtiyacı giderek azaltarak insan hareketliliğini kısıtlamaktadır. Bu durum insanları daha az hareket eder duruma getirmektedir. Birçok kişi gün boyu oturarak çalışmakta, zamanlarının büyük çoğunu saatlerce televizyon, bilgisayar ve özellikle cep telefonu ile geçirmektedir. Özellikle son 10 yılda iletişim teknolojilerinin hızla büyümesi, internet tabanlı iletişim araçlarının kullanıcılar arasında aynı hızla yaygınlaşması sonucunu doğurmuştur (Akyol ve ark., 2008; Marangoz, 2021a). Kullanıcılar sosyal medyayı oyun oynamak, iletişim kurmak, fotoğraf paylaşmak gibi birçok farklı türde eğlence ve sosyal etkinlik yapmak için ziyaret etse de

sonuçlarının kontrol edilemeyen davranışlara neden olmasından dolayı bağımlılık olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Yeşilay, 2021). Genç yetişkinlerin hayatında önemli bir yere sahip olan akıllı telefonlar, sunduğu işlevsel özellikler nedeniyle çok yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. İnsan hayatına hızlı entegre olan bu aygıtlar, beslenme alışkanlıkları gibi günlük rutinleri (Sevinç Yılmaz ve Seçer, 2021), alışkanlıkları, sosyal davranışları, değerleri ve aile ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Dijital oyun, akıllı telefon ve sosyal medyanın aşırı kullanımı gibi nedenlerden ötürü ortaya çıkan uzun süreli ekran maruziyeti, davranışsal bağımlılıklara zemin hazırlamaktadır (Marangoz, 2021b). Uzun süreli ekran maruziyetinin yalnızca psikolojik değil fizyolojik açıdan da olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ekran maruziyeti ve buna bağlı olarak hareketsiz kalmak, başta çocuk ve gençler olmak üzere her yaşta kişide çeşitli sağlık sorunlarının ortaya çıkmasında etkili rol oynamaktadır (Yeşilay, 2021).

Literatür incelendiğinde egzersiz bağımlılığı veya internet bağımlılığı ile ilgili farklı içeriklerle ilişkilendirilen ve buna bağlı olarak yapılan birçok çalışma olmasına rağmen, egzersiz bağımlılığın internet bağımlılığı ile olan ilişkisine dair literatür bilgisinin kısıtlı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmamızda öğrencilerde haftalık yapılan egzersiz sayısı arttıkça internet bağımlılığı tüm alt boyutlarında (yoksunluk düzeyi, kontrol gücü, işlevsel bozulma ve sosyal izolasyon) azalmaktaydı. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada düzenli egzersiz yapmanın internet bağımlılık düzeyini ve internette geçirilen süreyi azalttığı bulgulanmıştır. Ayrıca çalışmada düzenli egzersiz yapmanın internet bağımlılığının olumsuz psiko-sosyal, fiziksel-fizyolojik etkilerinden de korunmaya yardımcı olabileceği vurgulanmıştır (Koçak, 2019). Literatürde yer alan başka bir çalışmada, egzersizin öz yeterliliği, psikolojik dayanıklılığı (Seçer ve Yıldızhan, 2020) ve öz kontrolü önemli ölçüde yordadığı ve internet bağımlılığına büyük oranda etkisi olduğu vurgulanmıştır (Qiu ve ark., 2023). Zhang ve Xu (2022), internet bağımlılığı olan üniversite öğrencilerine 12 hafta boyunca düzenli egzersiz yaptırmışlar ve internet bağımlılığı derecesini, uyku kalitesini ve depresyon düzeyini değerlendirmişlerdir. 12 hafta sonunda öğrencilerde değerlendirilen parametrelerde anlamlı olarak azalma meydana geldiğini rapor etmişlerdir.

Çalışmanın diğer bir bulgusu egzersiz bağımlılığı skorları arttıkça internet bağımlılığı da tüm alt boyutlarında artmaktadır. Yani öğrencilerde egzersiz bağımlılık düzeyinde bir davranış sorunu haline geldikçe, öğrenciler interneti daha çok kullanmak istemekte, bu isteklerini kontrol etmekte güçlük çekmekte, sosyal ilişkilerden daha fazla uzak durmakta ve hayatları olumsuz yönde daha fazla etkilenmekteydi. Bir bağımlılığa sahip olmak başka bir bağımlılık riskini de beraberinde getirmektedir (World Health Association, 2018). Bu açıdan

bakıldığında bulgumuz klinik literatürü desteklemektedir. Diğer taraftan, önceki bulgumuzla birlikte değerlendirildiğinde bu bulgu bize öğrencilerin interneti ağırlıklı olarak spor, egzersiz ve sağlıkla ilgili konuları amacıyla kullanabileceğini düşündürmüştür. Çünkü literatüre göre; İnterneti aşırı kullanan bireylerde egzersiz bağımlılığı görülebilmekte, egzersiz bağımlısı bir birey interneti spor uygulamaları ve bilgileri hakkında yoğun olarak kullanabilmektedir (Yılmaz ve Seçer, 2021). Ancak anketlerde hangi amaçla kullandığı sorgulanmadığı için bunun hakkında ayrıntılı yorum yapamıyoruz. Ayrıca yine önceki bulgumuzla birlikte değerlendirildiğinde yani haftalık yapılan egzersiz sayısı artması ile internet bağımlılığının azalması ancak egzersiz bağımlılığı arttıkça internet bağımlılığında artıyor olması; bize egzersiz bağımlılığını değerlendirmede yapılan egzersiz sayısının tek bir değerlendirme ölçütü olamayacağını göstermiştir.

Tüm bunların haricinde katılımcılar herhangi bir fiziksel ve ruhsal bozukluğa sahip olup olmadığı ayrımı yapılmadan araştırmaya dahil edilmiştir. Bilindiği üzere komorbid sağlık durumları bu sağlıksız davranışların primer kaynağı olabilmektedir (Rendi ve ark., 2007). Kısıtlılıklar; hastalardaki ek komorbid sağlık durumları sorgulanmamıştır, çalışma kesitsel bir araştırmadır bu nedenle sonuçlarımız genellenemez. Ayrıca ölçekler öz bildirim ölçeği olması da bir kısıtlılıktır.

Sonuç olarak: Günlük internette harcanan süre arttıkça internet bağımlılığı artmakta ve haftalık yapılan egzersiz sayısı arttıkça da internet bağımlılığı azalmaktadır. Dikkat çeken bulgu ise egzersiz bağımlılığı arttıkça kişilerin yoksunluk, kontrol gücünü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon düzeylerinin artmasıdır. Ayrıca öğrencilerin okuduğu il değişkenliği işlevsel bozulmayı arttırmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akyol, A, Bilgiç, P, Ersoy, G. (2008). Fiziksel Aktivite, Beslenme ve Sağlıklı Yaşam. Klamat Matbaacılık. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 729. Ankara.
- Aslı, Kurt Genç., & Esin, Avcı. (2020). Binomial (oran) verilerin meta-analizi: Türkiye'deki internet bağımlılık oranının belirlenmesi. Erzincan University Journal of Science and Technology, 13(3), 1050-1068. Yanlış isim yazımı
- Birkes, D. & Dodge, Y. (1993). Alternative Methods of Regression. John Wiley & Sons, Inc., New York.
- Christakis, D. A., Moreno, M. M., Jelenchick, L., Myaing, M. T., & Zhou, C. (2011). internet usage in US college students: a pilot study. BMC medicine, 9(1), 1-6.
- Derevensky, J. L., Hayman, V., & Gilbeau, L. (2019). Behavioral addictions: excessive gambling, gaming, Internet, and smartphone use among children and adolescents. Pediatric Clinics, 66(6), 1163-1182.
- Derevensky, J. (2019). Behavioral addictions: some developmental consideration. Current Addiction, 6(3), 313-322.
- Günüç, S., & Kayrı, M. (2010). Türkiye'de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education), 39, 220-232.
- Hausenblas, H.A. & Downs, D.S. (2002). How Much is Too Much? The Development and Validation of The Exercise Dependence Scale. Psychology and Health, 17, 387-404.
- Jorgenson, A. G., Hsiao, R. C. J., & Yen, C. F. (2016). Internet addiction and other behavioral addictions. Child and Adolescent Psychiatric Clinics, 25(3), 509-520.
- Karasar, N. (2004). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kawabe, K., Horiuchi, F., Ochi, M., Oka, Y., & Ueno, S. I. (2016). Internet addiction: Prevalence and relation with mental states in adolescents. Psychiatry and clinical neurosciences, 70(9), 405-412.
- Koçak, Ç. V. (2019). How does regular exercise affect internet addiction level in university students?. Physical education of students, 23(4), 186-190.
- Lejoyeux, M., Avril, M., Richoux, C., Embouazza, H., & Nivoli, F. (2008). Prevalence of exercise dependence and other behavioral addictions among clients of a Parisian fitness room. Comprehensive psychiatry, 49(4), 353-358.

- Marangoz, İ. (2021^a). Spor Bilimlerinde Akademik Araştırmalar ve Değerlendirmeler, Bölüm Adı: Teknoloji Çağında ve Pandemi Sürecinde Fiziksel Aktivitenin Önemi ve Fiziksel Aktivite Önerileri, Mayıs, Gece Kitaplığı, Editörler: Mehmet İlkım, Murat Turan, ISBN: 978-625-7793-97-1. Ankara, Türkçe Bilimsel Kitap
- Marangoz, İ. (2021^b). Fiziksel Aktivite ve Spor, Kırşehir Milli Eğitim Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 12.06.2023. Erişim Linki: <https://www.youtube.com/watch?v=0aGCWZKsDOE>
- Milani, L., Osuadella, D., & Di Blasio, P. (2009). Quality of interpersonal relationships and problematic Internet use in adolescence. *CyberPsychology & Behavior*, 12(6), 681-684.
- Qiu, C., Qi, Y., & Yin, Y. (2023). Multiple Intermediary Model Test of Adolescent Physical Exercise and Internet Addiction. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 4030.
- Poli, R., & Agrimi, E. (2012). Internet addiction disorder: prevalence in an Italian student population. *Nordic journal of psychiatry*, 66(1), 55-59.
- Rendi, M., Szabo, A., & Szabó, T. (2007). Exercise and internet addiction: Communalities and differences between two problematic behaviours. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 5, 219-232.
- Seçer, E., & Çakmak Yıldızhan, Y. (2020). The relationship between physical activity levels and psychological resilience of university students. *Propositos y representaciones* 8 (SPE2). <https://doi.org/10.20511/pyr2020.v8nSPE2.598> e598.
- Shanshan, Q., Yingqi, L., & Li, L. (2020). A network meta-analysis of the intervention effect of various measures on adolescents' Internet addiction. *School Health in China*, 41(8), 1167-1173.
- Shapiro, S. S., & Wilk, M. B. (1965). An analysis of variance test for normality (complete samples). *Biometrika*, 52(3-4), 591-611.
- Topal, K. H., & Akay, E. Ç. (2021). Hanehalkı Tüketim Harcamalarının Mikroekonometrik Analizi: LAD-LASSO Yöntemi. *Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics*, (33), 13-31.
- Truong, A., Moukaddam, N., Toledo, A., & Onigu-Otite, E. (2017). Addictive disorders in adolescents. *Psychiatric Clinics*, 40(3), 475-486.
- Yeditepe, H. & İkizler, H.C. (2007). Egzersiz Bağımlılığı Ölçeği-21'in Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 29-35.
- Yeşilay Dergisi. (2021). Teknoloji Bağımlılığının Farkında mıyız? *Aylık, Sağlık, Yaşam ve Kültür Dergisi*. Temmuz, Sayı:1050. İstanbul.

- Zhang, W., & Xu, R. (2022). Effect of Exercise Intervention on Internet Addiction and Autonomic Nervous Function in College Students. *BioMed Research International*.
- World Health Association. (2018). International classification of diseases 11th revision (ICD-11). World Health Organization.
- Yilmaz, D. S., & Secer, E. (2021). Investigation of the Relationship Between Athletes' Anxiety About Catching Coronavirus (COVID-19) and Their Attitudes Towards Nutrition. *Journal of Basic and Clinical Health Sciences*, 6(2), 255-262.